

Korte notulen van seker gespreck gehouden over den artijckel van de mensch-werdinge onses Heeren Jesu Christi, tusschen de predicanten van Ziericzee ter eener ende Cornelis de Cuyper, Jan van Voorden, ende Frans de Knuyt ter anderer zijde ... : hier zijn by gevoeght: 1. Sekere annotatien ende breeder verklaringen ... 2. Een korte ende klare verthooninge van het verschil ... ; noch is hier achter by gevoeght een kort ende waerachtigh verhael ...

<https://hdl.handle.net/1874/17095>

Korte Notulen/

Van seker gespreck, gehouden over den artikel van de *Mensch-voerdinge* onses Heeren Iesu Christi, tusschen de Predicanten van *Ziericzee* ter eener, ende *Cornelis de Cuyper*, *Weder-doofschen Bisschop tot Haerlem*, *Ian van Voorden* Bisschop tot *Utrecht*, ende *Frans de Knuyt* Vermaender, ter anderer zijde, ende dat op drie verscheyden reysen: waer van d'eerste is geweest den vierden September seshthien hondert negene, binnen *Ziericzee*.

Hier zijn by gevoeght

1. Sekere Annotatien ende bzeeder verklaringen/ die Frans de Knuyt op dese Notulen gestelt heeft/ met een korte antwoorde daer tegen.
2. Een korte ende klare verthooninge van het verschil/ dat tusschen de Gereformeerde Kercke ende de Weder-doopten is/ in het stuck van de Menich-werdinge Christi.

Noch is hier achter by gevoeght

Een kort ende waerachtigh verhael van een seker gespreck/ gehouden in Colijnspate, den 5. November/ 1606. tusschen eenige Dienaers der Gereformeerder Kercke/ ende eenighe Weder-doopters.

T O T D O R D R E C H T ,

Dooz Françoys Boels, Boeck-verkooper / wonende by 't Stadt-huys/ in de witte Duf. Anno 1646.

Aen den Christelicken ende onpartijdigen

L E S E R.

Eminde Leser, wy en twijffelen gantsch niet, of daer en sullender vele verwondert zijn, dat wy nae soo vele treffelicke Disputen, die tegē de Weder-dooperen zijn aen-gestelt, by name tot Franckendael, tot Embden, tot Leeuwaarden, en verscheyden andere particuliere Conferentien, die soo hier, soo daer met haer gehouden zijn, en insonderheyt die vermaerde Conferentie, die over 't stuck van de Mensch-werdinge gehouden is tusschen Menno Simons, en Marten Micron tot Wismar in Oost-landt: dat wy niet-te-min van nieuws dese Conferentie met haer zijn aen-gegaen. Want yemant mochte dencken, dat het niet meer en is dan tijd verleren, ende woorden verquist, dewijle dat de voorstanders van de doolingen, gemeynelick blijven by haer op-genomen opinien, alwaer't schoon datse overtuyght waren. Yemant mochte oock dencken, dat de Disputen in't gemeyn niet seer profijtelick en zijn, overmits dat *Paulus* de selve op vele plaetsen schijnt te ontraden, als *1. Tim. 6. 4.* *2. Tim. 2. 14.* Maer hier op dient voor antwoorde. I. Aengaende de disputen in't gemeen, dat den Apostel alle disputen niet en verbiedt, maer alsulcke, ofte die zijn in onnoodige ende onnutte materien, ofte die niet getempert en zijn in de maniere, met den geest der wijsheyt ende sachtmoedigheyt: ofte die in het eynde wat anders voor hebben als d'eere Godts, ende de saligheyt van de zielen der menschen. Alsulcke disputen noemt *Paulus*, onheylige ende ydele spraken: item, woorden-strijden, die nergens toe nut en zijn, dan tot verkeeringe der toe-hoorders, *2. Tim. 2. 14.* ende *16.* Maer als de materie nut ende noodigh is, de maniere vriendelick ende Christelick, ende het eynde heyligh ende Goddelick, soo en zijn sy niet te berispen: want de Schrifture is oorbaerlick niet alleene tot leeringe, maer oock tot weder-legginge, *2. Tim. 3. 16.* ende een Bisschop insonderheyt moet waken tegen de wolven, *Actor. 20. 28.* ende machtigh zijn niet alleene om te vermanē door de gefonde leere, maer oock om die gene die tegen staen, te overwinnen, *Tit. 1. 9.* Ende alsoo hebben oock Christus ende syne Apostelen, menighmael gehandelt, ende gedisputeert: alle getrouwe herders een exempel latende, dat sy desgelijcx souden doen, als het nut ende noodigh is. Ten tweeden, aengaende dese Conferentie in het bysonder, wy hebben groote ende gewichtige oorsaken gehad, om die te versoecken: want alsoo de Weder-dooperen die ontrent ons wonen, eenige van onse lidtmaten hadden ontruft gemaect, ende wy merckten uyt verscheyden onderwijfingen ende vermaningen die wy, volgens ons ampt, aen haer deden, dat dese arme schapen door de schoone woorden, ende den uyerlicken schijn van de voorz. Weder-dooperen

V O O R - R E D E N .

alsoo bedwelmt waren, dat sy veel beter gevoelen van hare leere haddē, als wy wel wisten datse gelegen was, ja datse wel meyndē dat wy de voorsz. luyden ongelijck deden, als wy sommige punten van hare belijdenisse verhaelden, als dat sy Christus maken tot eenen sterffelicken Godt, &c. soo zijn wy van conscientie ende ampts wege gedwongen geweest, de Weder-dooperen tot eenige Conferentie te noodigen, ende dat op sulcken plaetse daer wy dochten dat alsulcke wanckelbare zielen soudentrenten, dat is in de vergaderinge der Weder-dooperen selve, ende op sulcken occasie dat *Cornelis de Guypert* daer tegenwoordigh was, daer de Vlaemsche Weder-dooperen schijnen veel wercx van te maken. Ten eynde dat wy onse conscientie soudentontlasten, om die voorsz. wanckelbare zielen te behouden, ofte ten minsten te overtuygen: Wy dachten oock datter mogelick eenige eenvoudighge herten meer soudentrenten, die door dit middel de oogen mochten geopent werden, om de leugen van de waerheyte te onderscheyden, daer toe alsulcke Conferentien groot licht geven. Ende voorwaer gelijk het Woort Godts als het suyverlick ende oprechtelick wort gehandelt, noyt en kan zijn sonder vrucht, *Esai. 55.* soo hebben wy oock (Gode zy den prijs) vernomen dat onsen arbeydt niet en is onvruchtbaer geweest in den Heere.

Nopende de materie die in dese Conferentie verhandelt is: het is een van de voornaemste grondt-stucken onser saligheyt, namelick, van de heylige Menschwerdinge onses Heeren Jesu Christi, het eerste hoofstuck van de verborgentheyte der Godtsaligheyt, *2. Tim. 3. 16.* den grondt van het Euangelium *Pauli. Rom. 1. 3.* dat hy ons soo diere beveelt in ghedachtenisse te houden, *2. Tim. 2. 8.* een van de merck-teeckenē daer den Apostel *Johannes* de geesten aen wil geproeft hebben, of sy uyt Godt zijn of niet, *1. Johan. 4. 2.* welck hoofstuck wanneer't eens gheloochent ofte verkeerdelick verstaen wort, soo moeten teffens de beloften van den Messia, die den Vaderen in den Ouden Testamente geschiet zijn, misgaders de gantsche verborgentheyte der Godtsaligheyt, ende het woort der versoeninghe, om verre ende te gronde vallen. Hoe dat? mochte yemant seggen: Alsoo, Indien Christus niet en is het ware zaedt der vrouwen, het zaedt Abrahams, den Sone Davids na den vleesche, indien hy niet gesproten en is uyt den stamme Juda, uyt den wortel Jesse, soo en hebben wy noch geenē Messiam, maer wy moesten hem noch verwachten met den Joden: want het is onmogelick dat Godt liegen soude, *Hebr. 6. 18.* Wederom, indien Christus niet en is een waerachtigh mensche, ons synen broederen in alles gelijk, uyt-genomen de sonde, soo en zijn wy noch niet versoent, wy liggen noch in onse sonden: want gelijk door eenen mensche de doot is, soo moeste oock door eenen mensche komen de opstandinge der dooden, *1. Cor. 15. 21.* hy moeste allesins den broederen ghelijck worden, op dat hy soude barmhertigh wesen, ende eenen ghetrouwen Hoogen Priester, in het gene dat by Godt te doene was, om de sonden des volcx te versoenen, *Hebr. 2. 17.* de sonde moeste verdoemt werden in alsulcken vleesch, dat het onse gelijk ware, *Rom. 8. 3.* hy moeste oock nootfakelick wat hebben om te offeren, *Hebr. 8. 3.* ende dat is syn lichaem dat hem bereyt is, *Hebr. 10. 5.* Hier wort oock gehandelt van de Godtheyte Christi, ghelijck oock dese twee Artijckelen seer naeuwe aen een hangen: want men kan van de Menschwerdinge Christi qualick spreken, of daer

V O O R - R E D E N .

daer valt in bedenckinge, of Christus in syne Godtheyt de selve is gebleven die hy te voren was. Een hoofd-punct, daer van dat *Iohannes* syn Euangelium begint, ende daer mede dat hy't besluyt, *cap. 20. 31.* seggende, Dat het eeuwige leven daer inne gelegen is. Soo is dan de materie van dese Conferentie nut ende noodigh, want ghy hebt hier t'samen by een, een korte handelinge van de kennisse des Persoons Christi, die *Paulus* soo hooge acht, dat hy alle dingen voor schade ende dreck gerekent heeft, om die te gewinnen, *Phil. 3. 8.* daerom zijn't seer onverstandighe ende verblinde menschen, die meynen dat dit maer en zijn neuf-wijse questien, daer de saligheyt niet aen en hanght. Want voorwaer, indien de saligheyt hier niet aen en haught, soo en sien wy in de gantsche leere des Euangeliums niet, daer de saligheyt aen hangen soude, dewijle dat selfs het ampt Christi rust op de kennisse van syn persoon. Soo mochten wy dan met de Heydenen ende werelt-sche menschen wel seggen, dat wy met het geloove niet te schaffen en hadden, ende dat wy door een politijck ende burgerlick leven wel souden saligh werden. Maer dat strijdt rondelick tegen den grondt der Schrifture, als *Marc. 16. 16.* die niet en geloofst, is verdoemt, *Iohan. 8. 24.* 'T en zy dat ghy geloofst dat ick't ben, soo sult ghy in uwe sonden sterven, *Iohan. 17. 3.* Dit is het eeuwige leven, datse u kennen den enigen waren Godt, ende dien ghy gesonden hebt, Jesum Christum, *Hebr. 11. 6.* Sonder geloove is't onmogelick Godt te behagen, *2. Thys. 1. 8.* Hy sal komen met vlammingenvyere, om wrake te doen over alle die ghene die Godt niet en kennen, ende die den Euangelio onses Heeren Jesu Christi niet ghehoorsaem en zijn.

Aengaende de maniere die wy in de Conferentie ghehouden hebben, de omraenders moeten ghetuygen, dat wy met alle beleeftheyt den mannen bejegendt zijn, die ons tegen stonden. Alsoo dat *Frans* den Vermaender selve, in de 45. reden ons dat getuygenisse geeft, dat wy Christelick ende vriendelick met haer gehandelt hebben. Want wy waren wel indachtigh der vermaninge *Pauli*, *2. Tim. 2. 27.* dat een dienst-knecht Godts, den genen die tegen staen, met alle sachtmoedigheyt moet onderwijsen, &c. Daerom doense ons ongelijck, die seggen, dat wy uyt bitterheyt haer soecken te vervolgen, ofte dat wy confuselick hare vergaderinge gestoort hebben. Wy laten hare eygene consciencien rechters zijn. Daer is oock goede audientie ende stilte geweest; dat beklagen wy ons alleene, dat de redenen soo lanck zijn gevallen, ende dat de mannen dickwils van het eene op het ander sprongen, gelijck sy plegen.

Aengaende de Notulen die wy hier van ghehouden hebben, wy hebbense by *Frans* laten visiteren, dat hy syn gebreck soude mogen seggen, indien daer in den grondt van de materie yet vergeten of qualick verstaen ware, een teecken dat wy oprechtelick ende getrouwelick hebben willen handelē, het blyckt oock dat *Frans* op't stuck wel gelet heeft, dewijle hy dese Annotatien ende verklaringen daer gevoeghet, ende de redenen selfs alsoo onderseheyden heeft, alsoo sy hier staen, daer mede hy de waerheyt van dese Notulen genoeghsaem onder-teeckent heeft. 'T is wel waer, dat *Frans* in syne verklaringe wat daer tegen preutelt, seggende datter een-zijdigheyt ende ontrouwe in dese Notulen getoont is, maer alsoo hy dese calumnien sonder behoorlick bewijs ofte gront uyt-werpt, soo valt sy van selfs in de

V O O R - R E D E N .

affchen . Want hy en kan niet bewijfen datter anders geteekent is , alffer gefproken was ; noch oock , datter in den grondt eenighe merckelicke argumenten verfwegen zijn aen hare zijde , of aen onse zijde nieuwe daer toe gefet . Wat ontrouwe kander dan wesen ? Dat hy feyt , dat hare redenen langer zijn gevallen als fy geteekent zijn , dat bekennen wy geerne , foo vele den hoop van de woorden aengaet , maer onses wetens en hebben wy niet byfonders achter ghelaten van de fubstantie : *Frans* en kan't onck niet bewijfen . Voorts dat wy dese Notulen nu in druck uyt-geven , dat en doen wy niet lichtveerdelick , ende sonder groote redenen , namelick I. om daer in te voldoen de vyerighe begeerte van onse kudde die daer nae verlanghe . II. om daer mede alle eenvoudige en onpartijdige herten te dienen , die daer haken na de kenniffe der waerhey . III. om dat *Frans* dese annotatie ende verklaringen daer by gedaen heeft , daer uyt sommige hadden mogen dencken (dewijle het by velen bekend is) dat hy wat byfonders hadde inghebracht , dat wy fouden ontfien in't licht te brengen , en met eenen om alle achterfprake ende leugen-tale te beletten , overmits dat van fulcke Conferentien by de parthyen gemeynelick gefproken wort , meer uyt affectie als nae de waerheydt . IIII. foo en gefchiet het oock niet sonder weten van *Frans de Knuyt* , de welke by een van den onsen gevraeght zijnde , wat hem soude duncken om de Conferentie te laten drucken , gaf voor antwoorde , dat hy dat wel lijden mochte . Maer den Leser fal gelieven nae te foecken , onse naerder antwoorde , nopende dese lafteringhe , in onse antwoorde op synen 3. Artijckel van syne by-ghevoeghe verklaringhe .

Nu fouden wy't hier mede befluyten , maer om den eenvoudigen Leser als met een draet te leyden tot naerder verftant van de Conferentie , foo hebben wy goet gevonden kortelick aen te wijfen den ftat van het gefchil , daer heel de Conferentie op-geloopt heeft . Daer zijn infonderheyte dese twee vragen by ons verhandelt , I. Of Christus fyn vleesch heeft aen-genomen van Maria ? Wy seggen jae , de mannen seggen neen . II. Of Christus in syne Goddelicke nature verandert is , dat is sienlick , lijdlick , ende ftervelick geworden ? Wy seggen daer op neen , de mannen seggen jae . D'eerfte vrage wort meest verhandelt in de Conferentie : de tweede voornemelick in de lefte . Ende overmits de eenvoudighe daer door dickwils bedrogen worden , als fy dese mannen hooren by-brengen vele allegatien van de heylighe Schrifture , sonder eens te letten tot wat eynde datse de selve by-brengen , of op wat gront datse die verklaren : Soo moeten wy hier kortelick als in een Tafereel eens een proefken uyt dese Conferentie voor-ftellen , met wat bescheet ende reverentie dat dese mannen de H. Schrifture handelen . Laet de verftandige oordeelen .

Reden 21. De belofte *Gens. 22. 18.* van Abrahams zaet , verftaen fy op *Iaac* , ende by den seggen verftaen fy eenen tijdelicken seggen . Dese verklaringe strijdt tegen *Actor. 3. 25. Gal. 3. 8.* De belofte *2. Sam. 7. 12.* van't zaet Davids , ende syn rijcke , verftaen fy oock tijdelick op *Salomon* ende den uyerlicken throon . Dese verklaringhe strijdt tegen *Luc. 1. 32. Actor. 2. 30.*

Reden 13. De plaetse *Rom. 1. 3.* en verftaen fy niet van twee naturen Christi , want die woorden , *Wt den zade Davids nae den vleefche* , verftaen fy alsoo , dat de Joden meyn

V O O R - R E D E N .

meeynden dat hy was den sone Jofeph's: soo en ghevoelen sy dan niet, dat hy het ware zaet Davids is, ende de vrucht van syne lendenen, *Afcor. 2. 30.* maer dat dit alleene het gevoelen is geweest van vleeschelicke mensche: daer het nochtans den grondt is van het Euangelium, *2. Tim. 2. 8.* Voorts by den geest der heylighmakinge verstaen sy den H. Geest, ende seggen dat hy bewesen is te zijn Godts soon, niet **dooy** de verrijfenisse, maer **nae** de verrijfenisse, als hy den H. Geest op de Apostelen heeft uyt-gestort. Dese verklaringe strijdt tegen den text. **Want Paulus** en spreekt daer van den H. Geest niet, maer van Christo: ende en seydt niet, **nae** de verrijfenisse, maer **dooy** de verrijfenisse: ende indien hy gemeynt hadde de uyt-stortinge van den H. Geest, soo moeste hy geseyt hebben, **na** syn hemel-vaert, gelijk daer staet *Iohan. 16. 17.* want alsdan is den H. Geest eerst uyt-gestort ghe worden. De plaetse *Phil. 2. 7.* verstaen sy dat Christus sijne glorie ende Godtlicke Reden klaerheyt verlaten heeft. Dese strijdt tegen *Iohan. 1. 14.* Wy hebben sijn heerlick- **83.** heyt gesien, &c. ende *2. Par. 1. 16.* De plaetse *Col. 2. 9.* van de Godtheit die in Reden Christo woont, verstaen sy alleene van de Goddelicke wijsheyt. Dese verklarin- **83.** ge strijdt tegen *1. Tim. 3. 17.* Godt is gheopenbaert in den vleesche. De plaetse *Hebr. 2. 14.* van het vleesch en bloed der kinderen, verstaen sy alleene van lijden Reden en sterven. Dat strijdt tegen den gantschen text, ende tegen *Rom. 8. 3.* *1. Iohan. 4. 22.* **3.** De plaetse *Hebr. 1. 11.* sy sullen vergaen, maer ghy blijft, verstaen sy alsoo: dat Reden Christus niet en sal vergaen als de werelt vergaet. Dat strijdt tegen den text, en- **89.** de tegen *Hebr. 13. 8.* *Apoc. 1. 8.*

De plaetse *Iohan. 2. 19.* verstaen sy ten deele van den steenen Tempel, ende ten Reden deele van de Gemeente, daer mede maken sy den Euangelist valsch (soo vele in **91.** hen is) die, seydt hy, sprack van den Tempel sijns lichaems, ende soo komen sy over een met de valsche getuygen *Matth. 26. 61.* want die verklaerdent alsoo dese mannen doen. *1. Tim. 1. 17.* daer staet dat Christus eenen onverganckelicken Ko- Reden ninck is, dat verstaen sy alsoo, dat Christus niet verrot en is, maer niet-te-min in **89.** sijne Godtheit gestorven, daer nochtans het sterven een groot deel is van de verganckelickheyt. *1. Tim. 6. 16.* verstaen sy alleene van de Vader, soo moest dan den Reden heyligen Geest oock gestorven zijn. **89.**

Hebr. 7. 14. verstaen sy alsoo, dat Christus uyt Juda gesproten is, volgens de re- Reden keninge van Jofeph's gellachte, ende niet van Maria, daer Jofeph nochtans Chri- **33.** stum in het minste niet en raecte, soo veel syne af-komste ende oorspronck na den vleesche belanght. Diergelijcke verklaringhen magh den Leser meer noteren. Daerom besluyt wy met *Iohannis*, Alderlicfste en geloofst niet alle geesten, maer beproeft de geesten of sy uyt Godt zijn, *1. Iohan. 4. 3.* ende weest voorsichtigh in't oordeelen, als yemant de Schrifture allegeert: want daer zijnder vele die de Schriften verdraeyen tot haer eygen verderffenisse, *2. Par. 3. 16.* Den Vader der barmhertigheyt, die wil verlichten de oogen van alle die gene die blind zijn, ende te rechte brengen die gene die verleyt zijn, op dat wy eens den Vader onses Heeren Jesu Christi eendrachtelick met eenen monde mogen prijzen, **A M E N.**

In Ziericzee, desen 7. Junij, 1610.

G. C. U.

Ick onderschreven/ openbaer Notarius residerende binnen
 Ider stadt Ziericzee, toe-gelaten by des Konincklike Ma-
 jesteyts secreten Raede tot Bruyffel, attestere mitsdesen/ Dat
 ick den text van de volgende drie conferentien/ Item/ de
 marginale Annotatien/ met de Cijfer-letteren/ daer mede
 Frans de Knuyt de redenen geappostilleert/ ende onderschey-
 den heeft by syn eugen hant/ Mitsgaders de seshien by-ge-
 voeghde redenen die den voorsz. Frans met syn hant daer by
 geschreven heeft/ Tegens het originel/ dat by Frans geap-
 postilleert is/ neerstelick/ ende in goeder trouwen gecollatio-
 neert hebbende/ bevonden hebbe/ daer mede t'accozderen.
 Den 10. Junij/ des jaers seshien hondert en thiene.

An. van Capelle, Nota-
 rius publicus.

Nota.

DEn Leser sal gewaerschout zyn/ datter in de Cijfer-letteren/ daer mede
 de de redenen deses gesprek zyn onderscheyden/ sommijdes gemist is/ in-
 sonderhept om datter het getal van 34. tweemaal staet: Item/ dat nae het
 getal van 49. volghet 60. alsoo datter ihten cijfferen te vele staen/ Maec wy
 hebben't alsoo moeten laten staen/ gheleijckse van Frans selbe geteekent zyn/
 overmits dat sijne by-gevoeghde Artichelen haer op dit ghetal refereren.
 Het schijnt wel dat de sinnen van Frans wat verstroyt zyn gheweest/ als hy
 dit cijffer gestelt heeft.

DEn Leser sal ghewaerschout zyn/ dat dese faute in de cijfer-letteren/
 met consent van Frans de Knuyt, in den tweeden Druk verbeteret is.

• Korte Notulen/

• Van't gespreck gehouden tusschen de Predicanten

van *Ziericzee* ter eener, ende sommighe Leeraers der Weder-
dooperen ter anderer zijde, ende dat op den 4. September
1609. binnen *Ziericzee*, daer waren over, van de zij-
de der Weder-dooperen, *Cornelis de Cuyper*, wo-
nachtigh tot *Haerlem*, *Ian vander Voorden*,
tot *Vtrecht*, ende *Frans de Knuyt*, Ver-
maender tot *Ziericzee*.

• Frans. Om dat ick gesien hebbe/ dat aen onse zijde in dit sijnst doorgaens soo vele te
kort is gebleven/ hebbe ick genootsaecht geweest van sommige punten een korte beklā-
ruige aijter te stellen/ hebbe oock sommige fouten op den kant genoteert.
Godefridus. Dat Frans hier klaeght, datter in dit schrifte soo vele te kort is gebleven aen hare zijde.
Aet hier op de antwoorde op den 1. Artijckel van sijne verklaringe.

Den eersten
zijn wy gheko-
mē in hare ver-
gaderinghe/ al-
waer *Jan vander*
Voorden eē ver-
maninge dede/
in de welcke hy eerst vermaende
tot geloobe ende boete in't ghe-
mejn: daer nae als hy met syne
broeders ende susters in't midden
van de vermaninge geknielt ende
binnens monts ghebeden hadde/
soo begofte hy een gantsche belijde-
nisse van haer geloobe te doen (op
oecasse datter eenige te herdoopen
waren) aengaende de *Scheppin-*
ge der werelt: de *Mensch-werdinge*
Jesu Christi / van den *Doop*/
van't *Dachmael* / van *Doet-was-*
schen / van den *Ban* / van het ampt
der *Oberheyt* / van den *Eedt* / &c.

3. Wy sagen oock eenighe per-

sonen herdoopen / ende by name
merkten wy met verwonderinge
dat de *byoutw-personen* op't hooft
ontdeckt wierde/ ende het hapt af-
gestreken die den *Doop* ontfangen
souden.

Da de volepndinge van hare at-
tē/ soo heeft *Brand* vertoont de ooz-
sake van onse komste / ende heeft
versocht met de *Bisshoppen* (in
sonderheyt met *Cuyper* die hy van
aensichte niet en kende) te treden
in een *Christelijcke conferentie*.
4. Frans vzaeght/ of wy oozlof heb-
ben van de *Magistraet* om dit te
doen? 5. *Brand* seyt/ dat wy geen
spetiael consent hier toe en haddē/
maer was versichert dat de *Heeren*
niet qualick en souden af-nemen
na hare *Christelijcke discretie* / dat
wy ons ampt deden in't wederleg-
gen van de doolingen. Item/ dat
het is een deel van ons ampt waer
toe

Godefrid.

Nota, hoe
dat dit ac-
cordeert
met 1. Cor.
11. vers. 5.

toe wy oock niet abbijss van de Magistraet beroepen zijn. 6. Frans wepgeret de conferentie / eensdeels om datter een Placcaet is (soo hy seyd) waer by alsulcke openbare disputen verboden worden. Ten anderen / om datter niet veel profijs hier upt te verwachten en is / maer veel eer twist ende swarigheyt. 7. Cuyper verstercht de reden van Frans, ende seyt / dat hem in Hollant daer van oock swarigheyt ontsaen was. 8. Brand antwoort / dat wy van sulchen placcaet niet en weten / al-hoe-wel hy ontrent 30. jaren hier gestaen hadde / ende dat wy bereyt zijn alle swarigheyt desen aengaende op ons te nemen. Wat de vucht aengaet / dat men Gode dat moet bevelē: dat Gods woort is gelijk den regen die noyt ledigh weder en keert / dat het sommige dient tot beteringe / sommige tot obertuppinge: hier op hebben sy gheconferentert tot de conferentie. Den naem des Heeren is aengeropen by Brand, de welke daer nae heeft aengewesen 'tgene wy in hare vermaninge strafbaer gemercht hebben. 1. Dele plaetsen van de Schizture qualick geallgeert. 11. Dat hare belijdenisse van de Mensch-werdinghe / vanden Doop / Abontmael / Doerwassen / Van / Wmpet der Ouerigheyt / Eedt / tegen de Schizture was / dat oock den Bisschop in sommige poincten ghenoeghsamer verklaringe hadde gedaē. 111. Dat wy onschizmatigh hielden hare heymelcke gebeden in de vergaderinge / Item / dat sy de vrou-personen het hooft ontblooten / ende insonderheyt haren weder-doop.

Daer na is Brand ghetreden tot den artijckel van de Mensch-werdinge / ende dewyle den Bisschop hadde gesept in syne vermaninge / dat men upt de Schizture niet en konde bewijsen dat Christus menschelike nature hadde aengenomē van Maria / soo heeft hy dit voorgenomen te bewijsen / ende (na dat hy hadde verklaert dat hy hoort ende bondigh wilde handelen) soo heeft hy daer toe ingeboert dit argument upt Luc. 1. 42. alle het gene de vucht van eenige sake is / dat heeft syne substantie van die selve sake / maer Christus is de vucht des lichaems Maria: ergo heeft hy syne substantie (na den blesche) van haer. Op dit argument begeert hy hoort antwoorde.

9. Cuyper antwoort / dat dit een wereltich argument ende bupten de Schizture was, dat hy daerom hier tegen wilde stellen klare gront van Schizture / daer mede hy bewijsen soude dat den Sone Godts niet en is van Maria. Ten eersten / om dat de Engel in syne bootschap aen Maria / Luc. 1. hadde gesept dat sy soude bezucht worden met den Sone Godts: ende by Matth. 1. in syne bootschap aen Joseph dat in haer ontfangen is / is upt den H. Geest. Ten anderen om dat hy den naem Jesus al hadde ontfangen eer hy in Maria ontfangen was. Ten derden om dat hy heyligh is / soo kan hy niet zijn van Maria. Ten vierden om dat syne uptganch is van eeuwigheyt / Matth. 5. hy was vooz Joannes den Dooper / Joan. 1. en vooz Abraham / Joan. 8. ende besloot hier upt dat hy niet en was van Ma-

Martha: ende dit dede hy met een lange berrmaninge/ durende meer dan een half ure.

10. Frans boeghde hier by/ tot berklarlinge van Luc. 1. Dat Christus woxt genoemt de vrucht van het Lichaem Marie/ niet om dat hy vā hare vleesche was/ maer om dat hy van haer ontfangen/ gebrogen en gebaert was.

11. Brand antwoort op Cuypers reden/ dat syn argument upt Luc. 1. niet werelts/ maer schyftmarigh was/ ende was bereyt dat naerder te bewyssen/ als Cuyper het een ofte het ander deel sal gheloochent hebben. Namelck I. of alle vruchten niet en hebben hare substantie daer sy vruchten van zyn. II. Of Christus niet en is de vrucht van Martha: ondertusschen seyt hy dat Cuyper met alle syne redenen niet heeft uptgericht/ van dat hy schone de beydenisse van Elisabeth/ die vol was van den heyligen Geest/ te willen bals maken/ maer te vergeefs. Op't I. dat Martha bevrucht is met den Sone Gods/ antwoort hy/ dat Christus soo is den Sone Godts/ dat hy oock den sone Martha is/ sae bewijle Martha met hem is bevrucht gheweest/ als Cuyper seyt/ dat eben daer upt volght' ige ne wy seggen/ namelck/ dat Christus een vrucht is van Martha. Op de II. reden/ dat Christus synen naem hadde vooz syne ontfanckenisse/ daer mede en kan Cuyper oock niet bewyssen/ dat hy syne menscheit niet en heeft van Martha/ niet meer als hy van Joannes den Dooper kan bewyssen dat hy niet en is van syne moeder Elisabeth/ want synen naem Joannes was

hem oock gegeven eer hy van syn moeder ontfangen was/ Luc. 1. 13. Op't III. dat Christus heyligh is/ antwoort hy dat Christus wel kan heyligh zyn/ ende niet te min van den lichame Marie/ bewijle hy ontfangen is dooz den h. Geest/ dewelcke de substantie Martha alsoo heeft gerepnyght/ dat Christus het vleesch heeft aen-genomen sonder de sonde: Op't IIII. van syne eeuwigheyt/ dat gaet aē syne Goddelicke nature/ want anders na syne menscheit is hy in de volhepde des tydts gheworden van eenre vrouwen/ Gal. 4. ende by dese occasie beweest hy upt Rom. 1. 3. dat ter twee naturen ward in Christo/ de goddelicke ende de menschelicke/ die Paulus noemt Geest ende vleesch/ ende dat men noot sakelick dit onderschept moet maken als men de Schyfture recht verstaen/ ende Christum recht kennen will. Tot een beslypt/ so begeert hy hoort te antwoorde op syn vooz-gaende argument upt Luc. 1.

12. Godefridus boeght hier toe/ dat hy verwondert was dat Cuyper soo vele woorden hadde ghevrucht/ en niet eens op het argument en hadde geantwoort/ ende dat hy merckte dat Cuyper meer hield een manere van berrmanen dan disputeren/ ende dat hy de hereten der eenboudtighen sochte te bevrlegē dooz schoon spreken en pnyssen/ alsoo Paulus van de balsche leeraers seyt Rom. 16. Doozts dat Cuyper soo vzeemt vint dat Brand een argument ofte sluyt-reden getrocken heeft upt Luc. 1. dat hy behoorde te bedencken dat onse Heere Christus selfs soo ghedaen heeft

Matth. 22. als hy uyt Exod. 3. be-
wees de opstandinghe der dooden/
want Cuyper selve bekennen moet/
dat Exod. 3. niet en staet niet ron-
de letteren/ dat de dooden sullē op-
staen/ maer de Heere Christus be-
wijst dat met eē sluyt-reden: Godt
en is geen Godt der dooden/ maer
der lebende/ &c. Ende dewyle dat
Frans wat naerder getreden is tot
de plaetse Luc. 1. ende meer geseyt
heeft met wepnigh woorden/ als
Cuyper met vele / ende verklaert
heeft dat Christus daerom ghe-
naemt is een vrucht des lichaems
Mariae/ om dat Christus van haer
ontfangen/ gedragen ende gebaert
is: soo vraeght hy Frans, of hy uyt
de Schrifture dese verklaringhe
wel kan bewijzen/ dat niemant een
vrucht van een ander ghenaeamt
wordt/ alleene om die dyle redenen
sonder aen-neminghe van de sub-
stantie selve: hier op begeert hy
antwoort.

13. Cuyper antwoort/ dat hy het
argument van Brand laet baren/
ende seyd dat hy wil blijven by de
belijdenisse die alle heylighen van
Christo ghedaen hadden/ nament-
lich/ dat hy was den Sone Gods.
Dit is (seyt hy) de belijdenisse van
Petrus/ Matth. 16. van Martha/
Joan. 11. van de blindeman/ Jo-
an. 9. van den Centurio die by 't
krupce stont/ Matth. 27. ende dat
in dese belijdenisse de salicheyt was
toegezeyt/ ende dat alle de miracu-
len Christi daer toe gedient hadde/
op dat wy soudē ghelooben dat
Jesus is Christus de Sone Gods/
ende dat wy dat ghelobende / het
eeuwige leben soudē hebben booz
senen naem/ Joan. 20. en dat men

niet en konde toonē dat dese belofte
was ghedaen aen die belijdenisse/
dat hy is de vrucht van Maria.
Boozts antwoort hy op Romeyn-
nen een/ dat daer niet en staet van
twee naturen/ maer dat Christus
is uyt den zaden Davids nae den
bleefche: want de Joden meynden
dat hy was den Sone Josephs/
Luc. 3. ende hy is bewesen te zyn
den Sone Gods/ na den geest die
heyligh maecht/ dat is om dat hy
den heyligen Geest ober syne Apo-
stelen heeft uyt-gestoot nae syne op-
standinge. Maer hier uyt en volgt
niet (seyd hy) dat Christus twee
verscheyden substantien heeft/ ge-
lyck de Predicanten seggen (seyd
hy) die in Christo twee personen
stellen/ die sy twee naturen noemē/
maer inder daet (seyd hy) zyn twee
personen. Want ghy seght (seyd
hy) dat den Sone Gods een per-
soon is geweest booz syne mensch-
werdinghe / ende ghy seght dat hy
een ziele ende lichaem van Maria
heeft aengenomen/ dat is immers
oock een persoon/ Ergo, twee per-
sonen: oft seght my doch wat per-
soon datter in een nature betan-
dert is.

14. Frans antwoort op Godefri-
di reden/ dat hy bereypt is te bewij-
sen syne verklaringe van't woort
vrucht, Luc. 1. want booz eerst seyt
hy/ dat Christus ontfangen is van
Maria / bewijse tek uyt Jesai. 7.
Een Maget sal ontfanghen / ende
dat is in Maria herbuit/ Marr. 1.
Ende dat hy van haer gedraghen
ende ghebaert is / bewijse tek uyt
Luc. 1. ende 2. ende daer verhael-
de hy wijt ende byedt de woorden
van de ontsanckenisse Christi/ uyt
Luc.

Luc. 1. ende de geschiedentisse van spne gheboorte / upt Luc. 2. Siet hierom woort hy dan genoemt een bzuucht van het lichaem Martæ / maer geenstus om dat hy bleesch van haer heeft aengenomen: want hy is de Sone Gods / de Heere van den Hemel / 1. Cor. 15. ende die is boozt ons gestorvê. Dat is onse be-lijdentisse / sepde hy / ende ghy en zyt niet geleert genoegh om die te we-derleggen.

15. Brand antwoort dat Cuyper syn eerste weder-legginghe niet en heeft om gestooten / ja niet eens be-antwoort. Wat nu aengaet dat Cuyper met vele plaetsen der H. Schryfture bewese heeft / dat Chri-stus Godts Sone is / dat was niet van nooden te doen / want wy ghelooben dat van herten: maer Cuyper moeste oock bedencken dat de Schryft op ontalliche andere plaetsen hem noemt den Sone des mensche ende den Sone Davids / ende dat men het eene soo wel ghe-looben moet als het andere: dat wy nochtans geew twee sonen en maken / maer wy spreken met de Schryfture / als wy hem noemen den Sone Gods ende den Sone des menschen te ghelijck. Dat wy by de twee naturen Christi anders niet en verstaen als 't gene Paulus by bleesch ende den geest der heylighmakinge verstaet / Rom. 1. ende dat hy den geest der heylighma-kinge / dē H. Geest niet en kan ver-staen worden / maer de Godt heyt Christi / die hy klaerlick bewesen heeft dooz spne opstandinge upt dē dooden / dat daerom Cuyper een vzeemde ende ongerijmde verkla-tinge daer op gebzacht heeft vande

uprskoztinge des H. Geestes na spne opstandinghe: want daer en staet niet na spne verrijenisse / maer door spne verrijenisse.

16. Godefridus antwoort op de reden van Frans, dat hy spne ver-klaringshe van't woort vrucht niet en heeft bewesen / ende dat alle spne woorden niet met allen dienen ten propooste: want wy weten ende bekennen wel dat Christus van Maria ontfangen / ghezagen / ende ghebaert is / maer daer mede en woort niet bewesen dat hy om die oorzaken alleene genoemt woort de bzuucht van Martæ lichaem / met upsluppinge van hare substantie. Jae dat het laerste upt het booz-gaende moet volgen. Want indien Christus geen bleesch van Maria en hadde aengenomen / soo en wast niet van doene / dat hy van haer soude ontfangen / ghezagen / ende ghebaert worden / maer soo hadde hy een menscheliche gedaente kon-nen aentrecken sonder ghebozen te worden van een Vrouw / ghelijck de Engelen die in den Ouden Te-stamente dickwils verchienen zijn / insonderhepde aen Abraham ende Lorch / Genes. 19. Daerom bewij-le Frans spne verklaringhe niet en kan bewijzen / soo sullen wy de onse bewijzen / dat het woort vrucht des lichaems, bereckent een waerachtigh kind van pemants substantie booztgekomen: daer tot dienen in-sonderhept dese bzte plaetsen Deur. 28.4. alwaer Moyses aen die gene die de geboden Gods waernemen / belooft / dat sy sullen gesegent wor-den in de vrucht haers lichaems, in de bzuucht haer lands / in de bzuucht haers bees. Item / Psal. 127. V. 3.

Siet de kinderen zijn een gabe des Heeren / ende de vrucht des lijfs is een gheschenck. Item Mich. 6. 7. Hoe sal ick de Heere versoenen / Ec. sal ick mijnen eersten sone booz mijne o伯特edinghe gheben / oft mijns lijfs vrucht booz de sonde mijner zielen? **Wt** dese plaetsen blijkt immers klaerlick / dat de woorden vrucht des lichaems bedupden eenen waerachtigen sone booztgekomen upt de substantie van syne ouders / en also moeten dese woorden genomen worden. **Lut. 1.** Want den **H.** Geest verklaert op andere plaetsen / **Dat** hy gewordt is van een **Wouwe** / Gal. 4. ende dat hy deelachtigh is geworden het vleesch ende bloet der kinderen. **Heb. 2.** Wat aengaet de calumnie van **Cuyper** dat wy in **Christo** souden twee sonen ende personen stellen / dat het verre is van ons geloobe / en dat wy betuygen booz **God** ende dese vergaderinge / dat wy maer eenē **Sone** en bekennen in **Christo** / maer datter tweederley respect ofte aensie is van syn soonschap / want ten aensiene van syne **Godheyt** is hy de **Sone Gods** / ende ten aensiene van syne **Menscheyt** is hy de **Sone des mensche** / nochtans in een persoon / alsoo dat hy is **Immanuel**, dat is / **Godt met ons** / **Jesaf. 7.** Dit sal ick verklaren met eenige ghelijckenissen / om den eenvoudighen toehoorder wat te hulpe te komen. **Wp** worden genoemt kinderen van onse ouders ende t'amen kinderē **Gods** / daerom en zijn wy geen dubbele personen : oft om rondt upt te spreken / ick ben een sone van **Coznelis** / ende ick ben upt genaden (als ick bast geloobe) een kind **Gods** / daerom

en ben ick geenē dubbelen **Sone** / maer dese mijne soonschap wordet alleene gheseyt in verscheyden opsten / nochtans ick blijbe een persoon. **En** ander gelijckenisse: **God** is een **Vader** der gessten / dat is der zielen / ende onse aerdtische **Vaders** zijn **baders** des vleeschs / **Heb. 12.** 9. alsoo dat elck mensche kan ghe-noemt worden een kind **Gods** na der zielen / ende een kind spns aerdtischen **baders** na de vleesche / nochtans blijft elck mensche maer een persoon : ende al-hoe-wel ick wel bekenne dat alle ghelijckenissen manck gaen / ende datter onder de creaturen gheene en is / die in alle deelen ten vollen past op den **Sone Gods** / soo blijkt nochtans hier upt dat vermandt wel kan een sone genoemt worden ende dadelick zijn in tweederley opsten / sonder dat hy nochtans twee personē soude worden. **Tot** een beslypt / soo byage ick **Cuyper**, in die **Christus** syn vleesch niet en heeft van **Maria** aengemen / upt wat oorspronck dat hy't van heeft aenghenomen / oft hy't heeft upt den **hemelschen Vader** / oft upt den **heyligen Geest** / oft upt het **Woozt** / oft van ergens elders. **Hier** op begeert ick antwoort.

17. **Cuyper** antwoort / dat wy den **Sone Gods** groot ongelijck ende schande aendoen / dewijle wy syne heylige geboorte by de geboorte van andere natuerlike byzichten gelijcken. **Maer** dat het niet wonder en was dat wy soo spreken / want (seyde hy) sy zijn upt de werelt / daerom spreken sy van de werelt / **1. Joā. 4. 5.** maer wy blijven (seyde hy) by den **Sone Gods** / ende in dese belijdenisse bestaet de sa-
lig-

lighyde / maer niet daer in dat hy van Maria is dooz-ghehomen. Dooz's sepe hy / dat desen man bzaeght naer den oozwonek van het bleefsch Christ / hier inne bzaegt hy meer als alle de Heflighen opt ghebzaeght hadden: ende dat hy niet te bzedden is met de bootschap die den Engel bede aen Maria / Luc. 1. daer mede Maria selve te bzedden was.

18. Frans boeght hier hy dat de gelschentsen van Godefridus niet en bewijzen dat hy dooz heeft / dewijle peimant wel kan zijn een sone van snen aerdschen vader ende een kindt Godis t'samen / het eene dooz generatie / het ander dooz aeneminghe upt ghenaden / maer dat dese soonschap geen twee naturen en maechte of twee herschepden substantien / alsoo de Predicanten (sepe hy) in Christo stellen: daerom beslupt hy als bozen / dat wy twee personen in Christo stellen. Dooz's antwoozt hy op Deut. 28. van 't woozdt Vrucht, dat het niet altydt en bedupde een binck / dat dabelsch soude aennemen snen substantie daer't een bzuucht van is / dewijle de bzuichten des ackers van den acker geē substantie aen en nemen / maer wel van't zaet / als van Rogge / Tarwe / Gerste / Ec. 11. dat Gal. 4. staet / ghebozen van een brouw / ende niet gewozden.

19. Godefridus antwoozdt / dat hy Christo geen ongelijck en bede / wanneer hy snen geboozte geleck hy de geboozte van andere / dewijle hy ons snen broederen in alles gelijck is gewozden / upt-genomen de sonde / Heb. 2. ende 4. maer wy bekennen geerne dat snen ontfanc-

kenisse boben nature is / want die is dooz de kracht des H. Geestes. Dat aengaet de lasteringhe dat Cuyper sepe / dat wy bander werelt zijn / ende daeromme bander werelt spzeken: daer op seggen wy dat wy het eene schelt-woozdt met het ander niet en willen betalen / maer Cuyper en behoozde teghen den regel Christi / snen naefsen soo niet te oozdeelen: Wy sullen alle bverschijnen dooz de bverschare Christi / daer wy sullen geozdeelt wozen: ende wat onse leere aengaet / die en hebben wy niet van de werelt / maer upt de Schrifte / gelijck wy teghenwoozdigh beropde staen te bewijzen / dat Cuyper sepe dat in de belijdenisse van Christ menschept upt Maria de salighept niet en bestaet / dat hy daer in heeft een groote misgrepe / dewijle Gen. 3. de overtwinninge des Duppels wozt belooft dooz 't zaedt der brouwen / welck Christus was: want die heeft den Duppel betwonen / alsoo staet Heb. 2. ende Genes. 22. wozt de belofte gedaen / dat alle volckeren dooz Abrahams zaedt souden geseget wozen: dat zaet is Christus / ende den seghen is de rechtbeerdighept ende salighept / volghens de verklaringhe Pauli Gal. 3. 16. Maer de belofte zijn tot Abraham gesept / ende snen zaden. Hy en sepe niet / ende den zaden als in velen / maer als in eenen / ende wnen zaden / welke Christus is. Item / Galat. 3. 8. ende de Schrifte boozsende dat God de Hedenen rechtbeerdighept upt den gheloobe / heeft te bozen Abraham verkondighe: In u sullen alle volcken geseget wozen. Dese belofte wozt ber-

vernfeuwte aen Isaac / Genes. 26. ende Jacob / Gen. 28. Soo blyckt dan dat in de bekentenisse van Christi menschept opt den Vadersen / den seggen ende de salighept bestaet : ende indien hier inne geen salighept en bestont / soo ware het onnoodigh dat Paulus dese bekentenisse soo dier soude belasten in de memozye te houden / 2. Tim. 2. Dat Cuyper seydt / dat wy van den doopspronck des vleesches Christi meer vraghen als de Hepligen opt ghebraght hebben / daer op antwoorde ich / dat hy ons dat soude mogen doo-werpen / indien wy blypen de Schryfure vragghden / maer nu woordt ons in de Schryfure klaerlick geleert / dat hy is her zaedt der Vrouwen / Genes. 3. Abrahams / Isaacs / Jacobs / als zoze getoont is. Item / een vucht opt de lendenen Davids / 2. Sam. 7. dat oock syn geslachte wozt gerekent / Matt. 1. Luc. 3. daerom en is de vraghe niet blyt de Schryfure. Wat nu aengaet dat Frans mijne ghelijckenissen verwerpt / die ich hier vozen hebbe by-gebracht / om te bewijzen dat pemandt wel kan op twee manieren eenē sone genaemt worden / blybende nochtans een persoon. Ich segge als noch / dat twee respecten geen twee sonen en maken / gelijk pemandt kan ghenocmt worden een kindt Gods opt genaeden / ende een sone syns Vaders na den vleesche / al-hoe-wel ich bekene dat dese ghelijckenisse niet en accordeert in allen deelen. Waer de ghelijckenisse van ziele en lichaem en heeft Frans niet beantwoorde / want dat zyn immers twee onderschepden naturen / en maken noch

lang maer een persoon. Alsoo en maken Christi Godhept ende menschept niet meer als een persoon. Want de Sone Gods is van eeuwighept aen / een persoon gheweest / onderschepden van den Vader ende dea H. Geest / maer syne menschept en heeft nocht eenen persoon geweest / om dese rebenen / datse nocht bestaen en heeft blypen de Godhept / maer sy is als eenen Tempel daer de Godhept des Soons inne woont / Joa. 2. Col. 2. ende ghelijck eenen Tabernakel / Heb. 10. Daerom doet Frans ons groot ongelijck / dat hy sonder fondament ende teghen de waerhept ons belast met de calummie van twee personen in Christo te stellen. Want wy spreken met de Schryfure / dat Christus is opt den zaden Davids nae den vleesche / ende de Sone Gods nae den Geest der heplighmakinge. Daer verstaen wy by 't vleesch / de menschelike nature / ende by den Geest der heplighmakinge de Godhept Christi. Ende dat dit woordt Geest moet verstaen worden van Christi Godhept / ende niet van den H. Geest / dat bewijse ich alsoo : om dat den Apostel aldaer wilt toonen dat Christus Godt ende mensche is. Sijne menschelike nature bewijst hy om dat hy is opt den zaden Davids : syne Goddelike nature dooz syne verrijenisse opt den dooden. Indien dit nu van den H. Geest te verstaen ware / soo en soude Paul reden niet vast gaen / want wy sulen oock dooz de Geest opgeweckt worden ten songhsten dage : maer daerom en zyn wy gheen sonen Gods van naturen als Christus : daer

daerom moet daer by verstaet worden de Godtheit Christi / ghelijck oock Heb. 9. 14. dat Christus doorden eeuwigen geest hem selven geoffert heeft / daer wordt oock spne Godtheit verstaen / oft anders en soude Christus sijn eggen Pleester niet geweest hebben. Tot een beslupt begeere sck noch antwoorde / van waer Christus spn bleesch heeft ontfangen.

20. Brand. voeght hier toe / dat de saligheyt oock bestaet in de bekentisse van de ware menscheit Christi / met dese reden: Alle menschen sullen geoordeelt worden nae Pauls Euangelium / Rom. 2. maer dat brenghet mede dat Christus niet allene de Sone Gods / maer oock de Sone Davids is / Rom. 1. 3. soo sullen sy dan nae beyde die deelen geoordeelt worden.

21. Cuyper antwoorde op de belofte Genes. 22. dat sy tijdelick is te verstaen / alsoo by dat zaedt worden verstaen Isaac met sijn nakomelingen: ende by den segen wort verstaen de tijdelicke welvaert die Godt aen sommige Heydenen gegeben heeft om de kinderen Abrahams wille / die by de Heydenen gewoont hebben. Want also heeft sy Laban gheseghent om Jacobs wille / Gen. 30. 27. ende Potiphar om Josephs wille / Gen. 39. 5. Ende dat dit aldus te verstaen is / blyckert upt Genes. 12. 3. Ick wil seggen die u seggen, ende vervloeken die u vervloeken, ende in dy sullen geseget worden alle gheslachten der aerden. Noteert byzenden / God sal seggen alle die Abraham seggen / ende in dy sullen sy ghesegent worden / soo worden dan gee-

nen gheestelicken seggen verstaen / ofte anders moest men seggen / dat niet alleene Abrahams zaer / waer Abraham selve ons saligh maect. Wat aengaet de belofte aen David ghebaen / 2. Sam. 7. die is van Salomon te verstaen / want Salomon heeft her selve alsoo verstaen 2. Par. 6. 10. daer Salomon seyt / dat Godt dit woordt in hem bevestight heeft. Siet byzenden / soo doen dese luden eben als eenen die eenen boom sach staen onrent een ribiere / ende dat sy de schaduwte van den boom saghe in 't water schijnen / ende meynende dat die schaduwte een byugge is / daer doot bezogen valt / eben alsoo doen dese liden / 't gene maer schaduwten en sijn geweest in Isaac ende Salomon / dat willen sy op den Sone Gods dypden nae de letter / ende daer mede worden sy bezoghen. Christus is wel het zaedt Abraham maer geestelick. Hy heeft oock wel een Koningheijcke / maer niet letterelick / gelijk David: maer hy is den steen die sonder hande van den bergh gebroken is / ende sijn rijcke duert inder eeuwigheyt. Siet dat is mijne verklaringe van de beloften. Wat nu aengaet dat desen man het lichaem Christi by eenen Tempel gheleken heeft / dat is seer byeendt / want men woont wel in eenen Tempel / maer men byeeght hem niet mede / het en is oock geen deel van onsen persoon / alsoo de Predicanten van 't lichaem Christi seggen. Wy gelooben niet Johannes / dat in den beginne was / dat wy gehoort hebben / dat wy gesien hebben met onsen oogen / ende onse handen gehandelt hebben van

den wooyde des lebens / dat ver-
kondighen wy u leden / 1. Joan. 1.
Ja liebe vzienden / 't is Gods ep-
genen Sone die niet ghespaert en
is / Rom. 8. Ende als Thomas het
lichaem Christi ghesaest hadde / soo
sept hy / Mijn Heere ende mijn God.
Joan. 20. Siet dat ghelooiben wy.
Maer dat den Sone Gods van
Maria soude zyn / dat en gelooben
wy niet / maer dat is de leere van
den Antichrist. Want liebe vzien-
den / komt in Spaengien / komt in
Italien / komt te Rome / daer sulc
ghy vinden dat men so leert van de
Mensch-werdinghe Christi / als
dese luden doen. Maer wy blijven
daer by Joan. 1. 14. Dat wooyt dat
in den beginne was / dat is vleesch
geworden.

22. Frans boeght hier toe syne
antwooyde op Heb. 2. ende sept dat
Godefridus de text verduypt heeft.
Want daer en staet niet kinder-
kens / maer kinderen / dat zyn de
geloobige / daer en staet niet dat sy
deelachtigh zyn / maer ghemeen-
schap hebben met vleesch ende bloet.
Ende daer en staet niet dat Chri-
stus vleesch ende bloet is deelach-
tigh gheworden / maer der selver.
Nu en is immers ghemeen-
schap te hebben / niet te seggen aen-
nemen. Daer staet 1. Cor. 9. Die by den
Altaer blijven / hebben ghemeen-
schap met den Altaer / daerom en
nemt sy den Altaer niet af. Item /
1. Cor. 10. Het bydoet dat wy bze-
ken / is de ghemeen-
schap des le-
chaems Christi / daeromme en ne-
men wy het lichaem Christi niet
aen. Wat nu belanght vleesch en-
de bloet / dat verstaen wy alsoo / na-
melick wooyt kruys ende lyden / of

lydelick ende sterffelick zyn. Ende
soo wooyt dit wooyt genomen Gal.
1. alwaer Paulus sept dat hy niet
en heeft te rade gegaan met vleesch
ende bloet / dat is / hy en heeft het
kruys ende de doot niet ontfien.
Item / Heb. 5. dat Christus in de
daghcn syns vleesches sterke roe-
pinge met tranen heeft gheoffert /
dat is / dewyle hy lydelick ende
sterffelick was. In summa wy
segghen hoort af / dat den Sone
Gods wooyt ons gestooven is / ende
niet ghelyck de Dedicanten seg-
ghen / den Sone Mariae. Wy dese
bekentnisse willen wy leven ende
sterben.

23. Godefridus. Dewyle Frans
syn reden wat langh ghemaect
heeft / soo sal ick hem eerst brant-
wooyden. Wooyt-eerst ben ick ver-
wondert over de subtilheydt van
Frans, dat hy sulcken onderschept
maect tusschen deelachtigh zyn
en ghemeen-
schap hebben : tusschen
kinderk ende kinder-
kens : tusschen
vleesch ende bloet / ende der selver.
Ick bekenne rondelick / dat ick die
onderschept van wooyden niet en
kan baten / maer dat Frans soecht
een hayt in twee te sieden / om de
zenbuldige wat zants in de ooghen
te werpen. Op't wooyt gemeen-
schap antwooyde ick / dat ick soo
plomp niet en ben / dat ick soude
mepnen dat alle gemeen-
schap eenderley is / want daer is eene geeste-
like gemeen-
schap / 1. Joan. 1. Op
dat gy gemeen-
schap met ons hebt /
ende uwe gemeen-
schap sy met den
Vader ende den Sone : ende sul-
ken gemeen-
schap hebben wy met ^(a) Frans
het lichaem Christi. ^(a) Wy den ^(a) Frans
Altaer / 1. Cor. 9. wooyden verstaen ^(a) Frans
gemeen-
schap
de

des Al-
taers wit
Godefridus
op de of-
ferhanden
wel ver-
staen met
my/ maer
de ghe-
meyne-
schap met
vleesch en-
de bloedt
der kinde-
ren Gode/
en wilt hy
niet be-
kennen/ op
de smerten
ende ellen-
digheiden/
lijden ende
sterben die
Christus
gelijck alle
kinderen
Gods ge-
ledt heeft/
met my
niet be-
kennen/
Heb. 2.

de offerhanden van den Altaer/
maer alle dit en helpt Frans niet/
want hier woxt ghesproken van de
gemeenschap van vleesch en bloet.
Wat hy nu by vleesch ende bloedt
krups ende lijden verstaet/ daer in-
ne verdraept hy de woorden Pau-
l seer schandelick: want hoe soude
dat slupten Christus is lijden ende
sterben deelachtigh gheworden/ op
dat hy sterben soude. Hoe soude hy
oock ons in allen ghelijck zijn/ als
hy alsulcken substantie niet en had-
de als wy? Went de dieren op der
aerden sterben oock/ daerom en
zijnsse ons niet ghelijck. (b) Frans
moeste oock bewijfen dat vleesch
en bloedt in de Schijfure sulcken
beduydentisse heeft. Ende alwaer't
schoon soo / soo en soudet juist niet
passen op dese plaetse. Want soo
vele aengaet Heb. 5. wy bekenen
wel dat hy vleesch daer woxt ver-
staen den tijdt spne vernederinge/

Godefridus. Den uyt-vlucht van Frans en sluyt niet, want
Altaer en vleesch verschilt vele, want men en kan niet de steen-
nen van den Altaer geen gemeenschap hebben, maer wel met
vleesch ende bloet der kinderen.

(b) Frans. Dit hebbe ick betwefen upt 1. Cor. 15.
ende Heb. 5. ende Galat. 5.

Godefridus. Frans die mist daer in, dat hy seyt dat hy de
plaetse 1. Cor. 15. hier toe by-ghebracht heeft, want wy zijn
wel ende ten vollen versekerd, dat hy van die plaetse geen ge-
wach gemaect en heeft, overmidts dat wy na het scheidten
van de vergaderinge verwonderd waren, dat hy die plaetse
niet geroert en hadde: maer even-wel en dient hem die plaet-
se niet om sijne verklaringe te bewijfen, want daer wort by
vleesch en bloedt niet simpelick lijden en sterben verstaen,
maer de verderffelickeijt oft dat verganckelicke (alsoo ha-
ren text seyt) ende nu is't immers seker dat Christus die ver-
ganckelickeijt niet en heeft aengenomē, dewijle syn vleesch
geen verrottinge gesien en heeft, Actor. 2. 31. gelijck Frans
oock selve bekent, re. den 89. Wat aengaet Hebr. 5. daer op
staet onse antwoorde in den text van dit schrift, dat hy oock
aenwijft van Gal. 5. ick meyne dat het een misgrepe is voor
Gal. 5. want Gal. 5. vers. 16. ende 19. staet wel van vleesch,
maer daer wort onse verdorvenheijt by verstaet die tegen den
Geest strijdt, ende ick en meyne immers niet dat Frans onse
verdorvenheijt Christo soude toeschrijven.

maer daer en staet het woxt bloet
niet by. Wat aengaet Gal. 5. daer
verstaet Paulus by vleesch ende
bloedt / andere menschen / ende hy
wil seggen dat hy niet geen men-
schen te raden ghegaen heeft / aist
blijckt vers. 17. noch sech en quam
niet wederom nae Jerusalem / tot
den Apostelen : oft men kan het
oock so nemen dat hy niet syn ver-
dozben verstandt niet en is te rade
gegaen / want soo woorden dese
woorden ghenomen Mat. 16.
vleesch en bloedt en heeft u dat niet
gheopenbaert : Maer naer de uyt-
legginghe van Frans, soo moeste
Paulus niet de doot ofte niet lijden
en sterben te rade gegaen hebben/
dat is immers ongherijmt / want
men gaet niet de door niet te rade/
maer met Godt / oft met lebende
menschē / oft met hem selven: daer-
om dewijle dese uyt-bluchten van
Frans maer enckelen oock zijn / soo
staet noch bast dat Christus is deel-
achtigh gheworden de substantie
van't vleesch ende bloet der kinde-
ren. Of hy nu by de kinderen de
geloobige verstaet of klepne kinde-
ren/ daer van en wil sech niet dispu-
teren / het en doet niet tot de sake.
Want de geloobige zijn oock men-
schen/ende hebben oock de substan-
tie van vleesch en bloet/ als andere
menschen doen.

Du keere sech my tot Cuyper, die
heeft ons soeken upt de buyst te
wzingen de belofte/ Genes. 22. ende
2. Sam. 7. maer met wat gront/
mogen de verstandige toehoorders
ooydeelen/ ende sech hope haest spne
redenen als haf worch te blasen.
Wooz-zerst staet te noteren / dat
Gen. 3. onbeantwoort blijft: maer
hy

hy is gheballen op Genes. 22. ende hy wil die belofte dupden op Isaac ende eenen ijdelicken seggen. Maer hier in weder spreect hy den Apostel Paulus / de welcke dese belofte op Christusum upt leydt ende den seggen geestelick verklaert / Galat. 3. Item / den Apostel Petrus / Act. 3. 25. Ghy zijt kinderen der Propheeten / Ec. God heeft Jesum syn kindt u lieden eerst verweckt. Ende in dien Abraham niet boyder en hadde gesien dan op Isaac / hoe soude Christusum seggen / Joan. 8. dat Abraham synen dagh gesien heeft / ende heeft hem verbijdt ? Het is noech wel aen te mercken / dat alle volckeren desen seghen souden deelachtigh wesen : dit en kan vanden ijdelicken seggen niet verstaen worden / want het landt Canaan ginch alleenlick den Joden aen. Dat nu Cuyper by brenghet van Laban ende Potiphar die om Jacobs ende Josephs wille gheseghent zijn / is gantsch kinderachtigh / want Laban en Potiphar en zijn alle volckeren niet / maer alleene twee singuliere personen. Daerom gelooven wy Paulo beter / die seyt Gal. 3. 9. dat alle geloobige met den ghelooibigen Abraham gesegent worden / ende desen seghen is de rechtvaardigheyt des geloofs / vers. 8. Even soo jammerlick verzaept hy de belofte / 2. Sam. 7. wanneer hy die duyt op Salomon : soo wil hy vanden Engel leugenachtigh maken / die dit op Christusum dupdet / Luc. 1. Godt sal hem den Thoon spns Vaders Davids geben / Ec. Daer beneben soo blijckt ooch upt den text / dat het op Salomon niet en kan gedupdet worden. Want Sa-

lomon heeft op Davids stoel geseten / bewijle David noch leefde. Item / syn Rijcke en is niet eenwigh geweest / maer na syn doot is het ghescheurt onder Rehabeam. Al-hoe-wel wy niet en ontkennen dat Salomon een figure is gheweest op Christusum / maer de kracht ende de waerhejdt van dese belofte is in Christus / want Paulus leydt / 2. Cor. 1. dat alle beloften in Christusum zijn ja ende amen. Ende bewijle nu krachtelick is bewesen / dat de belofte eppgentlick van Christusum te verstaen / soo doet Cuyper de H. Schrijfture groot onghelick / ja den Heere Christusum selve / als hy seyt dat dese beloften maer gelick schaduwten van eenen boom zijn / daer men by soude bedroge ballen / maer wy ghelooven met Petro / dat het Propheetische woordt seer vast is / 2. Petr. 1. Dat nu Cuyper onse leere van de Menschwerdige noemt de leere van den Antichrist / dat bewijst syn groot onverschandt / want den Antichrist is daerom den Antichrist niet / om dat hy dit bekent / maer om dat hy sich verheft boven Godt / 2. Thessal. 2. Ende soude men al verwoyden dat in't Pausdom gheleert woort / soo moest men ooch niet gelooven datter een God ware. Item / dat den Wybel Gods woort is / den Wybel selve die bekende dat Christusum Godts Sone is / daerom en is de besijdenisse niet te erghet. Wat aengaet dat Cuyper by brenghet / upt 1. Joan. 1. dat men het woordt des lebens gesien en geraft heeft / ick antwoorde datse syn bleefsch gesien ende geraft hebben / maer 't woordt is in hem selven Godt / ende dien volghens

een Geest / Joan. 4. Ende eenen Geest en heeft bleefsch noch beenen / daerom is hy gesien / ende ghestooven in syn bleefsch / maer spne Godheyt is onsielick / ende onlijdelick / want die en kan niemant sien ende leven : Exod. 33. siet byzenden alsoo moeten de beloften verstaen werden.

24. Cuyper antwoort / dat spne verklaringe van de beloften recht is / ende dat wy selfs moeten bekennen / datse figuerlick van Salomon kan verstaen wordē. Maer (sept hy) bewijst het spade woort / soo sal ick bozder komen tot 'igene dat desen man sepdit / dat den Sone Gods onsielick is : dat is immers teghen de Schryft / want die ghetupghit doozgaens dat men den Sone Gods gesien heeft / als Joa. 1. 14. Wy hebben spn heerlicsheyt gesien / Joan. 9. Ich ben't die met u spzeke / 1. Cor. 15. Wy is ghesten van Cephas ende de twaelve : daerom doelen dese steden jammerlick / want sp willen ons eenen onsielicken Sone leerē / daer die Schryfture niet van en weet. Dat dese man oock hy gebzacht heeft / Heb. 2. om te bewijzen dat Christus spn bleefsch heeft van Maria / dat en bozder hem niet / lebe byzenden / want die hepligh maecht ende die hepligh ghemaecht worden / zyn al upt eenen / te weten / upt den hemelsche Vader / daerom en schaemt hy hem niet hare boederen te noemen / &c. ende hier harangeert hy lange : ja byzenden daer upt blycht wel / wat eenen lossen gront datse hebbe / wanneer seggen dat Christus is een natuerlike byucht van Dabid / want sp en soude selve niet

konnen bewijzen / dat Maria een dochter Davids is / dat nochrans moeste seker gaen / als hare meyninge recht waer.

25. Frans boeght hier toe / dat wy in Christo twee sonen maken / eenē sielicken / ende eenen onsielicken / gelijk (sepde hy) (a) Brand op Colijnspate, twee Sonen bekent heeft.

26. Godefridus antwoort / dat Cuyper spne verklaringe op de beloften niet en kan weder-leggen. Wat aengaet / dat hy sept / dat den Sone Gods is gesien geweest / dat en onkent hy niet / maer hy sepdit met de Schryfture / in den bleefsch / 1. Tim. 3. 16. Maer spne Goddelicke nature en kan men met bleefschelicke ooghen niet sien / want sp is eenen Geest / ende Godt woont in't licht daer men niet en kan toegaen / 1. Tim. 6. en indien men spne Godtheyt soo wel konde siē als spn bleefsch / wat is't dan besonder's dat hy belooft / Joan. 14. 21. Die mij lief heeft / die sal mijn Vader lief hebben / ende ick sal hem lief hebbe / ende ick sal hem my selven openbaren. Waerom sept hy van Matth. 11. 27. niemant en kent den Sone dan den Vader / noch den Vader en kent niemant dan den Sone / ende die het den Sone sal willen openbaren. Waerom sepdit hy tot Petrum, Matth. 16. wanneer hy hadde beleeden dat Christus was de Sone des lebendigen Gods / dat bleefsch en bloedt hem dat niet en hadde geopenbaert / maer spne Vader die in de Hemelen is. (a) Want indien Petrus de Godtheyt Christi in den text staen, die Frans niet en kan omme-stooten.

(a) Frans. Besiet hier aff waer upt ick dat segge / reden van my ghestelt 6.

Godefrid. Siet daer oock die antwoorde.

(a) Frans. Petrus heeft diē sielicken Sone des menschen die ander liefdē booz een Brozphret bekent hebben / booz den lebendigē Sone Gods bekent / Mat. 16.

Godefrid. Petrus spreekt daer van de Goddelicke nature Christi. die onsielick was, ghelijck als nyt mijne redenen blyckt, die hier in den text staen, die Frans niet en kan omme-stooten.

met syne vleescheliche oogen heeft
geffen/ ghelijck ick Cuyper sie ende
hy my/ so moest men met de waer-
heyt seggen/ dat vleesch ende bloet
hem dat gheopenbaert hadden.
Eis dan al eē ander gesichte/ daer
men de Godt seyt mede siet/ name-
lick met den gheloobe / alsoo staet

(A) Frans.

Hier is

Godefridus

tegen hem

selven/

want hy

segt dat

anderlicke

den Sone

Gods wel

hebbē ge-

sen/ ghe-

lijck ick

oock dat

seggē

maer dat

sy't eeu-

wigh le-

ven niet

en hadde/

was om

dat sy in

hem niet

en geloof-

den/maer

dat Gode-

fridus dat

woort in

de vleesche

daer hy

woeght/en

doer Chri-

stus niet.

Joan.6.

Godefrid.

Ick en ben

gansch niet

tegen my

selven :

want ick

segge dat sy

den Sone

Gods gesē

hebben in syn vleesch.

Joan. 6. 40. Die is den wille des
Daders / dat een pghelich die den
Sone siet/ ende in hem geloost/ het
eewwige leven hebbe. (b) Daerom
is't oock datter vele den Sone
Godts in syn vleesch wel hebben
ghesien / maer eben wel en geloof-
den sy niet dat hy Godt was / om
dat sy dat geestelick ghesichte niet
en hadden. Ende om hoort te ma-
ker. Cuyper bekendt immers dat
wp in den Sone soo wel moeten
ghelooden als in den Dader.
Joan. 14. maer nu is't gheloove
een verferkthept van de dinghen
die men niet en siet/ Heb. 11. ergo
soo moet in hem wat onsenlicks
zijn. Wat nu aengaet dat Cuyper
seyt/ dat men niet en kan bewijzen/
Dat Maria een dochter Davids
is: Ick byaghe hem eerst/ oft hy't
onthent/ Indien jae/ soo sal ick't be-
wijzen.

27. Cuyper seyt/ nae somraighe
uytbluchten/ ja.

28. Frans seyt dat hy't noyt ge-
lesen en heeft/ van den beginne van
Genesis tot het epnde van Apoca-
lipis toe.

29. Brand bewijst/ dat onse leere
niet en is banden Antichrist/maer
eer de hare/ volgens 't gene dat Jo-
annes seyd/ 1. Joan. 4. die niet en

hebben in syn vleesch. gelijk Paulus seyt, 1. Tim. 3. 16. dat
Godt gheopenbaert is in den vleesche, ende daer staet het
woort inden vleesche dat Frans seyt, dat ick dat daer toe doe.

belijdt dat Jesus Christus in het
vleesch gekomen is, die is den An-
tichrist.

30. Godefridus nemet oen te
bewijzen/ dat Maria uyt den stam-
me Davids is / met vier redenen.
I. Om dat de kinderen Israels
moestē trouwē binnen hare stam-
me: Num. 36. Du was Joseph
uyt den stamme Juda / soo moet
Maria oock daer uyt zijn. II. Als
Augustus de hoofschattinge op-
lepde / Luc. 2. soo moeste elck gaen
nae syn stad / maer Maria ginck
nae Bethlehem / soo moest sy van
Bethlehem zijn. III. uyt Heb.
7. 14. daer seyd den Apostel / dat
het openbaer is/ dat onse Heere ge-
spooten is uyt den geslachte Juda:
Indien dan den Sone uyt den stam-
me Juda is / soo moet daer oock
de Moeder uyt zijn / want hy en
hadde geenē aerdtischen Dader.
III. Wt Jes. 11. 1. Daer wordt
Christus genoemt een spruyte uyt
de wortel Jesse / ende op andere
plaetsen meer. Indien dit verbult
is in Christo/ so moet Maria oock
uyt den wortel Jesse zijn/ soo niet/
soo en hebben wy noch geenē Sa-
lghmaker.

31. Brand beklaght hem over
Frans, dat hy hem leughenen nae
gheeft over 't dispuyt van Colijn-
plate, ende hy beroept sich op het
schijft daer van zijnde / ende booz
de verferhare Godts.

32. Cuyper antwoort op Gode-
fridi reden/ van' geslachte Mariae/
dat hy't niet geen ronde letteren
en hadde konnen bewijzen. Wat
aengaet de Wet van Num. 36. dat
die alleene de dochteren aenginck/
uyt occasie van de dochteren Zela-
phad.

thead. Maer dat de Joden menighmael bupren haer stamme getrouwt zyn/ bewijst hy met het exempel Davids die was upt Juda/ ende hy trouwde Sauls dochter upt den stamme Benjamin. Item/ upt het exempel der Leviten / die menighmael in andere stammen ghetrouwt zyn. Item/ om dat de Joden somtijds Heydensche wijden namen / Deut. 21. Voozys sepdt hy dewijle Elisabeth was de nichte van Maria/ ende een van de dochteren Harons / dat Maria daerom veel eer onder Harons dochteren moeste gherekent woerden.

33. Frans boeght hier toe dat Heb. 7. 14. wat soude doen tot onsen voozdele/ indien daer stont/ het is openbaer dat Maria gespoté is upt Juda/ maer nu en kant u liden niet baten/ sepi hy/ want Christus is upt Juda gespoté/ volgens de rekeninghe van Josephs geslachte/ maer niet van Maria/ Matt. 1. Luc. 3.

34. Godefridus antwoort / dat Cuyper syn bewijs niet en heeft konnen ommestooten/ dat hy sepdt datter niet en is bewesen met ronde letteré/ dat is een enkel uptblucht: want Cuyper geloofst immers met ons/ dat de Apostelen gedoopt zyn/ noch Frans en kan men met geene ronde letteren bewijzen / waerom en geloofst hy dan niet dat Maria upt den stamme Davids is/ dewijle mijne redenen so krachtigh zyn/ dat hyse niet en heeft konnen ommestooten / dat hy van mijne vier redenen/ de eerste upt Num. 36. heeft aengeklabbelé maer niet ontweent gebeten. (a) Want dat hy sepi dat

die Wet alleene de dochteren aenginch / en is niet waer / want het luydt rondelich op alle kinderen Israëls/ vers. 17. ende alwaert soo dat het maer de dochteren aenginch/ soo is't ons genoegh/ want wy spreken van Maria de Maaget/ ende dewijle sy aen Joseph/ eenen man upt Juda/ verlooft is/ so moet volghen datse oock daer upt is.

Op't exempel Davids/ van de Leviten/ ende Heydensche wijden Aentwoorde ich i' sarnen/ dat dese exempelen de Wet niet omme en stooté.

(b) Geden is / om datse alleene de personen aengaet die erve hadden onder Israël / maer nu en hadden de Dochteren geene erve/ soo lange alser mans-oozen waren / gheslicher in Sauls familie waren. De Leviten en hadden oock geen erve. De Heydensche wijden oock niet/ daerom dewijle dooz dese houwelicken de erben niet en werden vermenght/ soo en ginch haer de Wet niet aen. Dat Elisabeth aenginch die was van 's vaders zijde/ upt den geslachte Aron/ maer van 's moeders zijde / upt den geslachte Juda/ anders en konde sy Marzichte niet zyn. Dat Frans sepi op Heb. 7. 14. datter moeste staen/ dat Maria is upt den stamme Juda/ ich antwoorde/ dat de woorden van de Hepligen Geest veel krachtiger zyn alser Frans soude konnen stellen. Want nu volgen daer upt

Maria erve ghehadt heeft / soo wemigh kan hy oock bewijzen dat Maria upt den geslachte Davids was.

Godefridus. Den uytvlucht van Frans en sluyt niet, want het is beter te ghelooven dat Maria erve hadde dan niet, dewijle men niet en leeft van hare broeders (mijns werens) daer-en-tusschen al en hadde Maria het ghebruyck van haer goet niet, daerom en was sy van het recht niet verstoffen, siet Nota 36. Ende merckt, Leser, dat mijne andere redenen onbeantwoort blijven.

sepi / de dochteren die erve hadden/ en niet die geen erben en hadden. besiet hier af/ vs. 8.

Godefrid.

Ich segge dat die Wet Num. 36. alle de kinderen Israëls aengaet, alsoot blijcke vers. 7. Wel verstaende die erve hadden, dat is alle manspersonen in't gemeen, ende desulke dochters die geen broeders en hadden

(b) Frans. Hier kent het Godefridus selbe/ dat die twer alleene aenginch de dochters die erve hadden/ en soo weping als hy can bewijzen dat

(a) Frans, Cuyper heeft gbe-

dese twee polncten teffens. I. Dat de Moeder moet zijn upt Juda/ dewyle de Sone daer upt is. II. Dat Christus moet zijn van Maria/ dewyle daer staer dat hy van Juda ghesproten is / nu en is hy van anders geen vrouwe ghebozen dan van Maria. Daerom woerd Christus oock genoemt een Sone Davids/ eenen Sone Abrahams/ Matth. 1.

35. Cuyper wist noch wat antwoozden op't Register / Matth. 1. ende Luc. 3. ende hy sepdit dat dat Register niet en luydt op Maria/ maer op Joseph : dat men dien volghens daer upt niet en kan bewijfen/ dewyle ghy (sept hy) bekent soo wel als wy dat Christus van Joseph niet en heeft. Wat aengaet van Num. 36. dat dese Wet niet en raechte/ die gheen erbe en hadden/ daeromme sepdit hy / en raechte Maria oock niet / want sy was arm. Daerom byzenden/ so en heeft desen man noch niet bewesen dat hy booz hadde.

36. Godefridus antwoozdt / dat Christus moet zijn upt den gheslachte Davids/ want hy woert genoemt den Sone Davids. Wat aengaet het Register Matth. 1. het bewijft krachtelick / dat Christus is upt den vaderen / ende Maria de jonck-vrouwe : want het woert genoemt het boeck des gheslaches/ niet Josephs / maer Jesu Christi. (a) Item/ in de derde oorder/ van 14 gheslachten / vult Christus de beerstijende plaets / daeromme moet hy oock van dien gheslachte wesen / oft anders en gaet de rekeninghe niet vast. Wel is waer dat de Register luyden op Josephs naem.

maer dat is de maniere van alle geslacht-rekeningen in de Schrijture / dat de namen der vrouwen schuylen onder de mannen / als Genes. 5. 1. Chyon. 1. 2. 3. &c. Wat aengaet de armoede Mariae / 't is waer datse op die tijdt arm was/ ende wanneer sy hare Sone haerde/ soo en wasser geen plaets booz haer in de herberghe. Maer daer upt en volghit niet / datse geen erbe en hadde / want men moet onderschept maken tussche het recht dat men heeft aen eenige erbe/ ende het ghebuyck van dien. Alsoo onder ons booz 't accoord van de Crebes vele waren die recht hadden aen haer goet in Zabandr / Blaenderen / &c. en nochtans en hadden sy het ghebuyck niet. Soo konde Maria wel recht ende eegendom hebben aen eenige erbe / (b) al was haer het ghebuyck dooz de oozloge van de Romeynen ende ander ge-

de 7 Sadoek, de 8 Achim, de 9 Eliud, de 10 Eleazar, de 11 Mathan, de 12 Jacob, de 13 Joseph, de 14 Christus.

(b) Frans. Dat Godefridus secht dat Maria dooz 't geweld van de Romeynen van 't ghebuyck haerder erbe soude ontbrent zijn/ en heeft geen aensien / gemercht men niet anders en kan merken upt de h. Schrif / oft het Joodsche volck heeft byzedelick van de Romeynen geregeert geweest. besiet in 't 8. Joan. 18. Mat. 10. 13. 18. 19. 23. 24. ende op meer andere plaetsen.

Godefridus. Dat Frans seyt, dat de Joden soo vredelick van den Romeynen zijn geregeert geweest, daerinne spreecte hy wat onbedachtelick, want hy behoorde te gedencken, dat Herodes liet vermoorden alle de kinderkenen (die onder de twee jaren oudt waren) in Bethlehem, Matth. 2. Item, dat Pilatus her bloet van sommige Joden vermenght hadde, met hare offerhanden, Luc. 13. Ende insonderheyt soo waren sy alijt seer jaloes op die gene die uyt Koninghicken zede waren, als Maria was. Daeromme waren der oock soo vele arme ende schamele lieden te Jerusalem, dat sy van vreemde kercken moesten geholpen worden, Rom. 15. 26. Galar. 2. 10. 2. Corint. 8. 4. Daeromme seyde oock Johannes den Dooper, Luc. 3. 14. tegen de Roomsche Soldaten, Doen niemant geen overlaf. Men weet oock wel, dat her land van Judaea, van den tijdt der Macchabeen af, bykans door geduerige oorloghen ende mysterien, verwoest was, siet daer van Joseph, lib. Antic. 14. 15. 16. 17. 18.

welt

(a) Frans. Als dit uader byzenden seggen recht waer/ soo soude de gheboorte Christi de 15. gheboorte zijn/ tegen

t'getuygenisse des Euangelists.

Godefrid. Frans mist in sijne rekeninghe: want, begint te tellen van Iechonias, (gelijck men moet) ghy sult bevinden maer 14. gheslachten, onsen Heere Christus mede gherekent. aldus, de 1 is Iechonias, de 2 Zalachiel, de 3 Zorobabel, de 4 Abiud, de 5 Eliakim, de 6 Azor,

welt ontnomen. Daeromme staet noch vast dat Maria was upt den stamme Juda / ende Christus een bzuucht van haer lichaem. Ende soo dede boozts Godefridus een hozte bermaninghe tot den volcke / datse wel soudent houdē in gedachtenisse

dat Christus is upt den zaden Davids : ende hy hadt de parthien bewijle het nu acht uren was in den abont / dat sp's anderdaeghs het ghespreck soudent willen continueren / ende besloot de handelinge met den gebede .

De tweede Conferentie.

DEn 37. September / op den dagh des Heeren / so zijn Godefridus Cornelij, en Laurentius Boenaert, wederom gegaen na de vergaderinge der Weder-boozperen / ende alsoo sp hare Nette geschijt hadden / ende haer volck wech gesonden nae huys / soo hebben wy daer alleen ghebonden de booznaemste boozstaenders van haer geselschap in dese Stadt / met namen Frans de Knuyt, met sommige andere / &c.

38. Godefridus versocht aen Frans, bewijle de conferentie van 's Wipdaeghs boozleben / overmits den abont / die ons overdtel / was afghebozen eer sp ten vollen was upt-gheboert / dat men nu de selve soude continueren / te meer bewijle hy hadde verstaen dat Frans sich hadde beklaeght / dat hy sommige poinctē niet en hadde beantwoort / insonderhejdt de plaetse Genes. 3. Daeromme soo 't hem gellest / dat men daer van nu beginnen soude.

39. Frans antwoort / dat upt het disputerē niet veel goets en komt / maer daer-en-tegen veel quaeds / als leugenen / lasteringen / &c. Dat spne mede-huipers oock verrockē

waren / met namē Cornelis de Cuyper, die de meeste woordē hadde geboert. Boozts dat hy sich niet en hadde beklaeght dat hy noch meer wilde antwoorden / al-hoe-wel hy op Gen. 3. wel yet hadde te seggen / maer wilbet daer by laten / daerom staet hy de Conferentie af.

40. Godefridus antwoort / dat Frans behoort in conferentie te treden / om dat hy sich booz eenen Vermaender of Predicant uptegeeft / volgens den regel / Act. 1. dat een Bisschop de teghen-sprekers moet overwinnen. Wat aengaet de bzuucht / wy en konnen maer planten ende nat maken / maer Godt geeft den wasdom / 1. Cor. 3. Om de lasteringhe en moet men't niet laten : want wy moeten gaen dooz eere ende dooz schande / 2. Cor. 6. ende met dese wepgeringe sal hy de lasteringhe niet ontgaen / maer vermeerderē. Anders mocht men het bermanen oock wel staken / want gemēnlick daer meer hoorders als daders zijn ja batter dichts wilz zijn die 't gene sp gehoort hebben / berkeert ende lasteren. Doch tang moet men spn ampt doē. Wat Cuyper aengaet / al was hy verrocken / dat Frans noch Frans moet aut-

antwoozden om dat hy eenen Vermaender is / ende een groot deel bande woozden oock geboert hadde.

41. L. Boenaert voeght hier toe dat het een goet middel sal zyn om de lasteringhen te verhinderen / in dien men hoztelich syne redenen doozstelt / op darsē van't volck te beter mochten verstaen worden.

42. Frans blijft by syn pzoopooft / dat hy tot het dispuut niet en kan verstaen / te maer / dewyle syne Broederē die niet hem de gemeente voozstaen / daer tegen zyn / gelijck ghy genoegh kont merken / sepdt hy / (want daer waren sommighe die haren Vermaender Frans seer confuselick pozden / om af te bzeken in onse pzentie) Wat het vermanen belanght / sepdt hy / dat is heel een ander sake / want wy hebben een expreß bebel dat wy malhanderen moeten vermanen / Heb. 3. maer de onnutte dispuuten die verbiedt Paulus / 1. Tim. 4. in summa hy slaet het af.

43. Godefridus antwoozdt / dat een Bisschop laet heeft niet alleene van vermanē / maer oock van wederleggen / Cit. 1. Ende dat den Kercken-raet niet en kan regulen maken teghen de Schysfure / om pemandt in syn ampt te beletten. Jae al ware Frans maer een gemeen Chysfen / soo is hy (schuldigh) rekening van syn gheloobe te geden aen eē pegelich die't berepcht / 1. Petr. 3. Wat de dispuuten aengaet / datse niet alle onnut en zyn / maer sulcke die bupten de Schysfure loopen / die by den djanck oft met sen toozntigh gelaet wordē gedaen / maer alle Chysfelicke conferentien

en zyn niet verboden / want Chysfus heeft selbe niet de Pharisceen ende Schysfgeleerde menighmael gedisputeert. Item Apollus / Act. 18. Item / Paulus menighmael in de Synagoge der Joden: daerom behooyde Frans dit niet te wepgeren / want wy willen bziendelick en Chysfelick handelen.

44. Frans antwoozt / dat hy niet en kan doen bupten adbyß van syn broederen / gelijck ghy (sepdt hy) niet geerne en soudt doen tegen't adbyß van uwen Kercken-raet. Wat aengaet 1. Petr. 3. Ich bekenne (sepdt hy) dat men rekenschap schuldigh is / als pemandt bzaeght om geleert te worden / maer ghy (sepdt hy) en wilt van my niet leeren. Jae ich ben verwonderd / dat ghy onse belsdenisse nu af epescht / want de boozgaende repse sepdet ghy / dat ghy onsen gronde wel twist upt de Prothocollen / upt de schysfen van onse Leeraren / Ec. Wat nu belanght de exempelen Chysst ende sner Apostelen / is waer sy hebben gedisputeert met de Joden in hare Synagogen: maer het was doen een ander sake / want de Joden die en wilden van Chyssto niet hoozen / sy verworpen hem niet de gantsche leere des Evangelij daerom moesten de Apostelen haer den mondt stoppen: maer nu is de Schysfure ober al in onse landen verspreydt / de hupsen zyn vol boecken / ende de monden vol schysfen / ende wy acorzyden in de auzhoritept der Schysfuren / maer onsen twist is alleene van de uplegginghe / daerom en zyn de dispuuten nu soo niet van noode / ende ich segge hozt af / dat wy 't af slaen.

Godefridus. **I**ck ben oberma-
 tigh verwondert / dat ghy soo upt-
 bluchten soecht ober een sake die
 ghy schuldigh zijt / wilt gy anders
 een Christen zijn / en een Vermaen-
 der. **W**at aengaet dat ghy seght /
 dat wy uwe belijdenisse te vozen
 weten: 't is waer / ick hebbe een
 Wydage gheseyt / ende segge als
 noch / dat wy upt de Byzocollen /
 upt de schriften van Menno ende
 Dierick Philips, &c. uwen grondt
 hebben ondertast / maer ghy weet
 selve wel Frans dat ghy lieden in so
 veel secte gedeelt zijt / Wyesen Vla-
 minghen / Dyckwaghen / &c. dat
 men kan qualick vast gaen / wat
 ghy belijdt / dan upt uwe monde-
 liche bekentenisse. **T**ot exempel
 sal ick dit bybrengen: (a) Ghy hebt
 een Wydage geloocht / dat **Da-**
ria upt den gheslachte Davids is:
 (b) Menno daer-en-tegghen bekendt
 dat rondelick in syne belijdenisse
 aen Alasco, fol. 21. Ghy lasterdet
 ons / dat wy in Christo twee **S**o-
 nen stellen / om dat wy hem met de
 Schifture bekennen den **S**one
 Gods ende des menschen: Menno
 daer-en-tegghen die bekent ron-
 delick dat hy **S**one Gods van's **V**a-
 ders wege ende de **S**one des men-
 schen van syns moeders wegen is
 in syne onwedersprekelicke beken-
 tenisse (soo hyse noemt) aen Alasco,
 fol. 56. ende noch Frans maer een **e**-
 nig **S**oon en blijft / ende voert daer
 toe het exempel van Carolus de **V**.
Die van Oostenryck is van's **V**a-
 ders wegen / ende van Spaengien
 van's **M**oeders wegen / blijvende
 noch Frans een **S**one. Ghy hebt
 oock eenige repfen ons wederpro-
 ken als wy den text Galat. 4. alsoo

hebben geciteert / geworzen bander
 vrouwen (alsoo het **G**rieksche
 woort oock luydt) (a) maer Menno
 allegeert dien selven alsoo in syne
 waerachtige bekentenisse aen Ala-
 sco, fol. 10. laet de ommeftaender
 dan oordeelen met wat gront dat
 ghy ons eergisteren alle dese punc-
 ten ontkennt hebt / ende met eenen
 siet ghy / dat wy geen ongelijck en
 hebben dat wy uwe belijdenisse af-
 bozderen. Ghy weet oock wel dat
 Pieter Matthijsz. ende Jacob vander
 Molen, tegghen Cornelis de Cuyper
 gheschreuen hebben om syne boec-
 ken te bebechten. **D**aeromme is't
 noodigh dat ghy ons mondelinghe
 reghenschap geeft / om te weten met
 wien dat ghy't hout. **W**at belanght
 de exempelen **C**hristi ende syner
Apostelen / die moeten wy nabol-
 ghen oock in't weder leggen / want
 daer zijn nu soo veel byanden der
 waerheyt als opt (de **H**eerre betere
 het) ende het is een ghemeen ampt
 van alle **B**isschoppen / **T**it. 1. **E**nde
 een van de epiden daer toe ons de
H. Schifture gegeven is / **2. Tim.**
3. de **J**oden en verwierpen oock
 de **H**. Schiften niet / die doen wa-
 ren / maer sy verwierpē den hoel-
 steen die de **S**chifst aentwijst / gelijc-
 ker in desen tijdt noch vele doen.
Tot een beslyt / ick segge / dat ghy
 na den reghel der Schifturen be-
 hoozt te antwoorzen / maer indien
 gy niet en wilt / wy en konnen noch
 en willen u niet dwinghen / maer
 wy protesteren booz **G**ode ende de-
 se vergaderinghe / dat wy bereydt
 als Ioan. 1.
 14. voor aen-nemen van vleesch. **W**at aengaet het woordt
 geboren, indien het Frans verkonde voor ghegeneert, ge-
 lijck het genomen wort, **Matth.** 1. 16. (ghelijck het **G**riek-
 sche woort oock mede brengh) soo en souden wy oock gee-
 ne swarigheyt daer inne vinden.

(a) Frans.
 Menno
 schijft
 oock / dat
 mē met ec
 letter der
 Schifst
 mer en kan
 bewijfen/
 dat sy upt
 den zāde
 Davids
 is. besiet
 tegen **M**-
 cron, fol.
 82.

Godefrid.
 Dit en is
 maer een
 ydelen uyt-
 vlucht. want
 Menno be-
 kent even-
 wel de sake
 selis.

(b) Frans.
 Ick en
 heb maer
 geseyt / dat
 ick niet
 en hadde
 gelefen / en
 segt nach.

Godefrid.
 Dit en is
 oock mace
 een uyt-
 vlucht, ende
 daer bene-
 ven soo he-
 vet Cuyper
 oock ron-
 delick ont-
 kent, **Redem**
 27, hier va-
 ren.

(a) Frans.
 Als sy't
 in geen
 ander
 meyninge
 en ghe-
 buykten
 als Menno,
 dat is in
 plaetse
 van gebou-
 ten / en
 woude ick
 daerom
 niet twi-
 felen.

Godefrid.
 Siet doch.
 Leser, Men-
 no die mag
 het woordt
 (worden)
 Galat. 4. wel
 gebruyckē,
 maer als wy
 dat ghe-
 bruycken,
 dan worden
 wy geseyd
 den text te
 verdraeyen.
 Voorts wat
 den tin van
 dit woordt
 aengaet, wy
 verstaet dat
 als Ioan. 1.

staen de waerheyt van onse leere/ ende de onwaerheyt van de utweupt de Schzifture te toonen / ende dat ghy weggert ons te antwoozden .

(a) Frans. Frans antwoozt op de schziften van Menno, (4) dat hy die laet sich hebbe oock doe geseft, dat Menno oock verklaert dat men t met een letter der Schzift niet en can bewijzen/ dat sy upt

dese manne (sept hy) hebben Christelich ende vriendelich met ons ghehandelt / ghelijck wop oock met haer .

47. Godefridus vermaent oock de ommestaenders datse van de conferentie niet anders en spzeken/ dan de waerheyt / sonder aenise van personen: ende boozts verfoecht hy aen Frans, dat hy hem naerder met syne broeders soude beraden / om de conferentie op een ander tijt te continueren .

48. Frans belooft bescheet te laten weten. De vergaderinge is gesloten met den gebede / dat Godefridus dede.

den zede Davids is. besiet hier af reden 8. hy my gheselt.

Godefrid. Menno be- kendt niet te min de sake selfs, daeromme soect Frans maer woorden-strijt,

De derde Conferentie, gehouden den

23. September, 1609. des Woonfdaghs.

49.
Alsoo wop verstaen hadden / datter wederomme nieuwe Bisschoppen vande Weerde dooperen binnen de stadt gekomen waren (onder welcke wop verston den / dat was Jaques Oouterman) soo zyn wop wederomme ghegaen nae hare vergaderinghe / alwaer wop haer volck hy een vonden / om het Nachtmael op hare maniere te houden / ende Claes Iansz. een Bisschop van Alcaer dede een vermaninge: maer alsoo sy bjeesden dat het volck (wanneer sy souden hoozen dat wop daer binnē waren) met sulcken menschte souden indynghen / dat in hare actse souden belet worden / soo hebben sy op ons begeert / dat wop soudē dypen staē / tot dat sy hare saken upt-geresht

hadden: welcke hare begeerte wop nagekomen zyn / berklarende dat wop niet gekomen en waerē om hare vergaderingen te verstoze / maer de eenbuldige te onderwijzen / doch onder dese conditie datse ons souden inroepen alffe hare saken voldeynde hadden / 't welck sy belooft hebben .

50. Da dat hare actse ghedaen was / zyn wop ingehomē / ende Frans heeft gebzaeght wat onse begeerte was .

51. Brand doet een repetitie / van onse eerste conferentie / ende maecht oock mentse van de tweede / ende sept / al-hoe-wel Frans alle bozder conferentie hadde afgeslagen / dat wop nochtans instantelich verfoechen dat mense soude bevolgē: ende bewyle syn argument upt

upt Luc. 1. van de bzuucht des Ie-
haems was onbeantwoort geble-
ven/ datse dat souden beantwoort-
den/ of dat Frans sijn verklaringhe
soude doen op Gen. 3. ghelijck wy
hadden verstaen dat hy geerne sou-
de gedaen hebben.

52. Godefridus boeght hier toe/
dat de redenen die ons moberen
tot dese conferentie niet en zijn ee-
nige lichtbeerdigheyt of nieuwgiet-
righedij/ maer alleene dat wy ten
dienste van de eenboudighe den
grond der waerheyt geerne souden
ontdecken upt de H. Schijfure/ en
dat met alle sachtmoedigheyt. Be-
geert daeromme dat de mannen
doch niet en willen wepgheren te
antwoorzen.

53. Frans excuseert sich/ mits de
absente van sijn mede-hoeders/
die in de eerste conferentie daer hy
waren geweest/ insonderheyt Cuy-
per die de woorden ten meerderen
deele gheboert hadde. Hy begeert
oock oozlof daer van/ dat hy in de
reden treedt daer hy in jaren ende
in dienst inlander was als den Lee-
raer die de bermaninghe ghedaen
hadde/ ende seyt booz een reden/ om
dat hy by de boozgaende conferen-
tie hadde gheweest/ ende dese hoes-
ders niet. Boozts wat aengaet de
plaetse Luc. 1. die is op dat mael
(seyt hy) genoegh beantwoort/ en-
de daer is genoegh gesept op Deut.
28. alsoo Godefridus wel weet/ dat
alle bzuichten gheen substantie aen
en nemen daer sy bzuichten van
zijn/ als de bzuichten des lants/ die
en nemen immers van het landt
niet aen/ maer van het zaed: ende
dat het de boozgaende reyse so ber-
te gekomen was/ dat bast alle het

selve wiserdi verhaelt / dat eens ge-
sept was. Wat belanght Gen. 3.

(a) al-hoe-wel ich daer op wel wat (a) Frans.
te seggē hadde/ soo en hebbe ich my Genef. 3.
daer van doch niet beklaegt. Men- het moeste
gaende het versoeck ten pncipale/ staen/ geen
daer in en kan ich sonder de bzoer- verklarin-
deren niet: my aengaende/ ich ben ge gedaen
bereedi/ maer ich moest te bozen en is.
met de bzoeders daer op beraden Godefrid.
hebben. Wat sal ich nu doen want Dir heeft
dien raedt moeste te bozen al geno Frans ron-
men zijn. delick ver-
klaert, dat
hy op Gen.
3. wel wat
te seggen
hadde, maer
daer en is
niet nae ge-
volght.

54. Brand antwoorde/ datter op
Genef. 3. ende Heb. 7. by haer niet
en is geantwoort/ ende dat hy al-
soo hadde verstaen dat Frans daer
op wat te seggen hadde. Daerom-
me doet het nu. Wat aengaet dat
eē sake dichtwils gerepeteret wort/
dat en is niet onnut/ want soo mo-
gen't de toe-hoorders beter ver-
staen. Wat Frans sijn upt-bluicht
neemt op den raedt van sijn hoes-
ders/ daer op behoorde hy te be-
denken dat elck Christen moet ge-
reedi zijn om rekenchap te geven
van sijn geloobe/ insonderheyt ee-
nen Vermaender. Wat Frans seyt/
dat hy laetmael bewesen heeft dat
ter wel bzuichten zijn die geen sub-
stantie aen en nemē/ daer sy bzuich-
ten van zijn/ hy is gheabuseert.
Want krupt ende gras ende aller-
ley loof/ heeft immers sijn substan-
tie vander aerde/ alsoo't blycht upt
de eerste scepplinge/ Genef. 1.

55. Frans seyt/ dat hy niet en wil
komen in dispuite/ maer dat hy
soo deel moet antwoorde op Brands
reden/ dat hy niet en loochent van
de eerste scepplinge ofte alle bzuich-
ten en zijn upt der aerden/ maer na
de Scepplinge nemen de bzuichten
des

(a) Frans. des ackers niet aen / (a) anders dan bocht / gheeft / vzaeght dat de Landt- leden / die sullen u antwoozden dat sulcx als sy zaepen / sulcx maepē sp. 56. Brand antwoozt / dat Frans de rechte nature van sulcke d'ingen niet en verstaet / ende dat hy daer van moet vzagghen niet de Landt- leden / maer de gheleerde die daer van schryben. Dat het gantsch seker is / dat de vzychten der aerde deelachtich zijn de substantie van de aerde / ende niet alleene de bocht / gheeft. Dat blyckt daer upt / leght het zaet buyten de aerde en maket nat / ende siet watter upt komen sal. Het sal wel berrotten / maer gheen ander zaet boozt- bryngen.

Godefrid.
Dese Nora
van Frans
en doet
niet byson-
ders tot de
fakē.

57. Godefridus sepr / dat alle dese redenen den toe-hoozder ophou- den / sonder datse van't p'ncipale wat hoozen. Vzaeght daeromme de mannen af / oft sy willen in een Christelike Conferentie tredē / dat sy haer daer op moghen beraden / oft sy niet schuldigh en zijn reken- schap van haer geloobe te gheben / volgens 1. Petr. 3. en Tit. 1. Ende bidt haer datse niet kotte redenen willen handelen.

58. Frans antwoozt upt 1. Coz. 15. dat den Apostel sepd / dat men het toe-komende lichaem niet en zaep / maer het bloote graen / en dat Godt een p'der graen een lichaem geeft nae sijn (a) bestefie. Daer upt blyckt wel dat het niet en is upt der aerde. Boozs op't ver soeck / seght booz sijn persoon gereet te zijn / in dien't de broederen goet binden.

59. Claes Jansz. Bisschop seght als toe-hoozder / dewijle hy by de Conferentie niet geweest en is / dat het sijnen persoon niet ghelegen en

balt te disputeren / dewijle hem efsdt en plaerse bestemt is om te repen naer een ander Epland / maer dat de presenten wel mogen booz / gaē / indien't hun goet dunctit.

60. Godefridus seght / dat hy seer verwondert is over alle dese upt- bluchtē / soo in de eerste ende twee- de Conferentie / als oock by dese. Wat Claes Jansz. belangt / dewijle hy oock een Vermaender of Bis- schop is / dat hy wel behoode mede te antwoozden / maer indien't hem ongelegen is / dat wy hem niet en konnen noch willen dwingē / maer dat wy insonderheyt Frans daer toe p'zamen / dewijle hy Vermaender is van dese bergaderinge / ende ver- klaert dat hy booz sijn persoon ge- reet is / ende dewijle daer begonnen is van het woozt vucht g'handelt te worden / dat wy ghereedt staen nae der daer van te spreken upt de Schryfsure ende de nature.

61. Frans, nae dat hy met sijn broeders heymelick beraet slaeght hadde / geeft booz antwoozde / alsoo sy merkten dat sy met vele redenē tot het dispuyt geperst wserden / dat sy consenteren in Conferentie te komen / mits conditē dat het maer en zy booz desen nae in s'ddagj / ende dat mense booztaen niet meer moepē en sal / dan met consent van den Magistraet.

62. Godefridus neemt het eerste aen / maer de by geboeghde conditē niet.

63. Frans begeert antwoozt op die conditē.

64. Godefridus seght / dat het eene onredelike conditē is / dat men ons wil beletten ons ampt te doen : dat wy dit wel aen-nemen / wan-

want al is't dat elck zaet sijn ey- ge lichaem heeft, daer uyt en volghet niet dat het van der aerden niet aen en neemt, want elck beeste heeft oock haer eygen lichaem. maer evenwel uyt de substantie van de ouwe daer sy vruchten van zijn.

(a) Frans.
Een veger-
lick van
den zaden /
sijn eygen
lichaem.

Godefrid.
Dese nota
en magh
Frans oock
niet helpen.

wannecr wijse wederom besoeckē sullen / het zy als hier eenige Wiscshoppen komen of andersins / dat wy't haer daeghs te bozen sullen abverteren/ende boozs dat wy behozen elcken dagh sijn sozge te laten / Matth. 6.

65. Frans seght / dewijle de Prebicaenten de secreten van den Magistraet beter weten als sy / dat het wel schijnt / dat sy dit doen tegen haer bebel / om datse dit consent niet en willen nemē tot haren laste / dat sy daer-en-tegen niet en begeeren te doen teghen bebel bander Oberghept.

66. Brand antwoort / dat wy de secreten van de Heeren niet en weten. Ende dat Frans ons met sulcken blame niet en behoort te bekladden / dat wy het souden doen tegen haer bebel; dat sy wel gheen spectael consent hier toe ghebragen en hebben/maer dat oock niet en is tegen haren wille / dewijle wy van geen verbodt en weten ter contrarisen.

67. Godefridus boeght hier toe / dat dese excusen niet en gelden / dat onse consenten alsoo teer zijn om het te doen tegē de Magistraet / als de hare / maer dat wy desen last geerne op ons nemen / dewijle wy nae de eerste Conferentie hebben benomen of daer eenigh Placcaet tegen de disputen ware / maer verstaen neen. Maer laet de conditie bysben / elcken dagh heeft sijne sozge: laet ons nu den jegenwoozdsigen tijdt waernemen.

68. Frans seght / dat Immers de Magistraet eerijds een Placcaet tegen de disputatie gemaecht heeft / ende hringht boort het ghetupge-

nisse van een sijnre broederen / met namen Leyn de Cuyper. Ende dat wy in de Magistraet vele op onse zijde hebben / maer sy niet / dat wy daerom soo stout zijn.

69. Godefridus seght / van het placcaet niet te weten: Weet het Frans, laet hy't boort-bringen. Dat hy sept / dat wy stout zijn om datter eenige van de onsen in den Magistraet zijn / dat is een calumnie / want wy staen soo wel onder de Magistraet als penant. Maer laet ons boort-baren. Ende waer van sullen wy beginnen? van Genes. 3. oft Genes. 22. oft Heb. 7. oft het woort brucht / alsoot D. L. bekeft.

70. Frans antwoort / alsoo wy hem geperst hebbe om rekenschap van sijn geloobe te geven / dat men niet behoort te beginnen van Gen. 3. oft eenighe bysondere plaets / maer dat hy de belijdentisse sijnz geloofs van de Mensch-werdinghe des Soons Godis wil boort-stelle. Daeromme begint hy van Eph. 4. 10. die neder-gekomen is / die is oock op-gebaren / ende heeft sommige gegebē tot Apostelen / tot dat wy alle komen tot de eenighept des geloofs en der kennisse des Soons Godis. Soo gelooven wy datter een eenigh Godt is / Deut. 6. ende desen Godt is Vader / Sone ende H. Geest. De Sone is enen ewigen Sone / want hy is't / die de kinderen Israels getemteert hebben in de woestijne / 1. Coz. 10. doort desen Sone heeft Godt de werelde gemaecht / sienliche ende onsenlike dingē / Joan. 1. Heb. 1. Col. 1. desen Sone woort ghenaeemt het woort / Psal. 33. Item / de wiffhept /

heyt / **Proob. 9.** ende gelijck de **Vader** eeuwigly is / soo is oock den **Sone** eeuwigly. **Dooz** desen **Sone** heeft hy de werelt oock verfoent dooz syn bloet / **Col. 1.** Desen **Sone** is in de volheyt des tyd s gebozen van eē vrouwe / **Gal. 4.** Desen heeft met syn bloet syn gemeynthe ghehocht. **Godt** heeft synen epgenen **Sone** niet gespaert / **Rom. 8.** siet / dat is onse bekentenisse / kont ghy dese omme-stooten / doet het.

71. **Godefridus** verwondert / dat **Frans** soo vele woorden heeft ghebruyck / ende niet bysonders ingebacht ten **propooftē**. Want wy hadden verwacht een bekentenisse van de **Mensch-werdinge** **Christi** / maer ick en hebbe **Frans** daer van niet een woort hoozen aentroeren / ten ware de plaetse **Gal. 4.** Maer hy heeft eene bekentenisse ghedaen van de **Godtheit** : Ende hier heeft hy wijdt ende breedt bewefen / dat ter maer eenen **Godt** en is **Vader** / **Sone** / ende **H. Geest** : dat den **Sone** een eeuwigly **Sone** is / dat hy somtijts genoemt wort het **Dooz** / somtijds de **Wijshheit** / dat hy dooz syn bloedt ons verlost heeft / **Ec.** maer **Frans** hadde dese moeyte wel moghen sparen / want alle dit en loochenen wy niet / het is oock onse questie niet / maer dit was de questie. Van waer **Christus** syn vleesch heeft aen-genomen ?

Daeromme begeere ick hoort bescheet / of **Frans** den **Artijckel** van de **Mensch-werdinge** wil laten beuzen ende tot den **Artijckel** van de **Godtheit** treden : wat ons aengaet / wy zijn te byden : maer wy verfoecken dat men oydentelick handele / ende dat mē de **Godtheit**

Christi onder sijne menscheit niet en mengele. **Dooz** antwoort hy oock / dat hy verheught is / dat **Frans** die plaetse **Deut. 6.** oock op den **Sone** verstaet : Maer ick byaghe / dewyle **Vader** / **Sone** ende heylige **Geest** maer een **Godt** en zijn : oft dan den **Sone** soo wel onsterflich ende onsterflich is als de **Vader** ? **Deut. 4.** ghy hebt wel een stemme gehoozt / maer geen gedaente ghesien / **1. Tim. 6.** **Godt** woont in een licht daer men niet en kan toegaen. **Ick** byage dan / oft ghy den **Sone** sulcken **Godt** bekent als den **Vader** ? **Ick** sal alrijdt uwe bekentenisse in memorie houden.

72. **Frans** antwoort / dat hy wel bekent dat hy soo breekt van de **Mensch-werdinge** **Christi** niet en heeft gesproken in sijne bejdenisse / als dien **artijckel** wel mede byengt / maer dat hy daerom te hoort is gheweest / om darter laestmael van sijne ontfanckenisse ende geboorte genoegh gehandelt is / maer dat hy nu heeft willen roonen / dat onse verfoentinge geschiet is ^(a) dooz den **Sone** **Gods** / ende niet dooz ons vleesch. **Dat** **Godefridus** byaeght / oft den **Sone** **Gods** oock onsterflich is / ick segge dat hy sterflich gewozen is / ende daer en is niet / daer ick liever booz sijden soude / als booz dese bekentenisse / dat den **Sone** **Gods** booz ons gestozen is / also staet **Rom. 5.** dat wy **Gode** verfoent zijn dooz den doot sijn **Soons**. **Maer** wilt ghy meer hoozen van de **Mensch-werdinge** / soo segge ick / dat **Martha** ontfangen heeft / dat is upt den **H. Geest** / **Matth. 1.** **Ku** dat men ontfangt / en heeft men van hem selben niet.

Item /

(a) **Frans**.
Daer
moest
noch inne
staen / dooz
den selvē /
daer wy
dooz ghescheyen en
gemaect
zijn / **Col.**
1.

Godefrid.
Dit en geeft
oock niet
tot de ma-
terie ten
principale.

Item/ Luc. 1. Dreeft niet Marcks/ want ghy sult in den lichame be-
brucht worden. **Ec. de H. Geest** sal
ober u komen/ ende de kracht des
Widerhooghsten sal u omichadu-
wen: daeromme dat heplige/ dat
uyt u sal ghebozen worden/ dat sal
Gods Sone ghenaeemt worden.
Datse nu somigders hebben by ge-
bracht de plaetse Gal. 4. geworden
van de vrouwen, dat is nae den Ge-
neeflichen trxt/ maer alle andere
texten hebben ghebozen/ oock de
oversettinge van Luther: met wat
consentie dat die Oversetters dat
gedaen hebben/ laet ick daer staen.
Ende wat aengaet de herkomst
van het vleesch Christi/ die blycht
genoeghsaem up/ Ioan. 1. 14. In
den beginne was het woord/ ende
het woord is vleesch gheworden.
Item/ 1. Ioan. 1. Dat in den be-
ginne was dat wy gehoort hebben/
dat wy ghesien hebben van den
woorde des lebens/ dat berchoud-
gen wy u lede. **Item/ Baruch. 3.**
36. die is onse Godt/ ende niemant
en is hem te gelijken/ die heeft de
wijshet gebonden. **Ec.** Daer nae
is hy (b) verschenen op aerden en-
de heeft by den lieben ghewoont.
Item/ Phil. 2. die in de gedaente
Gods was/ die heeft de gedaente
van een knecht aengnomen (c) en
heeft hem seiben vernedert totter
doot. **Ec.** Indien den Sone Gods
ware gebleven ghelijc hy te vozen
was/ hoe soude dan Paulus seg-
gen dat hy sich vernedert heeft/ en-
de dat den Vader hem wederom
verhooght heeft? Siet/ dat is onse
hozte verklaringe van de Mensch-
werdinghe onses Heeren Iesu
Christi.

73. Godefridus beklaeght sich/
dat Frans niet rondelick heeft ghe-
antwoort/ op de vrage van de her-
komst des vleesches Christi: dat
hy oock den Xristikel van sijn
Godtheit/ mengelt onder sijn
menscheit: ick wenschte dat men
van een punct alle en reffens van-
delde/ dat hy oock vele plaetsen der
Schrifture heeft by gebracht/maer
sonder sijn verklaringhe daer op te
doen/ of een seker beslyp daer upt
te recken. Want Gode lof wy
weten die plaetsen soo wel als hy/
ende wy en hebben gheen en stryde
tege de Schrifture/ maer met sijn
doolinghen. **Pu antwoorde ick**
hozelick/ eerst van de Godheyt
Christi/ dewyle Frans heeft bekent
datter maer een Godt en is/ ende
dat den Sone de Vader gelijc is/
up/ Phil. 2. dat daerom den Sone
soo wel moet onsenlick en (a) on-
lydelick zyn als den Vader/ of hy
stelt twee Goden/ eenen stenelicken
ende lydelicken/ ende eenen onsen-
licken ende onlydelicken. Wel is
waer/ den Sone is gesien geweest/
maer in den vleesche. **Want an-**
ders sijn Godheyt is Geest/ **Ioan. 4.**
ende die en han niet vleeschelicken
oogen niet ghesien worden: hy is
oock gestorven/ maer in den vlee-
sche/ **1. Petr. 3.** (b) Daerom besluyt
ick upt de bekentnisse van Frans
dat hy twee Goden stelt/ ende soo

is/ maer in den vleesche. **Rom. 8. 3. 11. 1. Petr. 2. 24. Col. 1. 22.**

(b) Frans. De eenigheit des Vaders/ Sones/ ende des H. Geestes beslaet in alle gerechticheit/ eete ende deught/ desgelijc in wille ende wercken/ ende meer ander dingen.

Godefridus. Frans doelt hier teer jammoelick. want in dien Vader, Sone, ende H. Geest niet een en zyn in twelken soo moere wy nootdelick drie Goden hebbe. daer gebleven soo en soude den Sone en den H. Geest geen ander eenigheit hebben mer den Vader, dan de geloofne hebbe. O groonwel

(b) Frans.
Het moef-
te zyn/ ge-
sien.

Godefrid.
Dit onder-
scheyt tus-
schen ver-
schijnen en
gesien wor-
den, en
heeft niet
veel te be-
duyden.

(c) Frans.
Ende is
ge worden
gelijc een
ander
mensche.

Godefrid.
Dese woor-
den zijn te-
gen Frans:
want daer
niet blycke
dat in de
materie van
de Mensch-
werdinghe
Christi
(Aen-
ne-
minge en-
de worden)
even veel
beduyt: dat
Frans mer
de syno-
nochten
niet bekent
nen en wil-
len.

Wilt
dat
men
niet
ver-
stet
dat
men
niet
ver-
stet
dat
men
niet
ver-
stet

(a) Frans.
Hier ver-
docht
Godefridus
den goede
van den
Sone des
Vaders.

Godefrid.
De laster-
inghe van
Frans is
sonder
groot want
wy bekent
nen geene
dat den Sone
ne Godis
gestorven

Col. 1. 22.
Sons/ ende
de des H. Geestes
eete ende
deught/ desgelijc
in wille ende
wercken/ ende
meer
ander
dingen.

kroot hy om/ dat hy terstont bekent heeft/ upt **Deur. 6.** Van den oorzponck sijn vleesch heeft Frans by ghebracht/ **Matth. 1.** Luc. 1. Joa. 1. maer alle dese plaetsen en bewysen niet tot sijnen voordeele. Want hoe? wil hy segge dat Christus sijn vleesch heeft upt het wesen des **H. Geestes?** Hoe kan dat bestaen? (c) want wat upt Geest gebozen wort/ is geest/ **Joan. 3.** Sept hy/ dooz de kracht des **H. Geestes/** dat selve bekennen wy oock/ maer dat en verschoont hem niet. **Wat aengaet/ Joa. 1. 14.** laet hy sijn meeninghe ront upt verklaren/ of het woort in vleesch berandert is/ ghelijck het water in wijn/ soo sal ick hem naerder antwoyden. **De plaetse Gal. 4.** luydt alsoo in den oorsginelē text/ die wy (sonder roem zy het geseydt) beter verstaen als Frans, geworden van een vrouwe: daerom doet hy die treffelike mannen/ de oberfeters van Geneven geen kleyn ongelijck aen/ dat hy soo smadelick op hare consciēte spreeckt/ die sy sonder twyffel booz den Heere hebben soechen te qusten/ alsoo wy nae den aert der liefden/ ende de sake selfs moeten voordeelen.

74. Frans verwondert/ dat Godefridus dat in hem bestraft heeft/ dat hy upt de Schryfture alsulke plaetsen heeft by ghebracht/ die hem (soo hy seyt) genoeghsaem bekent waren. **Wyl hy dan niet by ghebracht hebbe/ dat hem te bozen bekent is/ soo moest hy ons tot eenen bynden bybel senden. Wat aengaet de oorzponck van het vleesch Christi:** Ich hebbe te bozen rondt upt beledē/ dat het woort is vleesch

ghewoorden. Daeromme en segge ick geensins/ dat het van den Vader ofte den **H. Geest is/ maer dat dat woort** dat in den beginne was dat **Godt was/ is vleesch** ghewoorden. Dese woorden sijn soo klaer/ datse niemant klaerder en soude kunnen stellen. **Soo is dan desen Sone Godts** ende dit woort stelselick gewoorden/ ende ons menschen gelijck/ hy heeft booz ons geleden/ gebeden/ ende hoort af geseyt/ hy is in allen verfocht ghelijck wy/ uptgenomen de sonde. **Maer gy seght/ dat die gene die buyten Jerusalem geleden heeft/ is geweest de Sone Marie/ soo maect ghy dan twee** (a) Frans, **Sonen.** Maer wy gelooven/ dat desen eenighen Sone van eeuwigheyt gebozen is op eene onuytspreekelike wyse/ **Jesat. 53.** **Dat hy daer nae in de werelt gesonden is/ in de volheyt des tijds geboze van een vrouwe/ Gal. 4.** **Maer wy en wete van de Godtheyt en Menschheyt Christi niet/ gelijck ghy seght/ ende noemt dat twee naturen.**

(a) Ghy stede misbruyckt het woort nature/ want ghy verstaet daer by twee substantien / daer't in de Schryfture anders niet en beduyt dan qualiteyten ende eysenschappen/ als 2. **Petr. 1.** **Dat wy der Goddeliker nature deelachtigh sijn/ dat is niet het wese van God/ maer sijn eysenschappen.** Item/ **Ephes. 2.** **Van naturen sijn wy kinderen des toorns/ dat en is niet van wegen onse substantie/ maer onse verdozventheyt. Wy en weten dan van gheene verdeelinghe/ maer wy bekennen dat den eenigen Sone Godts booz ons gestorben is.**

(a) Frans, Hier moeste noch verstaen/ als ghy niet dat woort nature/ twee wesen van ontgelycke substantie in Christus wilt bewijzen.

Godefrid, Dese Nota en heeft niet veel te beduyden, want Frans heeft rondelick ghefeyt, dat heer woort Nature, geen substantie en beduyde, maer eysenschappen. Sier voorts mijn antwoorde. Reden 75. die strack volgt.

(c) Frans.

Dat Christus van de wedergehoorte des menschen spreekt/ dat duydt Godefridus op de Menschwerdige Christi/ Joa. 3.

Godefrid, Ich bekene wel dat Christus eygendick daer spreekt van de wedergeboorte: maer evenwel soo bewijst hy met eenen, dat gelijck van sijn gelijcke geboren wort. ghe-lijck Dietrick Philips die spreucke oock daer toe bybrenght, in sijn korte vermaninge van de rechte bekentnisse Jesu Christi, fol. 5.

75. Godefridus verwondert hem/ dat Frans van eenen byemde Bybel gefeyt heeft/ dat zy verre. Wy en hebben den twisft tegen den Bybel niet/ maer tegen uwe glofen/ ende wy en beklagen ons niet/ dat ghy de Schrifture by bzengt/ maer dat ghy dit doet sonder stor ende sonder ronde berklaringshe/ als wy doen. Tot exempel neme ic maer Joa. 1. 14. het woort is vleesch gewordē. Dese woorden hebt gy alreede menichmael by gebacht/maer sonder uwe berklaringshe rondelick daer over te doē/ oft het woort in vleesch is oft niet. Maer wy berklaren dese woorden alsoo: by 't woort verstaen wy den ewighen Sone Godts/ by vleesch verstaen wy de menschelike nature: by worden verstaen wy aen-nemē. Alsoo dat dit de meyninge is/ dat den Sone Godts/ die ware Godt is en blijft/ heeft aen-ghenomen menschelike nature/ dat is onse substantie. Nu overmits dat het woort worden, somtijds beduydt beranderen/ als Joa. 2. het water werdt wijn: somtijds aen-nemē/ als Genef. 2.

(b) Adam weret tot een levendighe ziele/ dat is/ hy nam een levende ziele aen/ want sijn lichaem bleef in substantie onberandert/ soo moest ghy het een of het ander seggen/ oft

het woort vleesch heeft aengenomē/ of dat het in vleesch verandert is. Wy seggen/ dat het woort is vleesch gewordē dooz aen-neminge/ en dese berklaringshe is schriftmatigh/ ende stemt ober een met Heb. 2. Wy neemt Abrahams zaer aen/ ende Phil. 2. Wy heeft de gedaente eens knechts aengenomen. Menno daer-en-teghen septe/ dooz beranderinge/ ende het schijnt dat gy dit oock soo verstaet/ al spreekt ghy niet rondt upt/ maer ghy en sult dat woort veranderen van den Sone Godts ny niet konnen bewyssen/ gelijk ick het woort aennemen bewesen hebbe. Iae het scrjft tegen Heb. 1. sy sullen beranderen/ maer ghy blijft. Dat gy ons te laste leght/ dat wy het woort nature misbyucken/ dat komt upt onberstant/ want ghy seght/ dat het alleene hebuydt qualtept/ ende niet substantie/ maer ick onken't u: want somtijds beduydt het eegenschap/ als 2. Petr. 1. Somtijds wesen, als Galat. 4. Eer ghy tot Godt bekeert waert/ diendet ghy leden den ghenen die van naturen geen Goden en waren. Daer beduydt immerg het woort nature/ wesen oft substantie. Dat gy ons wederom op-leght dat wy twee sonen oft twee personen maken in Christo/ dat is u oude lasteringhe/ doch sonder gron. Want wy spreken met de Schrifture/ dat Christus is Godts Sone ende 's menschen Sone/ maer daerom en zyn't gheen twee bersepden Sonen/ maer tweederlep respecten van sijn soonschap/ alsoo ick in de andere Conferentie klaerlich getoont hebbe. Wy en maken oock in Christo geen

(b) Frans. Dit aen-nemē van Adam en rijmt oock niet met het aen-nemē des vleeschs

Christi/ soo ghy seght: oft Adam moeste oock met sone ziele alsoo bederct zyn/ dat men hem niet gesid en heeft/ ende hy en moeste oock niet gestorbē zyn/maer sijn ziele/ gelijk de Sone des Vaders/ die e lichaem aengenomē heeft niet en is gestorbē naer u seggē/ maer het lichaem dat hy aengenomen heeft. © groote ongerijmtheit!

Godefridus. Dese Nota van Frans en rijmt niet met allen, want wy en willen het vleesch Iesu Christi niet ghelijcken by Adams ziele: maer wy spreke alleen van het woort (worden) namelick dat het daer beduyt aen-nemē, gelijk oock Joa. 1. vers. 14. My dunckt inder waerheyt, dat Frans niet en weert wat hy seyt; den verstandigen Leser oordeele.

(c) Frans. geen twee personen: (c) Want een persoon is een selfstandigheyt die op haer selven bestaet, ende dat en kan men van Christus menscheyt niet seggen / want die en heeft noyt bestaen op haer selven / buypen de Godsheyt des Soons / diese aengenomen heeft. Sy verwerpt oock het onderschept tusschen Godsheyt en Menscheyt / maer de Schrifture die leert ons dit onderschept naecktelick / Rom. 1. 3. ende Col. 2. 9. In hem woont de volheyt der Godsheyt lichamelick. Tot een besluyt segge ick / dat ghy twee Goden maecht / eenen sterffelicken / ende eenen onsterffelicken. Ende ick bragt / hoe dat ghy het woort worden verstaet / Joan. 1. 4.

76. Frans seght / dat Godefridus ober syne antwoorde niet en heeft te klagen / dat sy rondt genoegh getweest is: Maer (seyd hy) wy en sijn so stout niet dat wy de Schryft derden veranderen / ghelijck ghy doet / wy laten den text ongezokt staen. Maer ick segge datter in den Sone Gods sulcken veranderinghe gekomen is / dat de gene die te vooren onstienlick was / is stienlick ende sterffelick (d) geworden. Ende dat blyckt upt Phil. 2. Hy die in de gedaente Gods was (seyd hy) ende niet is / Ec. heeft hem selven

menscheyt Christi noyt op haer selven bestaen en heeft, noch bestaen en kan, ende daaromme en kan sy alleene geenē persoon maken, maer sy is alleene van den Sone Gods aenghenomen als eenen Tabernakel, Hebr. 10. 20.

(d) Frans. Hier moeste noch instaan / ende die te vooren synen Wader gelijck was / was menschen is ghelijck geworden / ende die te vooren geen mensche en was / dooz de kracht des Alderhooghsten / ende mede wercken des heyligen Geestes een mensche is geworden.

Godefridus / Dese Nota van Frans en doet oock niet vele tot de sake, want Frans en seyt hier niet meer als hier geroeckent staet, soo ghy den grond in siet,

vernesticht. Dat ghy by brenghet / Heb. 2. dat Christus Abrahams zaet heeft aengenomen / dat en dient u niet ten propooste / want daer en staet niet dat hy heeft aengenomen / maer hy neemt aen / te weten in ghenaden / Abrahams zaet / dat is de ghelooDIGHE. Soo stater oock Rom. 15. neemt malhanderē aengelijck Christus ons aengenomen heeft / dat verstaet hy van genadige op-neminge: daeromme en is dat woort aen-nemen niet te verstaen van aen-nemen der substantie. Wat belanght (c) Col. 2. de

volheyt der Godsheyt woont in hem lichamelick / daer upt en volghet niet dat de Godsheyt Christus in het lichaem ghewoont heeft / maer wy verstaet daer by de Goddelicke wysheyt / ende de verbullinge van de schaduwten / ghelijck hoort daer nae vers. 16. het lichaem is Christus. Item vers. 10. ghy zijt des selven vol / dat en kan immers van't Goddelicke wesen niet verstaen worden / daer moest oock upt volgen dat de Godsheyt lichamelick waere.

77. Godefridus beklaocht hem alnoch / dat Frans niet ront en antwoort: Ende om dat hy de eenbuidige soude blindt-hoeken / soo seyt hy / dat hy soo stout niet en is dat hy de Schrifture veranderen wil: maer dat is een enkel uptblucht / want tusschen veranderen en verklaren is groot onderschept. Daerom segge ick noch / dat Frans twee Goden maecht / eenen sterffelicken / ende eenen onsterffelicken / ende ick wil dat hy dien knoop ondoen sal indien hy kan. Item / dat hy rondt upt segge dat het woort

ver,

(c) Frans. In de verklaringhe Col. 2. is oock betete kort genotert.

Godefrid. Waerom en wijst gy niet aē water te kort genoteert is? Het magh zijn dat ghy meer woort de gevoert hebt, maer de substantie is gheteeckent, als in de voorgaende Nota.

berandert is in vleesch/ dan sal ick
naerder antwoorzen.

78. Frans ick segge met de
Schryft/ dat de Wer onmogelich
was/ bewijse sy Dooz het vleesch
kranch was/ dede Godt/ sendende
sijnen Sone/ Rom.8.3. ende dat
den Sone Gods hy de Vader van
eerwigheyt geweest is. Ende dat
hy op der aerden oock Godlike
macht gehadt heeft/ ende alsoo is
hy Godt ghebleven. (f) Dat ghy
seght van twee Goden/ daer staet
Psal.45. Daeromme heeft u/ O
Godt/ mijn Godt gesalft met olye
der bzeughden/ daer woerden oock
twee Goden gendemt/ ende noch-
tans zijn sy maer een. Daerom
bekennen wy dat den Sone vooz
ons ghestozden is/ niet den Vader
noch den H. Geest.

79. Godefridus insisteert daer
op/ dat Frans twee Goden maecht:
de plaetse Psal.45. en verschoont u
niet/ want den Propheet noemt de
Vader ende den Sone/ elck Godt/
om dat sy onderscheyden personen
zijn/ maer hy en sepd niet dat sy
malkanderen ongelyck zijn/ (g) dat
de eene sterffelich is/ ende de ander
onsterffelich.

80. Frans. Johan Calvinus sepd/
in syn Institutie/ dat daer drie ver-
scheyden personen zijn. Item/ u
hozt-ondersoek dat tot Londen
gedrukt is. Item/ Johannes Bale,
stellen drie verscheyden personen/
ick geve u D. T. te bedenckē byten-
den/ hoe veel Goden dat dat zijn.

81. Godefridus, wy en kennen
maer eenen Godt/ gelyck oock alle
onse Leeraers/ in drie personen
onderscheyden. Dat ghy nu seght/
dat Calvinus seght verscheyden/ ick

beroepe my op sijne oylghele ende
eigene woorden/ want Calvin en
heeft in Duytsch niet geschreven/
maer in Latijn of Francops/ ende
ick en geloof niet dat dat woort
daer te binden is. Van de hozt-
ondersoekinghe of Johannes Bale
antwoorde ick/ dat het magh zijn
een faute van den Drucker/ maer
alwaer't schoon dat pemat van
onse Leeraers dat woort ghe-
bypuckie (dat wy nochtans niet en
souden willen ghebypucken/ want
het luydt te haert) soo hebbē sy noch-
tans haren grondt ghenoech ver-
klaert/ datse maer bekennen een
eenigh Goddelich wesen/ ende dat
Vader/ Sone ende H. Geest mal-
kanderen ghelijck zijn in Wesen/
Majesteit en Gloze/ maer ghy
deeltse inder daet/ want ghy stelt
den Sone veranderlich/ sterlich/
sterffelich/ ende den Vader niet.
Wat aengaet Phil. 2. die plaetse
is teghen u/ want daer staet dat
Christus Gode ghelijck was/ ende
al staer daer was ende niet is/ dat en
maecht geene veranderinge in den
Sone Gods/ want indē hy Godt
is/ soo en kan hy niet veranderen/
want hy is de A ende O, die is/ die
was/ ende die komen sal/ Apoc. 1.
Ende daer staet rondelich van den
Sone/ 1. Tim. 1. 17. dat hy is den
Koninck der eeuwen/ den onver-
ganckelicken, onsenlicken ende al-
leen wijzen Godt. Dat daer van
den Sone gesproken wort/ blycke
upt het voozgaende 12. vers. Want
den Apostel danckt Christo Iesu
vooz de genade die hy hem bewesen
hadde. Wat aengaet Heb. 2. hy
neemt Abrahams zaedē aen/ de
plaetse is recht hy my verklaert

Godts
norch
enig.

Godefrid.
Frans laf-
tert ons
wederom
sonder
gront ofte
bescheer.
als bovē in
Reden 73.
Maer eenen
onverdien-
den vloock
en tref
niet. Prov.
26. 2.

(f) Frans.
Om dat
ick segge
dat den
Vader in't
bysonder
Godt ge-
noemt/ al-
soo oock
den Sone/
ende dat
den Sone
gestozden
is/ ende
niet den
Vader
noch den
H. Geest/
seght Go-
defridus
dat ick
twee Go-
den beken-
ne/ maer
niet ont-
recht/ bes-
ter Reden
10. van
my ghe-
stelt.

(g) Frans.
Hier ver-
sochten
Godefridus
den doot
van den
Sone

Godefrid.
Siet daer
oock de
antwoorde.
Reden 10.

(g) Frans.
Hier ver-
sochten
Godefridus
den doot
van den
Sone

van de Mensch-werdsinge Christi/ want dat den Apostel daer van spreckt/ blyckt upt het voozgaende ende nabolgende/ want hoe soude hy anders den bzoederen ghelijck zyn/ vers. 17. Ick bekenne wel/ dat het woort aen-nemen somtijts bedupdt in genaden aen-nemen/ als Rom. 15. maer die bedupdenisse en past hier niet/ anders moeste volgen/ dat hy de Engelen niet aen neemt in genaden/ ende al stater in den tegenwoordigen tijt/ hy neemt aē/ dat en is ons niet tegē/ (h) want dat is seer ghebypthelick in de Schysure/ want den tegenwoordigen tijt woort gestelt vooz de voozledenen of toe-komenden/ om de sekerheyt te bedupden. Soo stater Apoc. 22. Ick home haestelick/ dat is/ ick sal haest komen. Het is oock een byemde ende ongerijmde verklaringe die ghy doet op Col. 2. 9. dat hy de volheyt der Godtheyt de Goddelicke Wjsheyt verstaen woort/ maer ghy moest my bewysen/ dat hy de Godtheyt/ alseene de Goddelicke Wjsheyt verstaen woort. Ick segge datter de Goddelicke nature/ of de Goddelicke substantie hy verstaen woort/ ende soo woort dit woort gebypcht Rom. 1. 20. want dat in hem onsenlich is/

(h) Godes Malac. 1. 2. staet: Ick hebbe Jacob lief ende Esau hate ick, in den tegenwoordigen tijdt: dit verklaert Paulus Rom. 9. 13. in de voozledenen tijdt, Ick hebbe Jacob lief ghehadt, Siet oock Esai. 41. 9.

Frans. Dat Godefridus hier upt Mal. 2. van Esau en Jacob by brengt/ Ick hate/ dat en is niet gemeent den persoon Esau ende Jacob/ die lange te voren gestorven waren/ maer hare nakomelingen ende geslachte die tegenwoordigh waren/ ghelijck Jerem. Dat Ephyzaim syn be-minden soue ende syn troetel kindt is. Alsoo oock Esai. 5. 10. 9. 8. ende 20. De thien stammen woorden Ephyzaim genoemt.

Godefridus, Frans loopt hier buyten propooste. Want ons dispuyt en is hier niet van de verkielingē: maer ick hebbe upt Math. 1. 2. ende Esai. 41. 9. maer willen bewijzen, dat den tegenwoordigen tijdt dickwils geser wort voor den voozledenen: Voorts dat Frans meynt dat de personen van Esau ende Jacob, daer niet gemeent en worden, daer inne is hy tegen Paulum, Rom. 9.

namelick syne eeuwige moentheyt ende Godtheyt/ woort upt de Schepplinge der werelt dooz-sien. Andersins Indien de Goddelicke Wjsheyt daer by maer verstaen en woort soo en is Christus niet meer als wy/ want Godt deelt ons oock syn wjsheyt mede/ ende het onderschept soude maer zyn in de mate/ dat Christus daer van meer vol is als wy/ gelijck onder den mensche de mate der kennisse niet ebē groot en is. Het woort lichamelick moet upt-ghelept worden/ wesentlick/ want Godt is een Geest/ Joan. 4. dat wonen woort verstaen niet van een plaetselicke besuytlinge/ want Godt is onepadelick maer van de personele bereeninge. Want het lichaem Christi is als eenen Tempel van de Godtheyt/ Joan. 2. en gelijck eenen Tabernakel/ Heb. 10. 20. Voozts bzage ick noch/ welck den doozpionck is van hee bleesch Christi. Seght ghy het woort/ hoe kan dat zyn? want dat woort is Godt/ ende Godt is een Geest/ Joan. 4. hoe hander nu van Geest bleesch woort-komen/ want dat upt den Geest gebozen woort/ is Geest/ Joan. 3.

82. Frans antwoort/ datter geen differentie en is tusschen onderschepden ende verschepden/ dat wy daerom dize Goden stellen. Ende overmits gy (sept hy) soo seer drijft dat den Sone soo wel onsterffelick is als den Vader/ soo verloochent gy den doot van den Sone Gods. Wat aengaet 1. Tim. 1. daer staet dat Christus onberganchelick is/ dat bekennen wy/ want hy en heeft geen verrottinghe gesten. Maer daer upt en volghet niet/ dat hy niet

gestorven en is: want 1. Tim. 6. die alleene onsterfelijkheid heeft/ dat gaet alle den Vader aē/ Heb. 1. Sy sullen vergaen/ maer gy blijft/ daer van is dit de meeninghe/ dat den Sone niet en sal vergaē als de werelt vergaet/ want hy leeft nu inder eeuwighejdyt/ maer te voren heeft hy doot geweest/ Apoc. 1. Ec. Heb. 2. sal ick wat naerder antwoorden. Daer seyt den Apostel/ dat die gene die heylighē ende die gheylighē woorden/ zyn berde upt eenen: dat en is niet uyt Adam/ maer Godt den Hemelschen Vader. Want daer volghet/ ick sal uwen naem mijnen broederen berkhondigen: Item/ ick sal mijn berrouwen op hem setten. Hy en heeft immers Adams naem niet berkhondighet/ noch op Adam sijn berrouwen niet geset. Item/ siet/ ick ende de kinderen die my Godt gegeven heeft: dese kinderen zyn de geloobige. Nu volghet/ dewijle dan de kinderen gemeenschap hebben met vleesch ende bloet/ Ec. dat is/ dewijle de geloobige krus en de sijden onderwoopen zyn/ soo is hy desgelijc deelachtigh gewordē der selber/ dat is/ hy is lijdelich ende sterffelijc geworden. Op Col. 2. antwoorde ick/ dat uwe verklaringhe niet en kan bestaen/ want daer volghet/ gy zyt des selven vol/ soo moesten de geloobighe vol zyn han't Godelijc wesen/ (1) 1. Joa. 3. en dient hier niet/ want daer wort gesproken van de weder-geboorte/ Joa. 2. Van den Tempel/ segge ick/ dat men eenē Tempel niet om en draeght als Christus sijn lichaem gedaen heeft.

83. Godefridus antwoort / dat

wy onsen gronde van den eenigen waren Godt ghenoech verklaert hebbē. Maer gy stelt dize Goden/ als ghy dize wesens in Godt stelt/ gelijk Cuyper in sijn boeckē doet. Dat ghy ons niet die lasteringhe doet/ swaert/ dat wy loochenen den doot van den Sone Godts/ dat (k) vergebē wy uwe onwetenejhejt. Maer wy bekennen den doot van den Sone Godts/ ghelijc de Schrift ons leert/ nameelick in dē vlesche/ 1. Petr. 3. gelijk wanneer perant seyt/ dien man is gestorven/ dat is te verstaen/ niet van den heelen mensche/ maer van sijn lichaem alleene/ oft Frans moest seggen/ dat de zielen oock sterben/ ghelijc de lichamen. Maer ghy verloochent den Sone Godts/ wanneer ghy hem den creaturen gelijk maecht/ dat is lijdelich en sterffelijc in sijnē eeuwighe Godhejdyt. Daerom soecht ghy oock alle de Schriften te verdraepen/ die van de onsterfelijkheid des Soons Godts spreken nae den geest/ dat is nae sijnē eeuwighe Godhejt. Op 1. Tim. 1. seght ghy/ dat den Sone onberganckelijc is/ om dat hy niet berrot en is/ maer dat is niet genoech/ want sterbē is een deel van de berganckelijchejt/ daerom stater by den Koninck der eenwen/ om dat hy leeft van eeuwighejt tot eeuwighejt. Op 1. Tim. 6. seght gy/ dat die plaerse van den Vader spreekt. Ich antwoorde/ dat sijn van Godt in't ghemeeen spreekt/ want indien den Vader alleene onsterffelijchejt hadde/ soo moesten den H. Geest oock sterffelijc zyn/ ghelijc ghy seght van den Sone/ ende soo soude den Vader alleene Godt

(k) Frans.

Godefridus vergeeft my de lasteringhe/ om dat ick sepe/ dat hy dē doot van den Sone Godts verloochent/ ende seght terstont daer aē dat wy den Sone Godts verloochene/ om dat ick segge/ dat hy lijdelich ende sterffelijc is geworden/ en gestorven is. Maer ick.

Godefrid.

Wy hebbē groote reden om te seggen, dat ghy den Sone Gods verloochent, want ghy en gelooft niet dat hy den Vader even gelijk is gebleven, ende dat hy hem selven verweckt heeft, het welke de Schrift nochtans klaerlick seyt. Phil. 2. 6. Joa. 3. 26. Joa. 2. 19.

(1) Frans.

Hier is ooc te hoort gebleven.

Godefrid. Waerom en wijst gy niet aē water te kort geblevē is?

Godt zijn. Op Hebz. 1. seght ghy/ dat den Sone niet en sal vergaen als de werelt vergaet: maer dat is een mager uyt-blucht/want soo en soude den Sone gheen meerder weerdigheyt hebben als wy: want als de werelt vergaet/dan en sullen wy oock niet vergaen/ nochtans

(1) Frans.

Hier by moet aens-gemerckt zijn dat Joannes seght/ dat de eerste en de laetste doot is ghetweest/ ende seght daer nae/ ick selde van eenwigheyt tot eenwigheyt.

Godefrid. Dat en loochenen wy al niet, maer wy seggen met Pero in den vleesche.

m Frans.

De alle ghemeene rextē luyden immers alsoe geboren.

Godefrid.

Ick en weet niet wat Frans hier seggen wil. Want daer en wort in dese gantsche reelen niet ghelochte van de plaetse Gal.

wil den Apostel daer bewijzen/ dat hy hooger is dan de Enghelen.

(1) Daerom seght Paulus in den selven Epistel/ Cap. 13. Christus is heden/ ende gisteren de selve ende inder eeuwigheyt: alsoo dat dat blijven van altydt is verstaen/ ende niet alleene bandē Jongsten dagh/ want hy is de A ende O. het begin ende het eynde/ de eerste ende de laetste/ die is/ die was/ ende die komen sal/ Apoc. 1. Op Col. 2. blijf ghy noch by uwe verkeerde glosse/ maer ghy en hebt my noch niet bewesen/ dat hy de volheyt der Godtheyt/ alleene Goddelicke wijsheyt verstaen wort/ den text in't 10. vers.

luydt: (m) Ghy zijt in hem volmaecht/ ende niet/ ghy zijt des selven vol. Ende/ dewijle ghy wederom boozt-bzenght Hebz. 2. soo

sal ick oock mijn verklaringe over dat gantsche Capittel wat naerder doen. Dooz-eerst dan/ nademael den Apostel wist/ dat de Joden of de Hebzeen haer stierē aen de neder-sghiept Christi/ soo heeft hy straet in't eerste Capittel bewesen de hoogheyt ende weerdigheyt Jesu Christi boven alle creaturē/ dewijle hy is den eeuwigen Sone Godts/ jae Godt selve. Hier uyt gaet hy nu een vermaninge trecke/ Cap. 2. in het begin/ darsē wel behoorden acht te staen op de leere Christi/ in-dien sy niet en willen verballen in

den toozne Godts. Daeromme gaet hy Christum verheffen boven Moesen/ ende het Euangelium boven de Wet/ ende hy beslupt/ indien de overtreeders van de Wet hardelick gestraft zijn/ dat de Verachters van't Euangelium/ niet en sullen ontbieden.

Daer na komt hy/ ende hy gaet twee swarigheden wech-nemen/ die hy saght dat de Joden hadden mogen by bzengen tughen de hoogheyt ende Goddelicke Majesteit Jesu Christi. De eerste is/ indien hy soo hoogh ende uytnemende is/ maeromme is hy dan gestorven? Hy antwoort/ dat moeste hy doen om onsen wille/ om ons dooz sijn lijden te hepligen. De tweede die is/ indien hy ware Godt is/ hoe heeft hy kunnen sterben? Antwoorde/ (n) in sijn bleesch het welcke hy met alle sijne broeders ghemeyn heeft/ om dat hy daer in soude sterben/ ende dat hy sijne broeders in alles soude gelijck zijn. Wat nu aengaet die woorden/ vers. 11. die hepligh maecht en die hepligh gemaecht wordē/ zijn al uyt enen/ dat wort tweefins verklaert/ of

van Godt den Hemelschen Vader/ of van Adam. Ick houde beyde de uyt-leggingen boozschryfmatigh/ maer ick segge bypelick/ dat de leste beter past op dese plaetse. Want Paulus wil toonen hoe dat Christus heeft kunnen sterben daer hy waerachtigh Godt was/ namensich dat hy menschelick bleesch heeft aengenomen/ gelijck als wy. Wat nu aengaet het woort Broeders of Kinderen/ dat hy daer de geloobige by verstaet/ wy en hebben daer niet tegen/ want de geloobige hebben

4. maer Col. 2. Het schijnt wel dat de sinen van Frans wat verstroyt zijn ghetweest als hy dit schreef.

(n) Frans. Dit seght Godefrid. maer niet Paulus.

Godefrid. Mine verklaringe is schryfmatigh, want sy volght in den rextē, ende wort met anders plaersen bewesen. Rom. 8. 3. 10. Petr. 3. 18. Col. 1. 22.

(o) Frans.
Dit
spreekt
Paulus
alleene
van Chri-
stus/ende
sijne Ge-
meente/
daerom-
me moe-
ten de
woorden
geestelick/
ende niet
natuerlick
genomen
worden/
Eph. 5.

Godefrid.
Antwoort
ende seght:
De geeste-
licke veree-
ninghe tus-
schen Chri-
stum ende
sijne Ge-
meente, die
vloeit daer
uyt, om dat
hy onsen
Emmanuel
is, ende ons
in alles ge-
lijck uyte-
genomen de
sonde, Heb.
2. 17. Heb.
4. 15. Daer-
omme bekenne ick wel datter van eene geestelicke verbinte-
nisse gesproken wort, maer soo nochtans, dat sy steunt op sy-
ne H. Mensch-werdinge, Gal. 4. 4. Rom. 8. 3.

(p) Frans. Den Tabernakel daer Paulus Heb. 10.
af spreekt/ en is niet van desen gebouwt/ seght hy/ hoe is
van Christus/ het welcke de Tabernakel genoemd wort
van Maria/ die immers van dese gebouwt/ dat is/ van
Adam is? Godefridus. Frans milbruyckte de woorden
Pauli, Hebr. 9. 11. want Paulus en wil daer niet seggen, dat
Christi vleesch van Adam niet en is, maer dat het niet geen
handen gemaect en is, gelijck den ouden Tabernakel was.
Siet de selfde plaese Hebr. 9. 11. Voorts dat hy oock seght,
Men en draecht eenen Tempel niet omme, daer op staet te
noteren ende merken, dat ons lichaem oock eenen Tempel
wort genoemd, in den eersten brief tot den Corinthen in't
6. Capittel in't 19. vers. Ende eenen Tabernakel, 2. Corint. 5.
Nochtans dragen wy dat omme,

en dzaeght den Tempel niet mede/
dat is kinderachtigh/ want alle ge-
lijckenissen gaen manck/ en passen
niet in allen deele/ maer alleenelick
in't ooge-merck. Andersins Chri-
stus wort ghenoomt eenen Wegh/
een Deure/ eenen Wijnstock/ daer-
omme en is hy geenen voet-padt/
geen houten deure/ &c.

Ende overmits Frans met ghe-
welt wil staende houden/ dat den
Sone Gods oock in sijne God-
heyt of nae den (q) Geest gestorven
is/ soo wil ick hem boben de booz-
gemelde plaetsen/ oock dese nabol-
gende in bedenckē geben/ en bidde
dat hy daer op antwoorde. Eerst
Joa. 2. Breekt desen Tempel/ en-
de in drie dagē sal ick hem op tim-
meren. Daer spreekt Christus
immers van hem selfe: Ick (seft
hy) dat hy sijn lichaem wederom
soude oprechten nae de doot. Hoe
heeft hy dit konnē doen/ Indien hy
heel doot is geweest? Item/ Joa.
10. Ick legge mijne ziele van my/
ende neemse wederom tot my/ hoe
heeft hy dat konnē doen/ Indien hy
heel ghestorven was? Joa. 14.
Ick ben den wegh/ de waarheyt/
ende het leven (r) is hy het leven
selfs/ hoe kan hy dan sterbe? Booz-

(q) Frans.
Dat Go-
defridus
seght/ dat
ick met
ghewelt
wil staen-
de houdē/
dat Chri-
stus nae
den geest
soude ge-
storven
zijn/ dat
ontkeme-
ick hem/
dat ware
recht oft
ick niet ge-
lesen en
hadde/ dat
hy in't
sterben
sijne geest
in de han-
den sijn-
saders
bevolen
heeft/ ten
sal oock in
dit schrift
niet bijge-
ken.

Godefridus, Merck Leser, met wat opechtigheydt daer
Frans handelt, want hier leght hy dat den geest Christi levendigh
ghebleven is (sonder nochtans te verklaren wat hy by
dien geest verstaet) ende strax hier na, Reden 34. seyt hy,
op 1. Petr. 3. datter niet en staet levendigh gebleven nae den
geest, maer levendigh gemaect. Nu leght hy, en kander
niet levendigh gemaect woude dat niet te voren door is ge-
weest: Accordent dat eens r'amen. Ick bilde u Frans, laet
uwe conscientie hier uwen rechter zijn.

(r) Frans. Dese man spreekt hier/ recht oft hy wilde
toochten/ gelijck hy inder daet doet/ dat het sterben van
de Sone Gods/ ons lebe niet en ware/ tege de Schrift.

Godefridus. Wy en loochenen dat niet, maer wy beken-
nen geerne dat ons leven bestaet in den doodt Christi, maer
wy seggen in den vleesche, Col. 1. 22. 1. Petr. 1. 18.

†

wart

waer het leven en heeft geen gemeenschap mer de doodt/ soo wpenigh als het licht mer de duysternisse. Item/ ich vraghe/ is hy heel gestozbe / wat was dan dien geest/ dien hy bebal in de hande sijns Vaders? Luc. 23. Een van twee/ of ghy moet sijn Godheyt daer by verstaen/ of de ziele. Verstaet ghy sijne Godheyt/ soo en is die niet ghestozben/ verstaet ghy sijne ziele (gelijck wy doen) soo is die meerder en weerdiger dan sijne Godheyt/ jae onse zielen selfs moesten weerdiger zyn/ want die en sterbe niet/ gelijck wy geloove/ naer uytwijzen van Gods woort/ Mat. 10. Item/ waerom maecht Petrus dan dat onderschept tusschen geest ende vleesch? 1. Petr. 3.

84. Frans antwoorde als noch/ dat den Sone Godds/ de eerste ende de leste gestozben is/ Apocal. 1. Wat aengaet Heb. 2. dat de verklaringhe van Godefridus niet en kan bestaen/ want Christus en heeft Adams naem niet verkhondicht/ noch sijn betrouwen op hem geset. Ende soo moeste volghen dat alle ongelooftige ende godloose/ Christus hoeders waren: dewelcke hy noehrans niet en wil belijden vooz spnen hemelschen Vader. Eph. 5. is te verstaen van eene geestelcke ghemeenschap/ want daer volghet/ dese verhoegentheyt is groot/ ich segge in Christum ende syne ghemeynte. Luc. in't derde cap. daer en woort maer Josephs Register verhaelt/ ende Christus en was maer spnen Sone soo men meynde. Joan. 7. dat is te verstaen van de kinderen die Joseph by Maria ghewonnen hadde/ ende die woort

den Christus hoeders gheheten/ gelijck Joseph sijn Vader woort genoemt. Wat aengaet Joan. 2. 19. dat verclare ich alsoo: ghy moget aennemen of ghy wilt. (f) Breecht desen Tempel/ dat verstaen ich van den upterlicken steenen Tempel/ ende in dyle dagen sal ich hem oprechten/ dat verstaen ich van de gemeente/ want die woort menighmael Tempel gheheten/ Joan. 10. Ich legge mijne ziele af: daer en woort oock van de verrijfste Christus niet ghesproken/ want dan moest daer staen/ ich legge mijn lsehaem af/ ende ich nemet wederom tot my/ 1. Petr. 3. en dient u oock niet/ want daer en staet niet levendighe gebleven nae den Geest/ maer levendighe ghemaect woerden/ of het moet te bozen doorzyn. Ich segge dan dat Christus Godds Sone/ sijn klaerheyt heeft berlaten/ die hy te bozen ghehad hadde/ ende hy is vooz een tijt minder ghetwozen van de Enghelen/ (c) Daerom bidt hy wederom om dese klaerheyt te krijgen/ Joa. 17. Maer dat hy syne klaerheyt soude bedeckt hebben onder sijn vleesch/ als een koninghe die komt in belaelers kleeren/ of gelijck een hoelbypers onder d'assien/ gelijck sommige van uwe Leeraren seggen/ dat en gelooven wy niet.

85. Godefridus antwoort dat de plaerse Apoc. 1. is tot onsen voozdeele/ want indien Christus is de eerste ende de leste/ die is/ die was/ ende die komen sal/ die leeft van eeuwigheyt tot eeuwigheyt/ soo en kan hy in syne Godheyt niet ghestozben zyn: want van eeuwigheyt tot

(f) Frans.

Dese bekentenisse houde ich noch recht.

Godefrid.

Merckt Leser, wat

jammerlicker blind-

heydt ende hardigheyt

des herten dar dit zy:

want Frans wil liever

blijven by sijne onge-

schiede do-

lingen, dan dat hy de

verklaringe van S. Jan

sonde aennemen, siet

voorts mijne ant-

woort, Reden 92.

(c) Frans.

Hier is mede te

hoort gebleven.

Godefrid.

Seght wat het is, of

anders en geldet niet.

tot eeuwſgheyt is ſonder Interrup-
 tie van tijdt. Op Joān. cap. 7. ſep-
 Frans, Dat Marta kinderen by
 Joſeph ghehadt heeft / maer hy
 ſpreekt daer (v) ſouit buyten de
 Schijfure. Wy houden 't daer
 booz / dat Marta mager gebleven
 is / want daer en is in de Schijf-
 ure niet / datter regen is / al hoe-wel
 wy geen artijckel des geloofs daer
 van maken. Maer eben-wel en
 helpt Frans niet / want daer upt
 bewijst altydt / dat de ongeloobighe
 oock Chriſt byeders ghenoeit
 worden. Dat Frans ſepdt / dat het
 alleene is in den waen / gelijck van
 Joſeph / dat en ſtater niet / als hy
 ons dat bewijst / dan ſullen wy't
 ghehooben. Op Luc. 3. ſegge ick
 datter vele redenen zijn daer mede
 men kan bewijſen / dat het geſlachte
 van Marta hier verhaelt wozt.
 Dat Mattheus ſepdt / dat den Va-
 der Joſeph was Jacob : Lucas
 ſepdt dat het Eli was. Nu is't ſe-
 ker dat Joſeph geen twee Vaders
 gehadt en heeft. Daerom verſtaen
 wy't alſoo met vele treffelike ghe-
 leerde mannen / dat Jacob is ghe-
 weeft den natuerlichen Vader Jo-
 ſeph's / maer Eli ſchoon-vader / dat
 is de Vader Martas ſpner huys-
 vrouwen. Het blijkt oock daer
 upt / dat Mattheus het Register
 byenght dooz Salomon / maer
 Lucas dooz Nathan / alſoo dat van
 David af in beyde registers ganſch
 diverse namen ghetelt worden.
 Dooz's ben ick verſchryckt ober de
 verklaringhe die Frans doet / op
 Joān. 2. want daer mede ſtrij hy
 booz-eerst regen den mont des H.
 Geestes / die de verklaringhe doet
 van den Tempel ſpns lichaems.

Ten anderen / het is gantſch onge-
 rijmt / dat hy het eene verſtaet van
 den ſteenen Tempel / ende het an-
 der van de Gemeente / want bze-
 ken ende oprichten moet van de
 ſelbe ſake verſtaen worden / of an-
 ders en is't geē mirakel noch ier-
 ken daer dooz de Joden konden
 overtupghit worden. Ten derden /
 ſoo en bouwt Chriſtus ſpne Ghe-
 meente niet heel op in dze daghen /
 maer tot den eynde der wereldd.
 Eben ſoo handelt hy oock met
 Joān. 10. ſeggende dat daer niet
 en wozt geſproken van de opſtan-
 dinge Chriſt. Waer van wozt
 dan gheſproken ? Doozwaer het
 ſchijnt dat deſen man niet en ver-
 ſtaet wat de doot of wat de opſtan-
 dinge is. Wy ſeggen dat de doot
 is de verſchepdinge der ziele van
 den lichame / ende dat de verrijſe-
 niſſe is de weder-keeringe der ziele
 tot den lichame / alſoo wy leſen
 van het dochterken Iairi, Luc. 8.
 55. Haren Geest quam wederom
 tot haer. Daerom of Chriſtus
 ſepdt / ick neme mijn ziele tot my /
 of dat hy ſepdt / ick verwecke mijn
 ſchaem / dat is een ſake / 1. Petr. 3.
 Daer speelt hy met het woort le-
 bendigh maken / ende hy ſepdt daer
 wozt niet lebendigh gemaect / dan
 dat doot is. Maer ick antwooz-
 de / ſoude den Geest oock geſtozen
 zyn / ghelijck het bleefſch / waer toe
 dient dan het onderschept / daerom
 zijn de woorden ſoo te verſtaen / le-
 bendigh gemaect nae den Geest /
 dat is dooz den Geest / dat is dooz
 ſpn Godſheyt. Op Joān. 17. ant-
 woortde ick / dat Chriſtus noyt ſpn
 klaerheyt verlaten heeft / want hoe
 ſoude hy's anders konnen toonen

(v) Frans.
 Suck
 ſouit buy-
 ten de
 Schijf-
 ure / om
 dat ic ſeg-
 ge / dat de
 broeders
 Chriſt /
 Joān. 7.
 Joſeph's
 ende Ma-
 rias kin-
 deren zijn
 gheweeft /
 befiet hier
 af Mat. 12.
 46.
 Mart. 3.
 31. en 6. 3.
 Luc. 8. 19.
 Joā. 7. 5.
 Acto. 1. 14.
 Gal. 1. 19.
 ghy ſult
 bewinden
 het met
 de Schijf-
 is / en niet
 daer buy-
 ten. befiet
 hier af
 in ſijn 12.
 Reden.

Godsfrid.
 Siet daer
 oock de
 anwoort
 op ſijnen
 12 Artijc-
 kel.

hebben op den bergh / Matth. 17. Hoe souden de Apostelen die oock konnen aenschouwer hebben / als de heerlickheyt des eenigh gebozen Soons van den Vader / Joan. 1. daeromme heeftse alleen bedecht geweest als met eenen boozhanch / Heb. 10. ende daerom wil hy die klaerheyt / die hy na syn Godsheyt altydt ghehadt hadde / oock in syne menscheliche nature gheopenbaert hebben / Joan. 17. Tot een besluyt segge ick / dat Frans twee Goden maecht / ende dat na syn seggen den (w) Vader dize dagen sonder Soon geweest is: Ende dewijle alle die gene / die den Sone niet en hebben / oock den Vader niet en hebben / 2. Joan. 10. Dat hy daerom loofschent hepde den Vader ende den Sone. Daeromme vermane ick de Ommestaenders / datse haer van sulcken growelicken leere wachten / ende Frans selve / dat hy sich beter bedencke ter saligheyt.

86. Frans antwoydt / dat den Vader niet en is gheweest sonder Soon dewijle eenen Sone oock eenen Sone blijft / al is hy doot. Ende boert in het exempel banden Sone der Weduwe van Sarepta, want Elias sepde / 1. Reg. 17. Of. 19. Geeft my utwen Sone hier. Item / het exempel van den Sone der Weduwe te Nain, Luc. 7. 12. daer wert eenen dooden uptgedragen / die een eenigh-gebozen Sone spns moeders was. Daerom is Christus Godts Sone gheblieben / al was hy doot. Op 't register Luc. 3. antwoydt hy / dat Eli Josephs Vader wozyt genoemt / om dat Jacob op spnen naem syn zaedt verwecht heeft / nae de Wet / Deut. 25. Ende

dat het expresselick lydte op Joseph niet op Maria. Tot een besluyt, soo verklaert hy / dat die syn geloobe is / dat den Sone Godts booz ons gestozen is. Ende bidt de Ommestaenders / dewijle wy malkanderen het gheloobe niet en konnen geven / datse hem met syne Broeders niet en haten noch en blameeren / dewijle sy bjeedsamelick onder de Overigheyt soecken te leven / ende haer hoot te winnen.

87. Godefridus antwoydt / dat Frans sich niet en kan (x) ontwerren / dat dese knoopen / namentlick dat hy twee Goden maecht / eenen sterfelicchen ende eenen onsterfelicchen. Item / dat den eeuwigghen Vader / dize dagen is sonder Sone geweest. Want al is 't schoon dat hy sepdt dat eenen dooden Sone oock een Sone genaemt wozyt / dat is onepghentlicher wyse / maer inder daet en hebben de dooden geen deel onder der Sonnen / Eccl. 9. 6. Sy en besitten niet / noch en wozyden niet beseten in de werelt. Daerom stater Matth. 2. 18. dat Rachel hare kinderen beweende / om dat sy niet meer en zyn. Daer beneden moet men oock verstaen / dat de Sone Godts niet en is als een ander Sone die van syn Vader geschepden is / (y) maer hy is in de Vader en de Vader in hem / Joan. 14. Hy is een met de Vader / Joan. 10. Daerom besluyte ick met reden / dat hy r'samen den Vader en den Sone verloofschent / 1. Joan. 2. 23. Wozyts betuggen wy booz den Ommestaenders / dat wy geerne bekennen dat den Sone Godts booz ons ghestozen is / maer soo de Schijft sepdt / in den bleesche.

Dan't

w Frans.

Dat Godefridus segt dat ic soude gesepdt hebbe dat den Vader dize dagen sonder Sone soude geweest hebben / en gheslae ick hem niet. heft de volgende Reden.

Godefrid. Ic en segge niet dat het Frans met soo vele woordē geseyt heeft, maer dat het nyt sijn seggen volghr.

x Frans. Hoe Godefridus hem van de knoopen der dize ontwerret heeft / besiet Reden 81. ende in mijne verklaringe / Reden 114.

Godefrid. Siet daer oock mijne antwoorde,

y Frans. Besiet mijne verklaringe / Reden 134.

Godefrid. Siet daer oock mijne antwoorde,

Dan't Register Luc. 3. sepd't Frans, dat Eli Josephs Vader woedt ghe-noemt / om dat Joseph op spnē ber-wecht is / maer ghelijck hy't sonder groont sepd't / soo kan tek't sonder groore moeyte ommestootē. Maer hy moeste bedencken dat het disse-rent niet alleene in dien naem en is / maer in't gantsche Register van David af. Wat aengaet de be-

geerte van Frans, dat men hem noch de spne niet en soude haren / wy betuygissen dooz den Heere dat wy hare personen niet en haren / maer hare doltingen / daerom wil-len wy den Heere bidden dat hyse berlichten wil.

Ende alsoo tofert de bergatinge met den gebede besloten.

ƒ ƒ ƒ ƒ ƒ.

Verklaringe die Frans de Knuyt by dese No-tulen gebracht heeft, met een korte Antwoorde daer tegen.

G O D E F R I D V S.

B E minde Leser, het is een schoone spreucke, die dē H. Apostel *Paulus* heeft nagelaten, 2. Cor. 13. 8. te weten, dat men niet en vermagh reghen de waerheydt, maer voor de waerheyt. De kracht van dese spreucke is tot allen tijden gebleken, ende by namen magh den verstandigen ende onpartijdigen Leser uyt dese conferentie dat klaerlick mercken. Want al-hoe-wel *Cornelis de Cuyper* en *Frans de Knuyt*, met vele woorden dese twee punten hebben willen staende houden. 1. Dat Christus Iesus gheen vleesch en heeft aen-ghenomen van Maria, noch uyt den zade Davids. 2. Dat sijn Goddelicke nature ver-

andert is, Dat is sienlick ende sterffelick is geworden: soo zijn sy nochtans door de kracht van de Goddelicke waerheyt alsoo gheklemt geworden, dat sy tot vele ongherijmheden ende ongeschickte verdraeyinghen van de H. Schrifure vervallē zijn, blijkende by het voorgaende schrift: ende al is't schoon dat *Frans de Knuyt* met dit aenhancksel, sijne sake wat heeft willen verbloemen, ende dit schrift verdacht maken, soo en heeft hy nochtans anders niet ghedaen, dan 't voorgaende schrift verstercken, meer dan te voren. Ende op dat het blijkde dat ick dit met reden segge, soo sal ick kortelick op sijne artijckelen gaen antwoorden, die hy hier by gelapt heeft.

Psalm 112. vers. 6.

Des Vromen gedachtenisse blijft eeuwiglick: hy en verschriekt niet van een boos geschrey, want sijn herte is stijf, ende betrouwt op den Heere.

I. F R A N S.

P Aulus en berinde den twist niet / maer demijle daer twist was onder de Cozynen / soo

heeft hy huer gheschreven wat (in alsulcken geballe) haerlieder ampt ende beroepinghe was / alsoo en hebbe tek oock het Disputeren niet

ƒ 3

teef.

lief / Ich hadde liever dat de menschen in het doen ende niet in't Disputeren haren tijdt / die hoort ende kostelick is / versleten : maer aenghesien ich ende mijne Mededienaers die by ons gekomen waren / om de gemeynte Gods in zeden te bedienen / van de Predicanten daer toe met veel reden gepersuaदेert zijn gheweest / soo hebben wy van noot weg / om de waerheydt Gods te beschermen / in een Disputatie ofte Conferentie met haer moeten begeben / maer ich en hadde niet ghebacht datter alsulken ghebrekelic oft een-spdygh schyft sonder onse weten daer af soude gemaecht geworpen hebben. Dan alsoo ich in't spreken hebbe ghesien / dat by d'bersche personen het ofte wat wert opghetepkent / hebbe ich in de sluyt-reden verklaert dat de Predicanten teghen ons soubd handelen / gelijk als wy tegen haer handelen / dat was gheleijck wy niet en noteerden / dat sy nock van gelijcke alsoo soubd doen / dan latent in't gehoor ende oordeel van de toehoorders staen / welke niet en heeft mogen helpen / maer zijn boort ghetreden / ende hebben aldusantighen schyft by een gesammelt / het welke ich verstaende / hebbe het selve versocht eens te sse / versekeret zijnde / wanneer ich dat soude sien / dat ich dat soude vinden gelijck ich bozen geseyt hebbe / dat is een-zydigh en gebrekelick.

Antwoort, op den Eersten
Artijckel.

G O D E F R I D V S.

In desen Artijckel / seyt Frans, dat
by het disputeren niet lief en heeft /

war daer van is laren wy den Heere oordeelen / wy mogen alstijt van ons selven niet minder getuygen / namelick dat wy gheen vermakten en hebben in twisten ende heete disputen / dat is / wanneer sy met bitterheyt ende heftigheyt worden gedzeben. Maer niet-te-min werten wy oock dit / dat het een deel is van ons ampt (de huerlingen van het schaeptal Christi te keeren) ende de teghen-sprekers den mont te stoppen / Tit. 1. 11. Daerom en isst gheen lichtbeerdigheyt noch twist-gertigheyt geweest (de Heere weer het) dat wy de mannen in hare vergaderinge besoch / hebben / maer het is geweest by groote ende gewichtige redenen / ende by admiss van onse I. mede-broeders / de Ouderlingen onser ghemeente / 't gene wy gedaen hebbe. Wy hebben oock de mannen met alle beleeftheyt ende bytendelickheyt besegent / alsoo Frans selfs ghetuyghet heeft boort de volle vergaderinghe. Wat nu aengaet / dat wy van het dispuyt eenige notulen ghemaecht ende gheschreben hebben / dat en is niet gheschiet sonder groote oorzaeke / dewijle dat het dickwils plaghte ghebruken / dat de woorden verdraept oft gheloochent worden / die gesproken zijn : soo hebben wy in alle oprechtigheyt / volgens de hoort notulen die sommige geteekent hadden / ende volgens de bersche gedachtenisse die wy r'samen daer van hadden / misgaders sommige berstandighe mannen die daer ontrent waren / stract na de vergaderinge / een betwep gemaecht van't gene daer gepasseert was. Ende al-hoe-wel Frans dit schyft socht ver-

verdacht te maken / wanneer hy dat noemt een-zijdigh ende gebrekelich / soo berkiaren wy nochtans vooz den Heere / dat wy in goeder conscientie gepooght hebben / soo vele moghelic was alle de argumenten / ende dat egentlich tot de substantie diende / niet alleene van onse zijde / maer oock bander mannen zijde / eenboudelich te verhalten / ende indien daer yet is achter gebleven / wy mogen alghet beruygen / dat het niet en is geschiet upt arglistigheyt / maer hy faute van niemozte ende ober groote lanchheyt van de redenen .

2. FRANS.

Het welke wy is behandticht dooz Christoffel Dol, ende het selve dooz-lesen hebbende / hebbe ick't alsoo gebonden / gheschick ick dacht / maer ick en ben soo onberstandigh niet / dat ick't al op de noteerders soude legge / want het onmogelich is alsulchen gespreck van woorde tot woorde te notere / ende hoe-wel ick de ontrouwte ghesien hebbende / niet en dochte daer wat toe te doen tot breeder verklaringe / so en hebbe ick dat niet wel konnen nalate / om oorzake / wanneer ick het schryft soude obergegeven hebben / dat de Predicanten daer mede eenighstus haer proffte souden gedaen hebben / seggende / dat het in alles so moeste zijn / ghemerckt ick daer niet met allen tegē te segge en hadde / waerom ick ghenootsaecht ben eenighe fauten te toonen .

Op de Tweede.

GODEFRIDVS.

Hier moet Frans selve getuygenisse geve van onse oprechtig-

heyt. Want als hy dooz Christoffel Dol begeert hadde het schryft te sien / soo en hebbe wy dat selve niet alleene aen hem bestelt / maer oock versocht / indien hy eenighe fauten wiste aen te wijzen / namelich dat ter anders gheschreben was als de woorden geballen waren / dat hy't vymoedighlick soude aenwijzen. Daer upt den Leser magh merken / dat wy getrouwelick hebben willen handelen / want anders en souden wy het selve soo gereer aen hem niet bestelt hebben. Ich bekenne wel / dat de redenen doozgaens wat langer gheballen zijn / maer Frans moet hier selve bekenen / dat het onmogelich is alsulck gespreck van woorde tot woorde te noteren / den tijtel en bzenght oock niet boyder mede / dan dat het korter notulen zijn. Daerom doet Frans ons groot ongelijck / dat hy ons hier inne van ontrouwte beschuldicht. Want alle sijne Annotatien op den kant / ende dese sijne 16 Artickelen en konnen niet bewijzen / dat wy eenighe ontrouwte gepleeght hebbe / alsoo den onpartijdighen Leser magh oordeelen: dewyle sy eensdeels de substantie niet en raken / ende anderdeels hier vele dingē van hem zijn toe-gelapt / die niet eens nu in het Disput ge-rept en zijn / gelijck hy selfs bekenen moet. Hoe konden wy dan dat selve reekenen / dat in de Conferentie noch niet ghesproken en was? Dat nu Frans boyder seght / dat hy dese verklaringhe daerom hier by heeft gheboeght / op dat de Predicanten niet en souden seggen / dat de sake in alles so moeste zijn als hy daer tegē niet geseyt en had-

de: Ick antwoorde / dat wy hem bedanken / dat hy de moeyte ghe-
daen heeft om dese Annotatten en-
de byeder verklaringhe hier by te
setten / want hier upt kan den Le-
ser altydt beslupten bastelck / dat
hy tegh de substantie van het schryft
niet en weet te seggen / dewyle hy
andere gheene Annotatten by en
byenght / van de welke den heeft en
kracht van de argumenten niet en
raken: over sulcx moet hy alle de
rekte toe- staen / ende bekennen dat
het soo gepasseert is / want hadde
hy yet grondighs gheweten / hy en
soude het niet gestwegen hebben .

3. F R A N S .

Ten eersten hebbe ick in dit
schryft / om de een-zydigheyt oft on-
trouwe te toonen / alsoo ick in't ge-
spreck merckte / en oock bejaeght
hebbe / dat de redenē ten beyden zy-
den seer naer eben lanch zyn ghe-
weest / ende dat de Predicanten re-
denē doorgaens ofte vele wel eens
soo lanch / jae som wel twee ofte
dizemaal soo lanch zyn genoteert /
als de onse / waer door de waer-
heyt aen onse zyde verdupstert is /
ende hare glosen ende schoone ghe-
philosophieerde redenen te krachtig-
ger schijnē / besiet hier van Redē 8.
11. 16. 19. 23. 33. 36. 45. 81. 83. 85.
ende op meer andere plaetsē / waer
upt gewis te nemen is / dat het de
Predicanten niet en hebbe gelaten
by het ghene dat daer ter plaetsē
was ghenoteert / maer naer haer
goet duncken de selve gheselt / ofte
soo't alsoo niet en is / soo moet im-
mers de faute wel zyn by den genē
die't gereekent hebben / her welke
ick haer ende den Heere bedolen la-

te / dunckende dat het niet newws
en is / gemerckt my het selve noch
eens geschiet is .

Op het Derde.

G O D E F R I D V S .

Mer laet ons eens hoorzen sij-
ne boozneerste klachte / daer
upt hy de een-zydigheyt ende on-
trouwe van dit schryft wil toonen /
soo hy seght. Soo klaeght hy dan /
dewyle in de Conferentie de rede-
nen aen weder-zyden vast eben
lanch zyn gheweest / dat nochrans
de Redenen in dit schryft van de
Predicanten wel eens / jae sommi-
ge wel twee ofte dizemaal soo lanch
zyn ghenoteert als van hare zyde :
Daer op ick antwoorde / dat ick
geerne bekent staē / dat de Redenen
van weder-zyden veel langer ghe-
ballen zyn als sy gheteekent zyn :
maer Frans moet niet my bekennē /
dat het onmogelick soude zyn alle
de woorden te teekenen. Dit schryft
en boert oock de tijtel niet van een
lanch verhael / maer van korte no-
tulen / waerom soudē wy dan den
Leser niet vele woorden belasten /
alstet niet en gebzeect bysonders
aen de materie ? Maer (seyt hy)
de Redenen van de Predicanten
worden veel wijdt-loopiger ver-
haelt / als van de onse zyde. Ant-
woorde. Ick bekenne dat / maer
ick verclare opprechielick / dat dat
niet en is gheschiet upt archivistig-
heyt / maer dewyle wy baster me-
moze hadden van onse eyde woord-
den / als vander mannen zyde : en-
de dat en is geen wonder / dewyle
sy gemeenlick spreke sonder oorden
(ick segge't sonder verwoyt) soo isstet
seer beswaerlick hare Redenen soo
het

het naefte te verhalen: daer bene-
ven wy maectren conscientie/ van
per op haren naem te teekenen/ dat
wy niet wel verfeker en warē dat
het by haer alſoo gefeyt was. Ten
verden/ ſy berſeren oock veel tijds
met vermanen onder het diſpuyt/
ende ſiepen dickwils byten pro-
pooſte/ ſoo dat het niet mogelijk/
noch oock noodtigh en was/ alle
hare woorden te teekenen: maer
even-wel dit en doet niet tot de ſa-
ke/ want Frans moefte bewijſe dat-
ter aen onſe zijde meer ghereekent
is alſter gheſproken was. Item/
dat van hare zijde eenige trefſel-
ke argumenten zijn verſwogen/ die
by haer geſproken waren. Wel-
ke alſoo hy niet en kan bewijſe/ ſoo
is ſijne klachtje ſonder fundament/
want het en is niet de heelheyt van
de woorden niet te doen/ maer met
de kracht ende het gewichtje van de
bewijſ-reddenen/ die tot de materie
dienen: Daerom en heeft Frans
geen reden/ maer doet ons plat on-
gelijck/ dat hy dit ſchriſt ſchelt booz-
een-zijdtigh ende ontrouw/ daer hy
geen behoortlick bewijſ daer toe en
kan by brengen. Hy doet ons oock
onghelijck/ dat hy onſe Redenen
noemt gephiſoſopheerde redenen/
want ſy zijn geput upt de heylighe
ſchriſture/ ende niet upt de Phi-
loſophie/ alſoo den verſtandighen
Leſer magh oordeelen. Dat hy
ſich oock heymelick beklagegt van
het ſchriſt van Colijns-plate/ daer
toe en heeft hy gheen reden/ oft hy
moefte beter bewijſen/ ende dan en
ſal mē hem geene antwoorde ſchul-
digh blijden.

4. FRANS.

Komende tot het gene genoteert

is/ binde ick Reden 3. en 8. datter
ſtaet/ dat de vrouwe-perſonen hare
hoofden ontdeckten/ wiſſen aen te
zijn tegen de ſchriſt/ 1. Coz. 11. 5.
recht of wy de vrouwen toe-ſeten
tege de leere Pauli/ met ongebeck-
ten hoofde te bidden/ het welcke
geenſins en geſchiet/ maer dat ee-
nighe vrouwe-perſonen haer ont-
decke hebben/ om haer hulſel booz-
ge te houden/ wanneer ſy dooz het
water den Doop Chriſt ontfingē/
dat en ſtrij tegen de woordē Pauli
1. Coz. 11. 5. niet. Ick houde dat
aen de onmondige Kinderē van de
gene dieſe tot den Doop dzage om
teghen den gantschen grondt der
ſchriſture/ die van de Doop han-
delt/ het water te ontfangen/ ofte
gedoopt te worden/ wel eenige din-
gen upt den wege gedaen wyrt/ om
dat dat ſelbe niet nat soude wordē.
Hier mede gebe ick den onpar-
tijdtigen te bedencken of ſulcx van
de Predicanten genoteert/ van de
ſake het beſte is geſchreben/ gelijck
de ſchriſt leert.

Op het Vierde.

GODEFRIDVS.

Het blijck wel dat Frans niet
in dit ſchriſt om te berijpē/ dewijle
hy hier een Artijckel gaet maken/
van 't gene tot de ſake ten pinct-
pale niet en dient/ namelck/ datter
in de 3. Reden ſtaet geteekent/ dat
wy in hare vergaderinghe ſagen/
datſe de vrouwe-perſonen/ die ghe-
doopt wierden/ het hoofd ontbloo-
ren ende het hapt af-ſtrecken. Wat
wil Frans hier ſeggen/ is het niet de
waerheyt? iſſet niet ſoo geſchiet?
hy en kan't niet loochenen. Maer

G

daer

Befiet
Reden 8.

daer staet op de kant (sept hy) dat het is tegen de Schijft / 1. Coz. 11. W. 5. Antwoorde / dat seggen wy noch / ende wy meynen daer in niet te mis-seggen / dewijle het de waer-heyt is / te meer / dewijle wy den on-partijdtighen Leser dat in syn ooz-deel laten bevolen blijven. Dat nu Frans seght / dat dese hare mantere tegen de seere Pauls niet en strjdt / dewijle sy de vrouwen met onghedrechten hoofde niet en laten biddē: Antwoorde / desen upt-blucht en helpt hem niet / want den Apostel wil dat de Vrouwen de gantsche vergaderinge dooz / sullē een drech-sel op het hoofde hebben om der Engelen wille / vers. 10. dat is om der Predicanten wille (soo wy't verstaen) ende het schijnt dat het de Weder-dooperen oock (soo verstaē / dewijle sy / om het woort Engelen te verklaren / aenwōssen op de kant van hare Testamenten / Matth. 2. 7. Apoc. 1. 20. daer by de Engelē / Plekters ende Predicanten verstaen worden. Daer beneben / soo beel als ons te bozen staet / soo hebben de vrouws-personen / daer van wy sprekē / alsoo met den blooten hoofde op hare knyen gelegen / dewijle sy haden / dooz het ontfangen van den Weder-doop. Dat hy oock seght / dat dit geschiede op dat haer hufsel niet en soude nat worden / doozwaer sē ben verwondert dat Frans sulchen kinderachtigen reden berf woort-bzengē / om de ordonnantie des Apostels te niete te doen / die hy soo expresselick ghemaeckt / ende soo ernstelick bevolen heeft: Dat hy oock meent / dat wy niet onmondige kinderē soo seben als wyse Doopen / hy is berde ber-

doolt / ende het is een teeken dat hy dat niet vele ghesten en heeft. Wy en ontblooten het hoofde van de jonge kinderhens niet / maer wy zyn te vreden als wy het aensicht bloot hebben / om dat te bespynge met het water des heyligē Doops. Ende als wy oock de volwaasene Dochters doopē (gelyck dat dickwils gebeurt) soo en doen wy oock anders niet dan het dooz-hoofde of te het aengesicht bespynge: ende wy en sparē daer geen hufsel / want dat en is by ons / ofte by de gedoopte soo beel niet weert / dat wy daeromme de Apostollische Ordinantie in het alder-minste souden willen krencken. Woort / dat Frans by den wegh soo seer smadet op den Kinder-doop / ende seght dat hy is tegen den gantschen grondt van de H. Schijfture / daer op en is hiet geenē tyt noch plaetse te antwoorden / maer indien't Frans bestet met sijne kloockste mede-broeders tegē ons daer ober te tredē in een Christelike Conferentie / wy sullē hem by komen / ende dooz Gods genade toonen / dat Frans gantsch sonder grondt en onbedacht spreect.

5. FRANS.

Komende in de 14. Reden / vln-de sēk mijn Redē beel te hoze / want daer staet aldus onder andere woorden / Dit is onse belijdentisse / ende ghy en zijt noch niet gheleert genoegh om dat te weder-leggen: Dat sēk dat woort (daer toe en zijt ghy noch niet genoegh geleert) gesēpt hebbe / heeft dese oorzake genomen. Als Cuyper, Reden 9. upt Luc. 2. ghenomen heeft om te bewōssen / dat Christus den Sone des

Da

Waders niet van Maria en was gewoorden/ maer dat sy hem hadde ontfangē/ ende dat met dese woorden/ dat Lucas seght/ dat hem den Engel met den naem Iesus ghe-noemt hadde aeler hy in sijns moeders lichaem ontfangen was/ seggende/ heeft sy hem ontfangen/ soo en is hy van haer niet ghe worden: soo heeft Brand daer op aldus ghe-antwoort/ Reden 11. upt Luc. cap. 1. vs. 13. dat Cuypers daer mede niet en beweeg/ dat Christus sijne Menscheyt niet van Maria en soude gehad hebbe/ gemerckt Johannes den Dooper sijn naem van den Engel was gegeven/ aeler hy in sijns Moeders lichaem was ontfangen/ ende alsoo Cuypers dat in de 13. Redē booz- by ginch/ hebbe ik in de 14. Reden dat aldus beantwoort/ dat Cuypers Redē recht was ende niet Brands, seggende/ Al-hoe- wel dat den Engel Zacharias gesepdt heeft/ dat hy het kindt Johannes soude heeten/ eer hy in sijns Moeders lichaem was ontfangen/ soo is't nochtans gewis dat Elisabeth/ den Sone die sy Johannes soude heere/ naer de orde-ninge Gods/ Genes. 2. van haren man Zacharias/ heeft ontfangen: maer hier en teghen ghetuyghet de H. Schryfure/ dat de Maget Maria dien Sone soude ontfanghen van den heylighen Gheest/ die sy JESUS soude heere/ al'eer sy hem in haer gebenedijst lichaem ontfanghen hadde/ ende soude den Sone des Alderhooghsten genoemt werden/ gelsch het oock gheschiet is/ Matth. 3. 17. Luc. 3. Marc. 1. Al-soo dat den Apostel Paulus daerom wel te rechtē gesepdt heeft/ Gal.

4. als den tijdt verbult was/ sande Godt sijnen Sone die ghebozen is van een byoutwe. Siet daer is nu de verklaringe op Luc. 1. 13. van den naem ende ontfanckenisse van Johannes den Dooper/ dat is/ dat hem Elisabeth niet en heeft van haer selven ontfangen/ maer van haren Man: koudt ghy nu bewij-sen dat Maria de Sone/ den welcken sy met den naem JESUS genoemt hebben/ welcken naem hem den Engel gegeven hadde/ aeler hy in sijns Moeders lichaem ontfangen was van Maria is gewordē/ ghelijck ick nu bewisen hebbe/ dat Elisabeth Joannem van haren man Zacharia heeft ontfanghen/ soo sult gy een groot werck gedaen hebben/ maer daer toe en zijt ghy noch niet genoegh geleert/ Et. aldus zijn de redenen gegaen.

Op het Vijfde.

G O D E R I D V S.

Hier gaet Frans een knoop in ē biese soecken/ want dese woorden en raken oock de materie niet/ te weten/ dat hy teghen ons soude gesepdt hebben/ dat wy niet geleert ghenoech en waren om sijne belijdenisse te weder-leggen. Wat wil Frans hier seggen/ zijn de woorden soo niet geballen? hy en kan't niet loothenen/ ende heel den omme-stant soude se konnen betuyghen: want toe dan die lanch relaes? Zijne hem leet/ dat hyse gesproken heeft/ laet hy't bekennen/ ende boozde waerheyt wijche/ soo sal hy wel doen. Want onsen halben/ oft hy ons booz gheleert oft onghelieert houdt/ dat is ons eben vele/ als hy maer de waerhept wilde plaere

gehē/dse wy upt de heylighe Schryf-
ten geleert hebben. Want van de
hemelsche wijsheyt hebben wy
(Godt lof) wel soo veel geleert/dat
wy Frans, oft sijns ghelijcke/ niet
ontsien en soude/ ende dat wy sijne
ongerijmde belijdenisse in alle an-
dere stukken ende poinctē/ ende by
namen van de heylighe Mensch-
werdinge Jesu Christi/ wel soude
konnen weder-leggen/ gelijk wy
berouwen/ dat de onpartijdighe
toe-hoozders/ jae sommige van die
gene/ die Frans plegen te volghen/
in de Conferentie hebben konnen
mercken.

Wat nu aengaet/ dat Frans met
vele woordē hier verhaelt de occa-
sse waer toe dese woorden zijn toe-
ghekomen/ het en doet niet tot de
sake: want hy moet bekennen
dat hyse gesproken heeft: ende ick
meyne dat de woorden in het
schryft/ al zijne wat hoer gestelt/
beter aen een hangen als dese lan-
ghe redenen van Frans, daerom en
waer niet van noodde meer daer
op te antwoorden. Te meer/ de-
wyle in de 16. Reden van het dis-
puyt genoegh daer op geantwoort
is. Alleen moet ick de Leser twee
dingē hier aentwisen. 1. Hoe qua-
lick dat Frans ende alle sijne med-
gesellen verstaen het woort ontfan-
gen, wanneer dat woort in de ma-
terie van de generatie/ ende inson-
derheyt van de Mensch-wer-
dinge Christi ghebruyckt wordt/
want soo seyd Frans upt den naem
van Cuypere: Inden Maria Chri-
stum ontfangen heeft/ soo en is hy
van haer niet gewordē. Maer se-
de man/ ghy en verstaet het woort
ontfangen niet/ want in dese ma-

terie en beduydt het niet anders
dan bebruyct wordē/ ofte swanger
worden/ het en beteeckent niet acci-
pere, dat is/ van elders ontfangē/
maer concipere, dat is ontfangen/
ende beslupten tot bereydinghe
van de bruyt. Siet daer van
Heb. cap. 1. vs. 11. hoe dat Sara
bebruyct wierdt/ daer wordt het
woort bebruyct/ oock in u. l. texten
ghebonden. Meerder en wil ick
hier van niet spreken om redenen/
ick late de verstandige oordeelen.
II. Dat Frans oock allegeert de oz-
deninghe Godts/ Genesis cap. 1.
ende wil daer upt beslupten/ dat
Elisabeth/ haren sone Johannem
den Dooper ontfangen heeft van
haren man Zacharia/ ende niet
van haer selven/ daer inne mist hy
oock jammerlicken/ ghelijck sijne
Mede-gesellen plegen. Want hier
mede wil hy seggen/ dat de vrou-
wen geen zaet en hebbe/ daer doch
de plaetse Genesis in't eerste Ca-
pittel plat tegen hem is: want als
Godt de Heere seyt/ Zyt bruyt-
baer ende vermeerder u dien Se-
gen en gaet niet alleene den Man
aen/ maer oock de Vrouw. Ende
beneffens het getupenisse van alle
geleerde Mannē inder Medecinen
ende natuerlicke saken/ die alle te
mael eendrachtelick getupen/ dat
de Vrouwen zaedt hebben/ soo
schryft de Schryfure den vrou-
wen oock zaedt toe in aller klaer-
heyt ende bescheydenheyt/ Levit.
cap. 12. vs. 2. Ruth cap. 4. vs. 12.
Daeromme wordē oock de vrou-
wen geleen by eenen Wijnstock/
Psalm hondert acht-en-twintigh/
ende niet by eenen Acker. Want
die gelijckenisse en sal Frans upt de
hep-

heylighe Schryfure niet toonen. Ende inden de kinderen van hare Moeders niet aen en namen / hoe soude Laban konnen seggen van Jacob / Genesis cap. 39. Vl. 40. dat Jacob sijn beë ende sijn vleesch was / daer hy den Laban noch raang niet en raecte / dan van Rebecca sijn's moeders weggen / die Labans suster was. Maer wy sullen daer eens op eenen anderen tijdt byeder van handelen / als't u lieden beliest. Maer ons nu doozgaen tot het ghene dat hier naevolght.

6. FRANS.

Komende tot de 25. Reden daer ich ghesepdt hebbe / dat Brand in Colijns-plate twee Sonen soude bekent hebben / waer ober hem Brand beklaecht / Reden 31. recht al of ich hem dat met onwaerhept sepde / alsoo dat doen ter tijdt van my booz-by is gegaen / sal ich nu een wepnigh verklaren / waer upt ich sulcx hebbe ghesepdt. 't is gebeurt alsoo nu wy met den anderen in reden zijn gheweest / van het lijden ende sterbē van den Sone Godts / hebbe ich hem ghebzaeght / of het lichaem Christi / dat doodt aen't krukce hinc / Gods Sone niet en was. Hy antwoorde / neen. Wijder ghebzaeght / of dat doode lichaem / het welke Joseph van Arimathea van't krukce dede / ende in't graf leyde / ende ten derden dage dooz de heerlichept des Vaders vander doodt berwecht is / of dat niet Gods Sone was ? Antwoort / neen / dan mis dat de ziele weder met hem was vereenicht / die in't sterben van hem was gheschepden. Ich bzaeghte hem boz-

der / of hy dan de ziele booz Godts Sone bekende ? Antwoorde / neen: Mercht / als hy het doode lichaem het welke ghestozden is / ende de ziele die in't sterben van hem gheschepden is / booz Gods Sone niet en bekent. Ende bozder van my ghebzaeght zijnde / als hy vander doot berwecht was / oft doen geen Sone en is geweest ? Heeft geantwoort / jae: 't is dat niet een Sone die bestaet met ziel ende lichaem / magh een pegelich oordeelen.

Op het Sefte.

G O D E E R I D V S.

Dit sefte Arijckel en doet ooch niet vele tot onsen propooste: want hier gaet Frans op halen het dispupt van Colijnsplate, en hy soude gerne Brand te laste leggen / dat hy op Colijnsplate twee Sonen in Christo soude bekent hebben / maer hy doet onsen lieden mede-bzoeder ongelijck / gelijck hy ooch daer van geklaegt heeft / Reden 31. de Ieser magh sien het schryft / dat daer van is upt-gegaen. Soo is dan de meyninge van Brand dese geweest / dat den eentgen en waren Sone Gods wel gekrupst / gestozen / begraven / en berese was / maer in sijn vleesch of in sijn lichaem / 't welck sijnen Tempel wozt ghensemt / Joan. 2. gelijck onse lichamen Tabernakelen ghenoemt worden / 2. Co. 5. 1. 2. Petr. 1. 14. Daer toe heeft ghedient sijn onderschept tusschen die ende dar, te kennen ghebende dat men wel koste seggen van den heelen persoon / dat nochtrons maer en past op eene nature / ghelijck men spreekt in onse ghemepne sprake: Jan / Pieter / of Paulwels is doot /

ende dat magh men met waerheyt seggen/ maer indse men sepde/ sijn ziele is soo wel ghestorven als het lichaem/ dat waer een leuge/ want onse zielen sijn onsterffelick/ Mar. 10. 28. Soo bekennen wy geerne/ dat den Sone Godis/ ende den Heere der heerlichheyt doo ons gekruust ende gestorven is/ maer in't lichaem sijns bleesches/ soo Paulus seyt/ Col. 1. 22.

7. F R A N S.

Soo hebbe ick hem vozder ghebraeghe/ gemercht ick merchte/ dat hy die gestorven ende vander doot verwecht was/ vooz een Sone bekende/ maer niet vooz Godis Sone/ of den Sone des Vaders/ die van eeuwigheyt upt Godt gebozen is/ en daer Godt den Vader alle dingen dooz geschapen heeft/ ende vooz sijn Mensch-werdinge/ Godt sijnen Vader gelijck was/ niet en is gestorvê hy antwoozde/ neen: Zyn dat niet twee Sonen bekend/ g. be ick een pegelick te bedencken/ 'r is wel waer als ick hem doê toonde/ dat hy twee Sonen bekende/ wilde hy wederom upt-bluchten/ seggende/ dat dinc dat daer doot aen't krukce hinc en was geen Sone. Sier/ Leter/ hier upt hebbe ick dat selve gesepdt/ ende wat soudt oock bzeit sijn/ of ick alsoo sepde van ons laetste gesprecken/ gemercht sy soo menighmael bekend hebben/ datter eenen Sone gestorven/ begrabê/ ende vander doot verwecht is/ ende daer hy soo rondt upt bekennen/ dat den Sone des Vaders soo onsterffelick is geblevê als den Vader/ ende derhalven niet en is gestorven/ besiet hier af/ Reden 80.

Op het Sevende.

G O D E F R I D V S.

Den soo veel grondis heeft desen Artijckel/ daer Frans noch voozgaet/ niet alleene met lasteringhe tegen Brand, maer oock tegen ons/ ende sepd/ dat wy in de leste Conferentie oock soo veel gesepdt hebben/ dat het niet bzeit en soude sijn al lepde hy ons het selve te laste/ namelick/ dat wy twee Sonen in Christo stellen. Waerom doch? om dat wy seggen/ dat den Sone onsterffelick gebleven is gelijck den Vader. Voozwaer wy jammert ober de ontwetentheyt oft halsterichheyt van dese man/ daer wy onse meyninghe soo rondelick upt de heylige Schrift verklaren/ dat hy ons niet-te-min sonder eenigen gronde mer sulcke lasteringe wil bekladden. Wy seggen dan rondelick/ dat den Sone den Vader eben gelijck is Phil. 2. 6. Ende gelijck den Vader het levê heeft in hem selven/ dat oock alsoo den Sone het leven heeft in hem selvê/ Joan. 5. Hf. 26. ende dat al't gene den Vader heeft/ dat dat oock den Sone heeft/ Joan. 17. 10. en dien volgens dat hy oock onsterffelickheyt heeft/ te weren in sijne Godheyt: maer dat hy ghestorven is naer den bleesche/ 1. Petr. 3. Hf. 18. nochtans en maecht dit geen twee Sonê/ niet meer als een onsterfelicke ziele ende een sterffelick lichaem (gelijck alle menschen hebvê) twee personen oft twee sonen maken. Die oogen heeft/ kan dit misverstant licht mercken.

8. F R A N S.

Komende tot de 45. Reden/ dat hy

hy seght / dat Menno schryft dat Maria upt de zade Davids is / ick weer wel dat Menno sulcx schryft / tek soude dit oock booz-lyc gegaan hebben / hadde mijn antwoort daer op genoteert geweest / maer dit is't daer in ick my beklaghe / dat ons in't noteren soo vele te hoort gedaen is / dat men het principale fundament des gesprex berwegē heeft / het ware een wonder soo in dit noteren onpardigh gehandelt ware / dat de Reden van de Predicanten soo wel onthouden ware geweest / ende de onse soo vergeten. Het behoortde u wel in dachtigh te wesen / dat ick daer op geantwoort hebbe / dat Menno teghen Micron fol. 82. schryft / dat het niet een letter der B. Schryft niet en is te bewyssen / dat hy upt de geslachte Davids is / alsoo oock tegen Hermanus Backereel. fol. 125. soo hy Menno wilde bewyssen dat Maria upt den geslachte Davids is / soo moeste hy eenen anderen Bybel ende schryft dan wy hebbē / seght Menno: want in onse Bybel ende Schryft en staet het niet. Siet daer de beydenisse Mennonis van Maria / ende alsoo seggen wy oock.

Op het Achtste.

G O D E F R I D V S.

D Een achtste Artijckel en heeft oock niet veel te beduyden: want booz-eerst / al is't dat Menno sept. dat het niet met ronde letteren in den Bybel en staet dat Maria upt den geslachte Davids is / eben-wel bekenet hy dat het soo is / gheperst zijnde booz de kracht van de waerheyt: dat is dan niet meer als eē pdele knabbelinge van de woort-

den / eben als of permant sepde / men kan niet bewyssen datter permant van de Apostelen gedoopt is / want het en staet niet met soo vele letteren. Wat soude Frans hier op antwoorden? Soude hy niet seggen / dat men eben-wel moet gelooven dat se gedoopt zijn / bewijse dat het te beslyptē is upt krachtige reden? Soo isser oock met het gheslachte Maria: al staet het niet met soo vele letteren / daer zijn eben-wel krachtiger redenen om dat te bewyssen / die Frans noch Cuyper niet en hebben konnen weder-leggen / ende hoe dat het is / Menno is altijd daer tegen Cuyper ende Frans: want Menno bekenet de sake / name-lick / dat Maria is upt den geslachte Davids / maer Frans en Cuyper niet / ja Frans houdt het daer booz / dat Maria is upt den stamme Lebi / alsoo hy eens tegen my bekenet heeft. Mercht / Leser / waer dan de belosten blijven / dat den Silo soude komen upt Juda ende den zade Davids. Ten anderē / waerom maecht Frans hier noch eē heel Artijckel / daer hy sijne Annotatie op de hant hadde ghestelt / op de 45. Reden. Het schijnt wel dat hy stofte gesocht heeft om het papier te bullē. Booz is is't al te kinderachtig / dat Frans hier wederom klaegt dat men de principale fundamenten des gesprex van sijn zijde berwegē heeft: Scher zijn dat sijne principale fundamentē / dat hy hier upt Menno verhaelt tegen Micron ende Hermanus Backereel. soo heeft hy sobere fundamentē / want Menno arceodeert niet ons in de sake (soo vele het geslachte Maria belanght) maer hy backelt alleene op de

Siet oock
in t Ghesprek/
Reden 32.

de letteren / dat men die in den Sp-
bel niet vindt. Mercht / Leser / wat
fondamentē dat dat zijn / men sou-
der wel een stropen-hoet op bou-
wen om kinderen verbaert te ma-
ken / maer Frans moest al anders
gewapent zijn / als hy sijn partjen
soude willen overwinnen .

9. F R A N S .

Dat Godefridus bozder in de sel-
ve Reden mijn geloobe wil weten /
seggende met een smaet-reden / gy
zijt in soo veel gedeeltheden / als na-
mentlich / Dytelen / Blaminghen /
Dreckwagen / &c. alsoo hadden de
bespotters / die de leere Chyrist ende
de Apostelen verachten / oock mo-
gen seggen : Een eersten / alffer deel
aen de leere Chyrist argerden / ende
hem niet meer naer en wandelden /
Joan. 6. Een anderen / 2. Tim. 4.
Hf. 16. als sy Paulum al af vlesē.
Een derden / 1. Tim. 1. Hf. 15. daer
Paulus seght / dat sy hem al af-ge-
ballen zijn die in Asia woonden /
ende alsoo boozt op meer andere
plaetsen : de waerheyt en is dies
niet te mindere / maer ghelijck de
Apostelen den af-bal beklager heb-
ben / alsoo wy oock / hoe-wel dat
eensge van de volckē met ons noyt
(mijns werens) eens en zijn ghe-
weest . Dan wy troosten ons met
de wooydē Pauli / den gront Gods
blijft ende heeft den segel / de Heere
kent de sijne : als men wooyden
met wooyden soude beralen / hebbe
ich van de gedeeltheyt der Kinder-
dooperen oock wel wat te seggen /
ich houde alsoo den grooten Con-
stantinus booz den eersten Chyriste-
lichen Koningh oft Keeser hy u
bekent wozt dat daer upt moet vol-

gen / dat naer uwe meyninge uwe
kercke doen al gheweest is / maer
hier tegghen sullen de Papisfen seg-
ghen / dat het haren Keeser ende
kercke was : ware Arrius hier / hy
soude van gelijcke sprekē / gemercht
de Histozien gerupgē / dat den Keeser
het gheloobe Arrii hadde . Een
laersten sal Luther het selve recht
oock pzetenderen . Het is dan u. l.
ofte de Papisfen / oft Arrius oft Lu-
ther , soo is uwe kercke ober lange
jaren in vieren gedeelt / ende soude
ich u liden gedeeltheyt in dese lan-
den al stellen / die altemale metten
name Geusen genoemt zijn / ende
kinderen doopen / sich salder noch
wel vtere vinden . Een is my niet
onbekent / met wat grondt ende
leere Castalio van Calvino is af-ge-
weken / ende hoe lange den Predis-
cant vander Goude met sulck een
grondt sijn ghemeente ter Goude
moet gheleert hebben / ghelijck het
boeckē hy het Synodus der Pre-
dicanten van Zuyt-Hollant / anno
1592. upt-gaen / wel gerupghet /
als oock sijn eegen boeckē / inson-
derheyt het boeck gheintituleert /
Bekentnisse des geloofs . Als het
Synodus hem berispt met 152. be-
rispingen oft poincten sijnre dwa-
lingen : jae hebben hem ober sulck
gesuspendeert ofte op-geschozt / ge-
mercht hy van alle schadelicke en-
de onsupbere dwalingē (soo sy dat
noemden) niet af en stonde / maer
veel meer daer in met leeren ende
schijben boozt-ginck . Is't nu al-
soo / dat Hermanus van't Synodus
alsoo is geschepden / en de gemeen-
te vander Goude hem booz sinnen
ofte haren Leeraer hebben gehou-
den tot sijn doot / is dat geē gebeel-
heyt

hept ofte af-deelinghe / magh den verstandighen oordeelen . **Dozder** is my wel bekend / hoe het verstant Hermani , aengaende het stuck van de **Predicantse** / by belen (soo my bericht is) noch in kracht is / als namentlick tot Utrecht, Alckmaer, als oock by de **Professoz** Jacobus Arminius in sijn leven tot Leyden, het is my oock wel bekend / datter een **Predicant** tot Hoorn met een groot deel volcks hem van uwe **Kercke** heeft af-gedeelt / ende in een huys op hem selven bergadert ende geleert . **Dozder** hebbe ick oock eenige gekent / als oock selve daer by verkeert / die met een grooten hoop / onder welke zijn gheweest drie **Predicanten** / die om saken hare geloofs van de **Herefozmeerde** uyt Engelande zijn verdruben / ende hebbe haer tot Naerden neder-gheset : de welcke / soo my bericht is / aldaer by dese **Herefozmeerde** booz lidmaten zijn aen-genomen / alles ober ontrent 15 ofte 16 jaer . **Alsoo** is't nu oock tegenwozdigh tot Amsterdam , datter noch een groot deel uyt Engelande zijn ghekomen / die soo't scheen / om de differenten hare geloofs in Engelande niet en konnen wonen / hoe-wel sy nochtans **Kinder-doopers** zijn / waer van een sooyte genoemt worden **Puriteynen**, de ander **Brunisten**, de derde / so my bericht is / zijn van de **Brunisten** af-gedeelt / dan onder een van de drie / heeft eenen hoop tot Amsterdam soo veel bericht ghegheghen / dat sy den **Kinder-doop** herwerpen / ende den **Predicant** heeft hem selve eerst gedoopt / daer naer alle de andere : is dit geen gedeelt hept / die aldus uyt de ee **Kerc-**

ke daer den grooten **Constantinus** den eersten **Chyristelicken** **Kepser** in is geweest / ghesproken zijn / soo en kenne ick gheene / ende oft nu noch oock alsoo gebonden ware, dat alle de andere in getale negen zijn / naer mijn rekeninghe / van die **Kercke** uyt gegae ware / ende dat het uwe **Kercke** ende leere / die doen was en nu noch is gebleve / ware / wat sal'e dan noch al zijn / gemerckt **Erasmus**, **Joannes**, ander liede booz dat **Concillum** / dat by **Constantinus** gheworden wserdt / ghewaershour heeft / letter **C. J.** vertoonende een vergaderinge van 318. **Bisshoppen** / dat de leere der duphelen / naer des **Apostels** booz-seggen hier in ghezocht is / ende wist aen / uyt **Socrates** 1. boeck 8. cap. **Sofomenus** 1. boeck 22. cap. ende **Nicephorus** 8. boeck 19. cap. ende dat doet hy daerom / datter waren die boozgaven dat de **Leerken** van hare vrouwen souden schepden / ende alsoo dat booz eenen **Paphnutius** ghe-naemt / heler was / soo is't besloten / dat de getroude getroude souden blijben / ende dat de **Leerken** / die noch ongetroude waren / niet en souden moghen trouwen . **Merck** / liebe mannen / van wat **Chyristelicken** **Kepser** / **Chyristelicken** leere / ende **Chyristelicken** **Kercke** gy u leden betoemt / ende wat rebenen ghy hebt ons te lasteren van onse ghe-deelt hept / en al-hoe-wel ick die dus ghemeten hebbe / hebbe ick my doen onthouden / u dat alsoo smadelick booz te wozen / gelyck gy ons dat selve gedaen hebt / ende boven dien het selve laet noteren / daer uyt ick boozsake genomen hebbe / dese verantwozdinge te doen .

Op het Negende.

G O D E F R I D V S.

Hier triumpheer Frans, alwaer't dat hy den strijd gewonnen hadde / ende hier gaet hy ons berouwen / datter hy ons veel scheuringen ende verdeelingen gebonden woerden. Maer dit en dient oock al niet tot der sake / maer is al bukten upt geloopten / want sijn booznemen was in sijn 16 Artijckel te bewijzen de een-zijdigheyt en ontrouwte van onse norulen / soo hy seyd / hoe komt nu dit te passe / dat hy hier so seer upt-roept van scheuringen ende gedeeltheden / die hy seyt datter zijn in onse kercke. Ja / maer (seghe hy) ghy hebt my met een smaect-reden booz-gewoopen / Reden 45. dat wy in soo veel secten gedeelt waren / als namelick Dylsen / Dlamingen / ende Dreck-wagen / &c. Ick antwoorde booz-eers / dat Frans my ongelijck doet dat hy seghe / dat ick dit niet een smact-rede ofte tot smaectheyt geeyt hebbe : want de occasie van dese woorden is soodanigh gewest / als wy Frans niet en hondē bewegen tot de Conferentie / soo hebbe ick onder andere dese reden gebuycht / dat hy behoorde nae de leere Petri / rechen-schap van sijn gheloobe te geben. Waer op hy antwoorde / dat wy te bozen hadde geeyt / dat wy sijn geloobe upt Menno, Dierick Philips, de Prothocollē, &c. onderocht hadden / dat hy daerom niet en behoefde byeder bescheer te doene. Ick seyde wederom / al-hoe-wel wy Menno, D. Philips, de Prothocollen wel hadden gelefen / dat wy niet-temin niet heel seker en waren / wat

sy geboelden / alsoo sy in vele secten verdeelt waren / soo zijn de woordē gheballen. Daeromme en hebbe ick dit niet geeyt tot schijmp / maer upt noot / om Frans te plamen tot de Conferentie / daerom hadde hy dese woordē van weder-wake wel moghen sparen / dewyle sy den gronde van het dispuyt niet en raken. Maer laet ons eens hoozen wat hy seyt / ende hozyetich daer op antwoorden. I. Seyt hy / datter ten tijden Christi ende der Apostelen oock wel scheuringen zijn gheweest / ende dat men daerom sich niet en moer ergheren als wy die sien. Met dese woorden antwoort Frans soo vele / dat al de reste ons niet quese en magh / alwarder persulx als hy ons na-geeft. II. Dat hy seyt van de scheuringhe Arrij in de tijden Constantini, dat is verre gesocht / ende het en quese ons niet meer als de scheuringhe ten tijden der Apostelen. Want wel is waer / Arrij heeft een groote scheuringe aengherecht / maer de waerheyt heeft ten lesten getriumphert / ende die woude is allentkens wederom genesen. III. Wat aengaet Castalio, Hermanus Herbers, Cornelis Wiggerfsz. Jacobus Arminius, dat en zijn maer particuliere personen / die booz-gren kercken en konnen aengeffen woerden. Ende hy namē soo zijn Castalio ende Wiggerfsz. wel van ons gheschepden / maer daerom en zijn onse kerckē noch niet gescheurt. Wat aengaet Hermanus Herbers, ende Jacobus Arminius, al hebben sy eenigh bysonder geboelen ghedat in sommighe poincten / sy zijn nochtans by ons gebleven / ende hebbe immer

ber.

berklaert/ dat sy tegen den grondt van onsen Catechismus ende belijdenisse niet en hadden/maer altydt en macht noch gheen scheuringhe heeten/ soo lange als men in eenen schaep-stal blijft/ ende boozname-lick soo lange als't maer sommige particuliere personen zijn/ die wat schijnen te bereschillen ende gheen heele Gemeenten. IIII. Aengaende de Puritanen (soo sy die noemt) die upt Engelandt eertijds of onlanghs geweken zijn/ die en bereschillen van ons niet/ oock niet van de Engelsche kercken in den grondt/ maer sy hebben wat swa-ersheyt in sommige Ceremonien ende maniere van de Kercken-regeringe in Engelandt. Maer de leere die in Engelandt/ ende by ons gheleert wort/ houden sy boozde rechte leere/ blychende upt hare belijdenisse tot Amsterdam ghe-
 dyucht. V. Wat aengaet de Bru-
 nisten (soo gysse noemt) ick en weet
 oock niet datse in den gront per te-
 gen ons hebben/ende sy en zijn van
 ons niet gedeelt/ alleene hebben sy
 een particuliere geboelē/ aengaen-
 de het verbonde Godts/ hoe verre
 dat hem dat streckt/ daer in wy
 malkanderē verdragē. VI. Doort
 datter eenighe Engelschen souden
 zijn/ die haer souden laten herdoo-
 pen hebben tot Amsterdam/ wy en
 hebben daer van geen bescheet/ ghy
 moest ons naerder bericht doen.
 Ende her magh wel zijn/ dat som-
 misge wanckelbare personē centge-
 licheitbeerdighyt hebbē aengericht/
 maer noch en is't geen scheuringe/
 want sy en maken noch gheen coz-
 pus/ of bergaderinge op haer sel-
 ven. In summa/ Frans en han ons

geen scheuringe te laste leggen/ tot
 noch toe (de Heere zy geprefen) als
 men haer wel kan doen: want wy
 en bannen geen heele ghemeynten
 als sy doen/ wy en herdoopense
 niet die by de booz-sepde ghedoopt
 zijn: wy en weygeren geen broode
 met haer teeten. Zinder sommi-
 ghe particuliere/ die soo verre ver-
 loopen datse van ons af-wijcken/
 als Cornelis Wiggersz. &c. wy bid-
 den booz haer/ datse Godt beke-
 ren wil. Zinder sommige die
 noch onder ons zijn/ die eenigh by
 sonder gheboelen hebben/ wy bid-
 den Godt/ dat sy hare oogen ber-
 lichtē ende de waerheyt haer naer-
 der ontdecken wil/ Psal. 3. vs. 15.
 Ende soo poogen wy (soo vele mo-
 gelijk is) de eenigheyt des Beestes
 te houden/ dooz den bandt des bye-
 des. Nu laet ons boozgaen.

10. FRANS.

Komende tot de 78. Reden/ daer
 ick upt de Schrift ghetoonē hebbe/
 dat den Sone Godts/ die den Va-
 der ghesonden heeft ende booz ons
 gestozden is/ mede gelick als den
 Vader met den name Godt is ge-
 noemt/ seght Godefridus Reden 79.
 dat ick twee Goden bekenne/ eenen
 sterffelick/ ende eenen onsterffelick:
 maer (sept hy) de Propheet noemt
 den Vader ende den Sone elck
 Godt/ om dat sy onderscheyden
 personen zijn/ maer sy en sept niet
 dat sy malkanderen ongelick zijn/
 den eenē sterffelick/ ende den ande-
 re onsterffelick. Mercht dese man
 bekent hier soo wel twee Goden
 als ick doen/ naer sijn seggen/ hoe
 wel ick't hem/ soo veel my aengaet/
 ontkenne dat ick twee Goden be-
 ken.

kenne / maer dat upt sijn Aeden volghet / dat hy twee Godde beken- gelijck hy seght dat ick doen / is on- weder- spreekelick : maer dit is het onderschept dat ick segge / met de Schysure / dat den Sone des Vaders / die mede Godt genoemt is / gelijck den Vader / vooz ons is ghestorven / ende hy seght sonder Schysure / dat de Sone des Vaders / die een selfstandigh ofte by hem sel- ven bestaende persoon is / ghelijck den Vader / ende Godt ghenoeemt is / gelijck den Vader / niet en is ge- storven / maer ghelijck den Vader onsterffelick is gebleven / als hy nu upt mijne Aeden besluyt / dat ick twee Goden bekenne / eenen sterffe- lick / ende eenen onsterffelick : dan segge ick / dat hy twee Goden be- kent / maer beyde onsterffelick .

Op het Thiende .

G O D E F R I D V S .

Hier soude Frans den knoop daer mede hy hem selven be- klemmt vindt / namelijk / dat hy twee Goden stelt / eenen sterffelicken / en- de eenen onsterffelickē / geerne los- maken / ende (waer't moghelick) ons daer inne besluypen . Maer het is beyde verlozen arbeyde . Want I. soo vele hem aengaet / hy seght / dat den Vader onsterffelick is ende blijft / maer dat den Sone sterffe- lick is geworven / ende dadelick ge- storven is / niet alleene in den bleef- selje (alsoo wy seggen) maer oock in sijne Godtheyt (want daerom en gheloofte hy niet dat den Sone Godt hem selven verweckt heeft) ende nochtans seyd hy / datse alle beyde Godt sijn / dat sijn immers dan twee Goden maekenderē heel

ongelijck / bewijle den eenen sterffe- lick is / ende den anderen niet . I I. Soo veel ons aengaet / wy seg- ghen dat Vader / Sone / ende den heyligen Geest drie onderscheyden personen sijn : oft gelijck Joannes seght / drie getuygen / maer noch- tans dat sy maekenderen eben ge- lijck sijn / in Majesteit / gloze ende onsterffelckheyt / want die drie sijn een / 1. Joan. 5. 7. dat en maecht nu geen drie Goden / niet meer als de Sonne / glantz ende warmte drie Sonnen en maken : welcke gelij- kenisse Menno Simons ghebruyckte in sijn boeckken van den Dyle-ee- nigen Godt / fol. 135. ende het een moet by dat ander staen (seyt de sel- ve Menno) oft de gantsche Godt- heyt is verloochent / ende het is an- ders een volkomen Godt. Mercke dan Leser / of de Weder-dooperen de gantsche Godtheyt niet en loo- chenen / als sy den Sone sterffelick maken / ende den Vader ongelijck .

II. F R A N S .

Als nu Godefridus my onma- tigh gedzongen heeft / dat ick twee Goden bekende / om dat ick ver- klaerde dat den Sone Godts / die Godt genoemt was / vooz ons is ghestorven / hebbe ick hem alsoo ge- seyt : Als uwe Leeraers den Va- der / den Sone / ende den heyligen Geest drie verscheyden personen noemen / ende elcken verscheyden persone met den name Godt / hoe veel Goden sijn dat dan gemaecht / ghelijck men lesen magh by Calvi- num in't Register van sijn Institu- tte / C. D. alsoo oock de drie Cate- chismissen / een by M. Micron, ende een by Nicolaes van den Berge, ende

eenen tot Heydelbergh, ende Joannes Bale, alsof oock in't Kozt-onderfoech dat nu teghentwoozdigh noch ghebruyckt wozt/ maer mer wat upt-blucht hy dat beamt woort heeft van de bekentnisse der dize Goden / is eenbeels in de 81. Reden te sien / ende oft niet dize verschepden Goden bekent en is / late ich de recht verstandige oordeelē.

Op het Elfde.

G O D E F R I D V S.

Het schijnt dat Frans het ghetal der Artijckelen gesocht heeft/ want hy en seyd hier niet nseutwos/ maer hy continueert noch in het selfde/ ende hy wil ons niet gewelt dize verschepden Goden op-dyngen: maer Frans en kan't niet upt-rechten/ want de waerheyt is al te klaer dat wy maer eenen eenstgen Godt en bekennē in dize getuppen onderschepden/ Vader, Sone ende heplige Geest. Dat hy hier wederom opdraeyt het woortbeken verscheyden, dat hy seyt / dat hy sommige van onse Leeraren gebondē wozt. Daer op is in het dispuyt al geant woort / Reden 81. Wy bidden den onpartijdigen Leser / dat hy dat nae lese / ende mer verstandt oordeele.

12. F R A N S.

Komende tot de 85. Reden daer Godefridus seght/ dat ich stout buyten de Schryft hebbe gesproken/ om dat ich hem in de 84. Reden hadde weder-sproken/ dat die redē Joo. 7. sijn broeders en geloofde noch niet in hem/ &c. niet en betwees dat alle menschen Christy broeders souden zyn: want seyde ich/ dat en is maer ghesproken van de kinderen / die

Joseph by Maria sijn ghetroude vrouwe gewonnē heeft/ dit is mijn reden. Daer op Godefridus seyde/ dat ich stout buyten de Schryft sprach/ &c. Hoe-wel ons hier niet aen gelegen en is ter saligheyt / ende ich dat oock niet en houde voozen Artijckel / of Maria noch kinderen by Joseph gehadē heeft oft niet/ gelyck ich doe oock verklaert hebbe/ soo sal ich nochtans de klare getuppenissen der Schryft hier stellen / die sulcx soo klaer gheruppen/ dat het te verwonderen is / batter yemant in de Landen ghebonden wozt/ die de Schryft leest ofte hoorz lesen / en seyt dat hy de Schryfture geloofte / derf seggen/ dat dese Predicanten seggen.

Ten eersten, lesen wy by Martij. 12. 46. aldus: Als hy noch sprach tot den volcke / siet doen stonde sijn Moeder ende sijn Broeders daer buyten. Doen sprach eenē tot hem/ siet u Moeder en u Broeders staen daer buyten/ ende willen u spreke.

Ten tweeden, by Marc. 3. vs. 31. Ende daer quamen sijn Moeder ende sijn Broeders / ende stonden daer buyten/ ende souden tot hem/ ende lieten hem upt-roepen / ende het volck sat om hem / ende seyden tot hem / siet u Moeder ende u Broeders daer buyten byagen nae u/ &c.

Ten derden, by den selben Evangelij/ Marc. 6. Is dese niet den Timmerman / de Sone Mariae / ende de Broeder Jacobi, ende Joses, ende Judas, ende Simonis: ende en zyn sijne Sisters niet hier by ons / en hy werden aen hem geergeri/ &c.

Ten vierden, by Luc. 8. 19. Sijn Moeder ende Broeders gingen tot hem/

hem / ende en konsten (obermidis her volck) tot hem niet komen / ende dat wert hem gebootschapt: seggende / u Moeder ende u Broeders staen daer blypen / ende willen u sien / &c.

Ten vijfden, de reden Joan. 7. 5. Doen seiden sijn Broeders tot hem / treckt van hier en gaet in Judea / op dat uwe Discipulen oock sien moghen de wercken die gy doet / wie byp in't openbaer zijn wil / die en doet niet heymelic / wil dy soodanige dingē doen soo openbaert u booz de werelt / want oock sijn Broeders gheloofden niet in hem / &c.

Ten seften, Acto. 1. 14. Als de Apostelen van den Olijf-bergh ghekeert zijn / gingen sy in Jerusalem ende klommen op den solder / daer alle de Apostelen haer ontsielden / soo schryft Lucas dese alle volherden eendrachtighlyck met bidden ende smeucken te samen met de vrouwen / ende Maria Jesu moeder ende sijn Broeders / &c.

Besiet oock ten seften, 1. Coz. 9. 5.

Ten achten, Gal. 1. 19. Als Paulus naer Jerusalem ginch om Petrus den Apostel te sien / seght hy / maer van de andere Apostelen en hebbe ick geene gesien / dan Jacobus des Heeren Broeder. Siet / Leser / uyt dese klare geruygenissen der H. Schryft hebbe ick dat gheseyt / oordeelt nu of de waerheyt is of niet / dat Godefridus seght / dat is / dat ick stoutelick blypen de Schryft hebbe gesproken / of dat hy in contrarte van dien / my stourellick tegen de Schryft beschuldigh heeft.

Dat hy nu in-bzengt / dat Christ Broeders genoemt zijn / om dat het kinderen van Maria susters zijn gheweest / dat seght de Schryft niet / ten is oock in de Schryft geen maniere van spreken geweest / dat hy dit wil bewyisen met Abraham ende Loth / dat is / dat Abraham wanneer de Herders twist hadde / tot Loth gesept heeft / wy zijn broeders / ons en behoort niet te twisten / dat en is niet dat hy hem broeder ghenoemt heeft / van wegen de bleeschelicke gheboorte / maer om dat sy broeders in den heere warē / niet alleene Abraham ende Loth / maer oock de Herders / ghemerckte sy volgende de besnydenisse t'samē Bondt-genoeten Godis sijn ghe-west : want alsoo seght oock Moyses als hy een Egyptenaer een sijnē broeder onghelyck sagh doen / ende alsoo worden alle ghe-loobige t'samē broeders genoemt / Psal. 133. daer David seght : Hoe sijn en hoe lieflich is't dat broeders eendrachtigh by malkanderen in bzyde wonen / &c. Daerom heeft Abraham gheseydt / wy zijn broeders / ons en behoort niet te twisten. Maer als de Schryft van naturliche broeders spreeckt ende handelt / soo volghet sy de rechte geboorte / ende niet cosijns of sie nebe / als te merken is van't begin der werelt / aen Cain ende Abel / Abraham ende sijn broeder Loths Broeder : Jacob ende Esau : Jacobs twaelf sonen : Davids broeders / en boort ontrallike meer / als oock in den tijden Christi onder sijn Apostelen / de twee sonen Zebedae / met namen Jacobus ende Joannes sijn broeders ghenoemt / alsoo oock

oock Judas ende Jacobus (sijn broeders ghenoemt / Actoz. 1. 13. Siet / Ueter / daer is een hoort vercoogh van de maniere van spreken in de Schysiture / aengaende de broederschap naer den Geest ende naer den bleefche / her welck krachtigh wederleght het gene boze van de Predicanten is by gebzacht dat die / die Christij broeders ghenoemt zijn / niet Martæ kinderen en souden gheweest hebben / maer hare susters / oozdeelt dit met verstant.

Op het Twaelfde.

G O D E F R I D V S.

Hier komt Frans wederom met sijn onberstandt boozt / ende wil met kracht staende houden dat Maria de Moeder des Heeren meer kinderen ghebaert heeft als Christum: ende al-hoe-wel hy veel schyften daer toe by bzenght / soo segge ick als noch / dat Frans stout ende onbedacht spzecht / ende dat hy die plaetse der heyliger Schyft quallck verstaet / ende verkeerdelick upt-sepdt / want hy en sal my niet eene plaetse by bzengen / daer upt hy bewyssen kan / dat Joseph by Maria kinderen gheteelt heeft. Wat aengaet alle de plaetsen die hy boozt-bzenght / ick antwoorde eens boozt al / dat by sijn broeders worden verstaen sijne Cosijns ofte Neven / dat zijn de kinderen van Martæ susters. Ende dat bewyse ick eerst upt Mart. 15. Hf. 40. want daer staet / dat daer vrouwen waren van verten aenslende / met namen Maria Magdalena / ende Maria des kleynen Jacobs ende Joses moeder / ende Salome. Merck / die tweede Maria

was de suster van de moeder Christij / ende was Cleophas wyf / Joan. 19. Hf. 25. Pochans worden Jacobus ende Joses Christij broeders genaemt / Mart. 6. Hf. 3. Soo siet men dan blaerlick / al-hoe-wel het sijne broeders worden ghenoemt / datse noch anders maer sijne Neven en waren / ghebozen van sijns Moeders suster. Het staet oock aen te mercken dat wy lesen / 1. Cor. 9. 5. datter onder de Apostelen sommige waren / die op een bysonder maniere broeders des Heeren worden genaemt / ende met namen eenen Jacobus / Galat. 1. Hf. 19. Nu bzaghe ick Frans / wie datter onder de twaelf Apostelen Josephs sone was? Laet hy my eenen noemen upt het gantsche Register / Mart. 10. 2. ick sal hem beschaemt maken / ende bewyse hy selve by bzenght / Gal. 1. 19. alwaer Paulus ghewach maecht van eenen Apostel / met name Jacobus / dien hy den broeder des Heeren noemt: Ich bzage hem / wat Jacobus hy daer by verstaet / den sone Zebedæ / ofte den sone Alphet? (want daer en waren niet meer als die twee Jacobi onder den Apostelen) wien hy kiest hy is gebangen / want Zebedæus en is immers Joseph niet / noch Alphæus en is Joseph niet. Ergo / soo was desen Jacobus niet meer als de Neve Christij / ende niet den sone van sijne Moeder. Wat Frans nu vorder seght / dat het in de Schysiture geen maniere van spreken en is / dat Cosijns ofte andere bloet-bzenden broeders worden ghenoemt / daer in spzecht Frans te vele onbedacht / ende boozt-batende. Want ick seg-

haer de heerlichhepdt gegeven die ghy mi gegeven hebt / op dat sy alle een zyn / ghelijck als wy een zyn / Ich in haer ende ghy in mi / op dat sy volkomen zyn in een. **Merckt/ Leser /** hoe gelijck **Chri- stus** dese eenighepdt des **Vaders** ende des **Soons** / ende alle geloobige stelt / het welcke niet en bewijst dat den **Sone** des **Vaders** om de eenighepdt / die hy met sijnen **Vader** heeft / niet soude kunnen gekozven zyn / gelijck **Godfridus** seght / alsoo weynigh als de eenighepdt die den gheloobigen met den **Vader** ende den **Sone** hebben haer belet te ster- ven / gelijck boven gesept is / of **Go- defridus** met recht magh seggen dat wy twee **Goden** bekenne / om dat wy bekenne ende ghelooven / dat den **Vader** onsterffelijck is ghe- bleven / ende sijnen **Sone** ghestoz- ven / ende dat wy daerom den **Va- der** ende den **Sone** verlooofenen / naer de spreucke **1. Joan. 2. 23.** dat magh den onpartijdigen **Leser** upt het gene bozen gesept is / ende naer gesept sal worden / oordeelen / want dat wy gelooven ende belijden / dat **Godt** den **Vader** sijnen eenighen **Sone** upt den **Hemel** in dese we- relt heeft ghesonden / hebben wy upt dese klare ghetuggenissen der heyligher **Schryfture**. **Ten eer- sten / Joan. 3.** dat **Godt** de werelt soo bemint heeft / dat hy sijnen ee- nighen **Sone** gaf / op dat alle die in hem gelooven / &c. **Rom. 8.** dat de **Wer** onmoghelijck was / om dat sy dooz het vleesch swack was / dat dede **Godt** ende soude sijnen **Sone** / **Gal. 4.** als den tijdt ver- hult was / doen sandt **Godt** sijnen **Sone** / die ghebozen is van eenen

brouwe / **1. Joan. 4.** daer in bestaet de liefde **Gods** teghen ons / dat **Godt** sijnen eenighen gebozen **So- ne** in de werelt ghesonden heeft / op dat wy dooz hem souden leven. **In't selfde Capittel :** Ende wy hebben't ghesien dat **Godt** sijnen **Sone** ghesonden heeft tot een **Sal- lighmaker** der werelt / **1. Joan. 5.** wy weten dat den **Sone** **Gods** gekomen is / ende heeft ons een sin gegeven / dat wy souden bekenne den waerachtigen / ende zyn in den waerachtigen in sijnen **Sone** **Je- sum Christum** / die daer is de waer- achtigen **Godt** ende dat eeuwighe leven / **Joan. 3.** Die van boven komt die is boven al / **Joan. 6.** Ich ben dat waerachtighe lebende he- mel's broot / dat van den hemel ge- komen is / **Joan. 16.** Ich ben van den **Vader** upt-gegaen ende in de werelt gekomen / wederomme ver- late Ich de werelt ende gae tot den **Vader** / &c.

Op het Derthiende .

G O D E F R I D V S .

Hier soude **Frans** hem selven geerne ontwerrē van de knoo- pen daer sijne onschijft-matige be- lijdenisse hem toe-gebracht heeft / maer het is al te bergeefs . Want noch blijft al eben der werelt / dat hy twee **Goden** gesiekt heeft / eenen sterffelicken / ende eenen onsterffe- licken . Item / dat hy den **Vader** stelt dyle dagē sonder **Sone**. **Maer** hy komt nu **1.** ende soude gheerne den **Leser** wijs maken / dat wy dyle **Goden** stellen / alsoo hy sonder grondt ende bescheet hadde upt-ge- goten / **Heben 8 1.** maer hy doet ons ongelijck: want wy bekenne **Va- der /**

oock niet bewijfen. Het is oock het gheboelen van alle treffelike Leeraers / oude ende nieuwe / dat Maria altijd maeght is gebleven. Ende het staet oock aente merckē dat Epiphanius, die geleest heeft ontrent het jaer 300 / geruyghit rom. 1. lib. 2. dat Joseph wel 80 jaer oude was / als hy met Maria ondertrouwt was. Den hetter Helvidius is eerstjds geweest in het geboelen van Frans, namelick dat Maria meer kinderen ghehadt heeft als Christus / siet August. de Heresibus, cap. 84. ende 56. maer dooz de ongerijmicheit is sijn gheboelen haest gestorven en begraven. Dit gheboelen wil Frans wederom op halen / maer met kleyn bescheet. Ende al hoe wel wy juyt oock geenē Artijckel des gheloofs hter van en maken / soo hebbe ick nochtans tot bericht van den Leser / ende overrugginghe van de stoutheide van Frans dit willen verklaren / wat hzeeder als anders ons propooft wel mede brachte.

13. FRANS.

Komende tot de 87. Reden welke de sluyt-reden is / daer Godefrius de omstaenders tot eē afschept in de oozen hanght / dat wy den Sone Gods verloochent / seggende / Frans en kan sich niet ontwerpen van de knoopen / namelick / dat hy twee Goden maecht / eenē sterfelick ende een onsterfelick : wat hy hter upt mijn Reden sluyt / soo vele aengaet de twee Goden / hebbe ick verclaert Reden 10. achtet onnoodigh hter meer af te schijffen / maer hoe hy hem ontwerker heeft van die knoopen dat by haer dize

verscheyden Goden bekend wort / gelijck ick Reden 80. ende in mijn verclaringhe Reden 11. upt hare booznaemste Leeraers boeckē getoont hebbe / magh den Leser Reden 81. selve sē als hy't leest. Soo vele aengaet de eenigheyt des Vaders ende des Soons / Joa. 10. 14. ende 17. dat en bewijst niet dat den Sone des Vaders niet en soude gestorven sijn : neent / noch in vele niet / gemercht Christus den Sone des Vaders / sijnen Vader bidt / Joa. 17. dat alle geloobighe de selve eenigheyt met malanderen souben hebben / die den Vader met den Sone ende den Sone met den Vader hadde / ja dat alle geloobige de selve eenigheyt met den Vader ende den Sone souben hebben / ende in den Vader en in den Sone een sijn / ghelijck den Vader in den Sone / ende den Sone in den Vader een was / nochtans is den Vader onsenelick ende onsterfelick gebleven / ende den Sone is ghesten ende gestorven / ende beresen / ende alle gheloobighe sullen sterben die noch niet gestorven en sijn / sonder die ten jongsten daghe sullen overblijven / ende sullen oock verwecht worden van den dooden / Rom. 8. sonder die eenigheyt daer Christus in de hoben-genoemde plaetsen af spreect te blyken. Dit ernstigh gebedr doet Christus met dese woorden / ick en bidde niet alleen booz haer / maer oock booz die gene die dooz haer woort in my ghelooven sullen / op dat sy alle een sijn / gelijck als ghy Vader in my / ende ick in u / dat sy oock alsoo in ons een sijn / op dat de werelt gheloove / dat ghy my gesonden hebt / ende ick hebbe

^{Defict}
Rede 87.

segge juist het tegendeel / ende ick sal't bewijse. Dooz-eerst / dat Frans sept / van Abrahams ende Loth / dat sy alleene broeders heeten nae den Geest / dat en sluyt niet vele / want op die manere soude oock Isaac Abrahams broeder zijn : dat hy oock sept / dat de Herbers van Abraham en Loth oock broeders woerden genoemt / ende dat op sulcker wijze als Abraham ende Loth / en sal Frans niet bewijzen : want Genes. 14. 12. woort Loth genoemt Abrahams broeders sone / ende strax daer aen Gf. 14. Abrahams broeder. Maer bewijse hy op dit exempel eentge upt-blucht soecht / soo sullen wy dat wat laten berusten / ende sullen hem niet andere plaetsen klemmen / daer hy desen upt-blucht niet hebbe en kan. Wat sept hy van Laban ende Jacob ? dat en waren immers geen broeders in den geloof / want Laban was een afgoden-bienaer : nochtans sept Laban / Genes. 29. 15. Hoe-wel gy mijn broeder zijt / soudt ghy my daerom dooz niet dienen ? ende in't 14. vers. hadde hy geseyt / ghy zijt mijn been ende bleefsch / om dat het sijn susters sone was / Gf. 13. Dat is immers ontweder-spreekelich / dat de Heben broeders woerden ghenaemt. Hoe verstaet Frans de Wet / Deut. 25. 5. dat den eenen broeder den ander moet zaet verwecken ? Verstaet hy dese broederschap alleene van epgene broeders upt een vader oft moeder / soo sal ick hem overtruppen met het exempel Boas / Ruth 4. Gf. 10. die nam Ruth ten wijve / om haren dooden man zaet te verwecken / daer hy nochtans den rechten niet en was

(want Daem en hadde maer twee sonen / Mahelon ende Chillon / Ruth 1. 2.) maer hy was alleent een bloedi-byent : maer Frans sal mogelijk seggen / dat dese broederschap oock nae den Geest is te verstaen : maer dat is te veel onghe rijmt / want soo souden alle de Joden in't wilde / dit moete doen hebben : De Wet sept oock rondelick van swagers / Deut. 25. Gf. 5. Het blycht oock upt het exempel Boas / Ruth 4. 4. want hy geeft den naesten bloedi-byent daer de heur / oft hy het doen wil oft niet / want sept hy / daer en is anders geen erfghenaem (noteert) behalven ghy ende ick nae u. Ergo / soo ginch't alleene den bloedi-byenden aen / ende als de naeste doodt ofte wepgerich was / soo quam de berste van bloet / in de stede. Wat wil Frans oock seggen op de plaetse Rom. 9. 3. alwaer Paulus sept / dat hy wenscht verwoypt te zijn van Christo dooz sijn broeders / die sijn maeghschap waren nae den bleesche. De onge loobige Joden ware immers sijn broeders niet na den Geest / nochtans noemt hyse broeders. Maer wat wil ick langer hier in blijven / want de meyninghe van Frans is soo ongerijmt / datse gheen broeder weder-legginghe weerdigh en is : want die de Schyfsure niet eentgh verstant gelefen heeft / die bebindt genoeghsaem de grofheyt van sijn doolinghe. Laet dan Frans niet meer seggen / dat die ghene die de Schyfsure geloofte / niet soudeerven ontkennen dat Christus geen broeders gehad en heeft upt Maria sijn moeder : want Frans en heeft dat noch niet bewesen / hy en sal't oock

Siet boz-
der Act. 2.
29. Act. 7.
2. Act. 13.
15. Actoz.
28. 17.
2. Samt.
19. 12.

der/ Sone/ ende heyligen Geest te zijn van een wesen / onsterffelich- heyt/ macht/ ende glorie/ ende dien- volgens wel drie gheruppen/ maer eenen Godt/ Joa. 5. V. 7. Ten 11. dewyle hy sich geklemt vindt met de eenigheyt die de Sone heeft met den Vader / alsoo dat hy den Vader met de Sone verloochent/ so komt hy nu met dese upt-blucht/ ende seyt dat Christus maer sul- ken eenigheyt heeft met den Va- der/ ghelijck de geloobige met hem hebben/ ende dat daerom de Sone wel koste sterbe sonder den Vader te quetsen / eben ghelijck de geloobi- ghe wel konnen sterben al is't dat Christus leeft. Ick antwoorde/ dat Frans de eenigheyt die de Sone heeft met den Vader / niet en ver- staet/ ende daer upt komt sijn mis- verstant. Daerom brage ick Frans, oft Christus anders gheene eenig- heyt en heeft met den Vader / als de geloobige hebben met hem / dat is in werken / wille / liefde/ goet- heyt / en ghelijck Cuyper seyt in sijn boecken / Heben 25. Sept hy ja/ dat Christus noch een ander ee- nigheyt heeft met den Vader/ soo misbruycke hy die plaeste Joa. 17. Sept hy neen/ dat Christus gheen ander eenigheyt en heeft met den Vader als wy / so mo: ste wy alle te mael Goden zijn soo wel als Chri- stus/ ende dat ware ee blasphemie. Ick segge dan dat Christus met de Vader een is in wesen / in leven / in glorie / in macht / in eeuwigheyt / in onberanderelichheyt. Daer toe dienen insonderh: p: dese plaetsen/ Phil. 2. 6. de welke in de gedaente Gods zijnde / en hebet vooz geenē roof geacht/ Gode eben ghelijck te

zijn / Heb. 1. 3. De welke is het schijnfel sijn heerlickheyt / ende het upt-ghedruckte beelde sijn wesens. Item / vers. 5. tot wien heeft hy opt gesept / Ghy zijt mijn Sone/ hupde hebbe ick op gebaert. Item / vers. 10. sprekende van den selven Sone/ Ghy Heere hebt in de beginne de Werde gefondeert / etc. de selve sullen vergaen / maer ghy blijft. Item / Joa. 5. 26. gelijck den Vader het leven heeft in hem selvē / alsoo heeft hy oock den Sone gegeven het leven te hebben in hem selven. Item / Joa. 14. 15. Al dat den Vader heeft / dat is mijne. Item / Joa. 17. 10. Al dat mijne is dat is uwe / en al dat uwe is dat is mijne / etc. Wat seyd Frans nu / kan men dese titulen den geloobige wel toe-schrijven / dat sy Gode eben ghelijck zijn / dat sy upt-gedruckte beelden sijn wesens oft persoons (ghelijck het woort luyde) zijn: dat sy het leven in haer selven hebben / ge- lijck de Vader heeft: dat sy al hebbē dat den Vader heeft: dat sy Gods Sonen zijn: hupde van hem gebo- ren. Kan mē (segge ick noch eens) alle dese ende veel meer titulen den geloobigen wel toe-schrijbē sonder Gods lasteringe? ick segge daer neen toe. Wat aengaet de woorden Joa. 17. 22. alwaer Christus on- sen Salighmaker vooz sijn geloo- bighe bide / dat sy allen souden een zijn / ghelijck den Sone ende den Vader een zijn / etc. Ick antwoor- de / dat Frans de woorden niet en verstaet / want de meyninghe en is niet dat Christus anders gheen eenigheyt met den Vader en heeft / als wy met hem en doen / (want soo moesten wy alle te ma-

le (Goden zjn) maer alleene neemt hy eenighe gelijckentisse van de eenigheyt die hy met de Vader heeft/ ende wil seggen/ soo wepnigh als hy van den Vader kan geschepden worden/ dat oock soo wepnigh sijn ware gheloobighe van hem sullen konnen geschepden worden/ gelijk hy seyt Joa. 10. 28. Niemand en sal mijne schapen upt mijne handt grijpen. Daerom moet het woort ghelijck niet verstaen worden van volkomen gelijckheyt/ maer alleene van eenighe gelijckentisse die daer is tusschen beyden/ namelick/ dat de geloobighe van Christo niet en konnen geschepden worden/ ende alsoo woort het woortd gelijk oock genomen/ Matth. 5. 48. Weest volmaecht ghelijck uwen Vader volmaecht is/ die in de Hemelen is. Hoe? konnen wy in allen deelen wel soo volmaecht zjn als Gode is? Dat en kan niet wesen/ want daer is altyt een groot verschil tusschen de Schepper ende het schepsel/ maer het is alleene te verstaen van eenighe gelijckentisse/ daer mede wy eenighsins de goetheyt Gods moeten upt-druken. Item/ Mar. 22. 30. staet/ dat wy in de opstandinge sullen zjn gelijk de Engelen. Hoe? sullen wy dan geen lichamen hebben? Sullen wy haer in allen deelen gelijck zjn in wesen? dat en kan niemant seggē die eentgh verstant heeft/ want wy sullen lichamen hebben/ ende sy niet/ maer de gelijckheyt sal daer in bestaen/ dat wy niet meer en sullen trouwen noch genereren/ ende dat wy met eē Hemelsche gloze ende salige onsterffelicheyt sullē bekleet zjn als sy. Soo dan dese woortdē Joa. 17.

Non de paritate sed de similitudine.

21. moeten verstaen worden niet van sulche wesentlike eenigheyt/ ghelijck den Sone met den Vader heeft/ maer alleene van eene geestlike ende onberschepdelsche bereeninge die alle geloobighe met Christo hebben. Ende indien Frans dit niet toe en staet/ soo moet Christus niet meer zjn als elck gemeyn geloobighe/ het welcke ware een grouwelicke blasphemie. Dat hy unten 3. gaet bewijzen/ dat Godt den Vader synen eenigen Sone upt de hemel opder aerden gesondē heeft/ dat is buyten propooste: want wse loochent dat/ als't maer wel verstaē woort? Frans hadde sijn moepete hier in wel mogen sparen/ maer het schijnt dat hy wat heeft willen voen/ om de eenboudighe mer vele woorden ende vele allegatiē te verdooben/ daer doth den knoop van het disput daer in niet gelegen en is. Wy gelooben van dan herten/ dat Godt den Vader synen Sone gesonden heeft/ geworden vander vrouwe/ gheworden onder de wet/ Gal. 4. Maer onse meyninghe en is niet/ dat hy daer-en-tusschen den Hemel verlaten heeft (want hy is altydt in den schoot des Vaders ghebleven oock nae sijne Menschwerdinge/ Joa. 1. 18. en hy was na sijn Godlike nature in den hemel/ als hy met Nicodemo sprack op der aerden/ Joa. 3. 13.) maer alleene ten aensiene dat hy in den vleesche verschenē is/ 1. Tim. 3. 16. ende onder de menschen gewoont ende gewandelt heeft/ sichbaerlick nae den vleesche/ Joa. 1. 14. verstaet het Frans soo/ soo en hebbe wy daer niet tegen: verstaer hy't anders/ soo strjdt hy teghen de boozge.

gemelde plaetsen der Schysure. Maer dit disput en behoort hier eppentlick niet.

14. F R A N S.

Ten anderen / dat wy gelooben ende bekennen dat den eeuwighen Sone des Vaders een stentick / sijdelick / ende sterffelick mensche is gewoorden / die dooz ons gestorven is / hebben wy upt dese klare ghetuggenissen der heyliger Schysf. Ten eersten / Matth. 20. vs. 28. dat Christus seght / dat hy niet en is gekomen om ghedient te woorden / maer om te dienen / ende sijn leven te gheben tot een verlossinghe dooz bele / ende dat hy sijn lebē laet dooz sijn vrienden / Ioan. 15. ende dat hy sijn leven dooz ons gelacē heeft / 1. Ioan. 3. ende dat wy Godt versoent zyn dooz den doot van sijnen Sone / Rom. 5. ende dat hy dooz sijn doot de machy benomen heeft hem die die dootig machy hadde / dat is den duyvel / Heb. 2. ende dat Godt sijnen eenigen Sone niet gespaert en heeft / maer heeft hem dooz ons allen gegeben / Rom. 8. In summa / dat wy dooz de uptstotinge sijnz bloets hebbe de verlossinghe / te weten de bergedinghe der sonden / Col. 1. en dat het bloet onses Heeren Iesu Christi sijnz Soons / ons reyn maecht van alle sonde / 1. Ioan. 1. also dat Paulus daerom wel te rechte ghesproken heeft / dat Godt (namelick Godt den Sone) sijn gemeente verwozbe heeft met sijn eygen bloet / Act. 20. Ten verden / dat wy gelooben dat den eenigen ghebozen eygen Sone des Hemelschen Vaders is gestorven ende begraven / ende wederom

van den dooden verweckt is / dooz de heerlichheyt sijnz Vaders / hebben wy upt dese klare getuggenisse der heyliger Schysf: Ten eersten / Act. 2. 23. ende 10. Rom. 6. ende 8. 2. Cor. 4. Gal. 1. Eph. 1. 2. Thess. 1. en op meer andere plaetsen daer't de Schysf in aller klaerheyt ghetugghet dat Godt den Vader sijnen Sone van den dooden verweckt heeft.

Op het Veerthiende.

G O D E F R I D V S.

Hier komt Frans wederom met sijn onberstant / ende haelt hier vele plaetsen van de Schysure by een / om den eenbuidighen wijs te maken / dat den eeuwighen Sone des Vaders stentick / sijdelick / en sterffelick is gewoorden / maer hy en kan niet uprechten: want wy verklaren alle de plaetsen die hy bybrenght / gheijck alse de Schysf selvs upt leydt / hy is stentick gewoorden ende verschenē in den bleesche / 1. Tim. 3. 16. Item / hy is gestorven nae den bleesche / 1. Petr. 3. 18. ende 1. Petr. 4. 1. wil Frans seggen / dat de Godheyt Christ oock gesten ende gestorven is. hy moeste dat bewijzen / want de Schysf en seyt nergens / dat hy nae den Geest gesten oft gestorven is: het is oock een lasteringe tegen den eeuwigen Sone Godts / want hy is den koningh der ewigen / den onberganckelicken / onstenticken ende alleen wijsen Godt / 1. Tim. 1. vs. 17. Den Leser magh hier van breeder sijn in het disput / Aeden 83. ende 85. Dat hy vorder komt / ende wederom bedeckelick de heerliche kracht van den Sone Godts toonen /

thent / al of hy hem selven niet en hadde op-geweckt / alsoo hy noch-
tans rondelick verklaert / Joa. 2.
19. Joa. 10. 18. daer in bewijst
Frans niet alleene een jammerlike
blindheyt / maer oock hardigheyt
des heren / dat hy den Sone Godts
wil van leughen straffen / daer hy
nochtans dooz hacht bande waer-
heyt genoeghaem oertuyghet is /
siet daer van Reden 85. Wat aen-
gaet dat hy seyt / dat den Vader de
Sone verwecht heeft / dat en loo-
chenen wy niet / maer wy seggen
met Christo / Joa. 5. v. 19. Al
wat den Vader doet dat doet den
Sone desghelijck : ende vees. 17.
Den Vader werckt tot noch toe /
ende ick wercke oock.

15. F R A N S .

Ten vierden / dat wy gheloooven
ende bekennen dat den eenigen ge-
bozen / eyghen Sone des Vaders /
die van den Vader upt-gegaen en-
de in de werelt gekomen is / die ge-
krupst / ghestorven / begraven ende
vander doode verweckt is / weder-
om ten hemel is gebaren / ende niet
eē lichaem dat van Maria gewor-
den is / gelijck de Predicanten seg-
gen / dat hebben wy upt dese klare
geruygenisse der heyliger Schryft.
Ten eersten / Joa. 3. Niemand
en klimt ten hemel / dan die van
den hemel ghekomen is / te weten /
den Sone des menschen / Joa. 6.
Ergeet u dat / hoe dan ? als gy den
Sone des menschen sult sien op-
baren daer hy te bozen eerst was /
Joa. 13. Jesus wiste wel dat hy
van Godt ghekomen was / ende
wederom tot Godt ginch / Joa.
16. Ick ben van den Vader upt-

gegaen / ende in de werelt gheko-
men / wederom verlate ick de wer-
elt / ende gae totten Vader : Alsoo
dat de Apostel Paulus wel te rech-
te gesprokē heeft / seggende : die op-
gebaren is / wat is 't anders dan
dat hy te bozen eerst neder-gebaelt
is in de onderste plaetsen der aer-
den / want die neder-gebaelt is / dat
is den selven die op-gebaren is bo-
ven alle hemelen / Ephes. 4.

Siet / liebe Leser / daer hebt gy
nu een korte klare aenwijssinge upt
de H. Schryf. ure / waer upt dat wy
gelooven dat den eyghen Sone des
Vaders ghestorven / begraven / van
den doot verweckt / ende ten hemel
gebaren is / waer mede wy bevesti-
gen / dat wy her gheruygenisse dat
de Vader van sijnen Sone gege-
ben heeft / gelooven en aen-nemen.
Want dat is het gheruygenisse dat
den Vader van den sienlichē men-
sche Jesus / die van Joannes ghe-
doopt is / ende met de drie Jonge-
ren op den Bergh is ghegaen /
Matth. 17. Dat hy gheseyt heeft /
Dit is mijn beminde Sone / in den
welken ick een goet behagen heb-
be / dien hoorz / etc. maer het past
veel beter op der Predicanten beji-
denisse / dat sy het geruygenisse des
Vaders verloochenen / oft niet en
gelooven / ghemercklyc sy ronde upt
verklaren / dat den Sone des Va-
ders onstienlich is geblevē / ende dat
den mensche Jesus / die men met
sichamelicke oogen ghestien heeft
Godts Sone niet en was / maer
een creat. ure die van Maria is ge-
worden / alsoo dat men niet bremt
upt hare onschryft. matighe beken-
tenisse en magh sluyten / her gene sy
over de onse schryft. matige beslu-
ten /

ten / dat sy volgende de woorden
1. Joan. 2. 23. noch de Vader noch
den Sone hebben.

Op het Vijfthiende.

G O D E F R I D V S.

Het blijkt wel dat Frans de me-
nichte van Arijckelen gesocht
heeft / want hy brenghet vele dingen
in die niet dienen ten propooste /
en die in het dispuyt niet geroert en
zijn : want hier gaet hy bewijzen /
dat den Sone des Vaders, die van
den Vader upt-ghegaen was / ten
hemel gebaren is. Waer toe dient
dit ? Is hier oock of gheroert in
de Conferentie ? Wat ons aen-
gaet / wy gelooven van herten / dat
onsen Heere Christus ten hemel
ghebaren is / ont ons plaetse te be-
reiden / ende aldaer vooz ons te
bidden / daerom en behoefde Frans
dat niet te bewijzen. Oft wil Frans
seggen / gelijk Cuyper seyt teghen
Boeckaert in het derde stuck / dat
Christus des menschen sone was
aleer hy mensche werdt / of dat hy
sijn vleesch van boden heeft / oft dat
Christus nae sijne Godtheit niet
meer by ons en is / dat moeste hy
ons bewijzen / want dat houdē wy
alle te mael vooz valsche ende on-
schyft-matigh.

Dat Frans hier wederom sijn
pade wil schoon maken / ende de
eemboudige wijs maken / dat sijne
belydenisse van den Sone Gods
recht ende schyft-matigh is / daer
mede en sal hy niet winnen by den
berstandighen / die onderschepdt
kunnen maken tusschen licht ende
dupsternisse : vooz de restē die ver-
doolt zijn / ende een deksel op haer
ooghen hebben / bidden wy Godt

dat hyse verlichten wil / op datse
den Sone Gods recht mochten
kennen ende saligh wordē. Dat hy
voozis onse belydenisse onschyft-
matigh noemt / dat is hem licht te
seggen / maer swaer te bewijzen / hy
moeste al andere wapenen hebben
om onse schyft-matige belydenisse
neder te leggen. Maer Gods
waerheyt is te sterck / sy en kan
van de leughen niet verwonnen
worden. Hy seght oock / dat wy
met onse belydenisse verloochenen
het ghetupghentisse dat den Vader
van sijnen Sone gegeven heeft /
Matth. 3. Dit is mijn wel-liebe
Sone : jaē dat wy noch den Vader
noch den Sone en hebbē / 1. Joan.
2. 23. Maer liebe man / de wooz-
den zijn goeden hoop / ende wy be-
klaghen uwe blindheyt / dat ghy
soo onbedachtē ende ongherijnde
lasteringē upt-werpt. Maer waer
is u bewijs ? Hier komt ghy met
eenen papieren harnasch : om dat-
se rondt upt verklaren (seght ghy)
dat den Sone des Vaders is on-
stienlich ghebleven / ende dat den
mensche Christus die men met lie-
hameliche ooghen ghesten heeft /
Gods Sone niet en was ? Hier
berdzaept ghy onse woorden / want
wy en loochenen niet dat den So-
ne Gods stienlich gheworden is /
maer wy seggen alleene / dat sijne
Godtheit onstienlich is / 1. Tim. 1.
vers. 17. 1. Tim. 6. vers. 16. maer
dat hy is geopenbaert in den vlee-
sche / 1. Tim. 3. vers. 16. Item / wy
bekennen geerne / dat den mensche
Iesus den Sone Gods was : al-
so staet Luc. 1. 35. maer dat loo-
chenen wy dat sijne Godtheit in
vleesch herandert is / of dat sijn
lic

lichaem sijn Goddelijke nature was/ want Godt is een Gheest/ Joan. 4. ende sijn lichaem is maer sijn Tempel geweest/ Joan. 2. het welke sijn Goddelijke nature nae den doode verweckt heeft. Hadde sijn lichaem de Godtheit selve geweest/ hoe soude hy hem selve konnen verwecken hebben & overleght dit eens Frans in u conscientie/ sonder partijschap/ op sult moeten bekennen dat onse belijdenisse in allen deelen met de woordē Christi overeen komt / ende dat de uwe openlick daer tegen strijdt. Maer ten propooste/ hoe kondt ghy besluyten met eenige redē ende in goeder trouwen upt het booz-gemelde/ dat wy het ghetupgenisse des Vaders verloochenen/ ende dat wy noch de Vader/ noch den Sone en hebben: waer hebt ghy sulcken ongerijmden besluyt leeren maken: de Predicanten die bekennē dat Christus den eeuwigen/ levendighen Sone Godts is/ den onstenlicke ende onverganchelicken Koninck nae den Gheest/ maer die in de bleesche verschenen ende gestorven is: Ergo/ sp verloochenen den Sone Godts/ jae sy en hebben noch den Vader/ noch den Sone. Dit is de kracht van uwe woorden. Wie hoorde sijn leef-dage alsulcken besluyt maken? Verloochenen wy daer mede den Sone Godts/ om dat wy sijne Godtheit belijde eeuwigh/ onstenlicke/ en onsterfelicke te wesen/ alsof Paulus bekenet/ 1. Tim. 1. 17. Siet gy niet dat uwe lasteringe niet soo seer tegen ons en is / maer teghen Paulum selve/ ende tegen de gantsche Schryfture? Waer met goet fondament besluyten wy't van u

heden. Want de Schryfture die leert ons van den Sone Godts/ dat hy sijne Godheyt eeuwigh/ onstenlicke/ onberanderlicke/ onsterfelicke is/ een metten Vader: dat hy het leven heeft in hem selve: dat hy hem selven verweckt heeft/ 1. Tim. 1. 17. Heb. 1. 11. 1. Tim. 6. 16. Joan. 10. 30. Joan. 5. 26. Joan. 2. 19. Maer dit verloochent ghy liede ront upt: Ergo/ soo loochent ghy lieden den Sone Godts/ ende overmits die ghene die den Sone niet en heeft/ oock den Vader mist/ soo mogē wy met rechte seggē/ dat ghy lieden beyde den Vader en den Sone verloochent / het welke wy sonder bitterheyt niet suchten van u lieden spreken. Godt van heren biddendē/ dat hy u lieden de oogen verlichten wil.

16. FRANS.

De oorsake dat ick dit tot bree-der verklaringe gheselt hebbe / is ten deele bozen verhaelt: soo veel aengaet de ghedeelticheyde daer ick Reden 2. ende 3. wat af geschreyen hebbe/ is om dat ick dat hier mede genoteert vinde / het welke nochtans niet in de disputatie ordentlicken ghesproken/ maer op den Sondagh al staende / hebbe doen ter tijdt oock daer niet op gheantwoort / ende meynde oock niet dat daer pet of soude genoteert hebben geweest / gemerckt het maer blygende reden waren / die al staende geschieden. Dozder het schryben op de sluyt-redē is / om dat ick daer op niet en hebbe geantwoort / oorsake / om dat het late was / ende dat de Predicanten al tijdt de laatste reden moeten hebben. Leest/ ver-

berfaet ende oordeelt met verstant
onpartijdigh.

Op het Sefthiende.

G O D E F R I D V S.

Hier komt Frans en soude hem
selven geerne excuseren dat hy
bupten propooste ende met onber-
stant ons berweren heeft in synen
9. Artijckel van de scheuringe die
hy sepdt onder ons te wesen / ende
hy meent dat wy daer toe oorzake
gegeven hebben dat hy ons alsul-
ken berwijst soude doen. Maer ick
late den Leser dat oordeelen want
wy en hebben van hare scheuringe
niet ghesproken dan upt noot / om
Frans te bewegen dat hy sijne belij-
denisse soude doen / ende dat met eē
woozdt ofte twee. Hier op gaet
Frans nu eenen toon stemmen
gantse bupre propooste / ende met
onbeschept. Siet daer van onse
antwoozde op synen 9. Artijckel/
want het is niet de pijn waert / dat
wy daer langer op staē. Mengaen-
de sijn dier laetste Artijckelen / die
hy sijne slupt-reden noemt / hy had-
de die wel mogen sparen / want ten
deele soo en dient het niet beleten

propooste / ten deele so berhaelt hy
datter te vozen gesept was: maer
het schijnt dat hy het papier heeft
wilken bullen / op dat men niet en
soude meenen / dat hy tot de Con-
ferentie noch niet wat te seggen en
hadde.

Mer mede wilken wy onse ant-
woozde besupren / ende seggen / dat
Frans met syn Annotatten ende wy
geboeghde Artijckel / niet en heeft
upt-gericht dat hy booz hadde / na-
melck / dat hy de een-zijdigheyt
ofte de ontrouwe van de Histozte
der Conferentie soude rhouwen/
want den verstandigen Leser kan
ghenoeghsaem oordeelen / dat hy
niet bysonders wy en bynght dat
de materie raecht: ober sulcx
houden wy onse belijdenisse van
den Sone Godis / booz recht en-
de schizf-matig / ende her ghe-
schizf van de Conferentie booz
oprecht ende waerachtig / ober-
mits onse parthye gheen grondt
en heeft / om het contracte te be-
wijfen. Verminde Leser / leest
met aendacht / ende oordeelt na de
waerheyt / sonder gunste ofte par-
tijschap.

Korte ende klare vertooninge van de voornaemste
verschillen tusschen ons ende de Weder-dooperen,
in het stuck van de heylige Mensch-werdinge
Jesu Christi.

O Vermits de redenen van de
Conferentie wat langer ge-
ballen sijn / ende dat de man-
nen daer wy mede te doen hadden/
dickwils de eene bzaghe onder de
ander vermenght hebben / soo dat

de eenboudige die de Conferentie
lesen / dickwils souden mogen af-
dwalen van de principale bzagen:
so heeft ons goet gedocht / de booz-
naemste verschillen die tussche ons
ende de Weder-dooperen sijn / na-
pende

pende het stuck van de Menschwerdninghe Christi / ende daer van dat oock ten meerderen deele in dese Conferentie gheroert woxt / den Leser hojtelick als in een tafereel booz ooghen te stellen / ende dit en konnen de mannen met rechte niet qualick nemen. 1. Om dat het dient tot berichte van den Leser. 11. Om dat Frans hier booz sijne verklarlinge daer toe heeft gedaen. Leser met sulcken herte als het van ons geschzebe woxt / dat is oprechtelck ende onpartijdig: ende oozdeelt alleene naer Godis woort.

Als men spreect van de heplige Menschwerdninghe Christi / soo zijnder sommighe vraghen van sijn Godthejdt / sommighe van sijn menschejt / sommighe van het onderschejt van dese twee naturen. Over sijne Godthejt zijn tusschen ons ende de Weder-doopten / insonderhejt dese verschillen: 1. Ofst hy van een ander wesen is als den Vader. 2. Ofst hy sijne Godtelicke klaerhejt en heerlichhejt booz de Menschwerdninge verlaten heeft. 3. Ofst hy in sijne Godthejt is sienlick gewozden. 4. Ofst hy in sijne Godthejt oock is gestozben. Op alle de vraghen seggen de Weder-doopten jae / ende wy segge neen.

Van het Eerste.

Oft den Sone Godts van een ander wesen is dan den Vader.

Hier op sept Cornelis de Cuyper met den sijnen ja / in sijn boeckhen tegen Boeckaert, in het tweede punct / Reden 12. Ec. Wy seggen daer neen toe. Maer eer wy komen tot ons bewijs / soo moeten wy eerst hojtelick verklaren / wat

wy by het wesen Godis verstaen.

Wy verstaen by het wesen Godis de Godthejt selve / daer booz dat Godt is / het gene dat hy is. Dit woort Godthejt woxt gebonden / Rom. 1. 20. want dat in hem onstenlick is / namelick sijne eeuwighe mogenthejdt ende Godthejt / dat woxt uyt de Scheyppinghe der werelt booz-sien. Item / Actoz. 17. vs. 29. wy dan / die Godis geslachte zijn / en moeten niet meynen dat de Godthejt den goude of silber / ofst steen gelijck zy. Dit woxt somtijds genoemt de nature Godis / als Gal. 4. 8. Doe ghy Godt niet en kendet / dientet ghy den ghenen dese van naturen gheen Goden en waren: van naturen / dat is van wesen. Somtijds woxt het ghe-noemt de gedaente Godts, als Phil. 2. 6. dewelcke in de gedaente Gods zijnde / en hebet geen roof gheaelst Gode ebé gelijck te zijn. War aengaet den naem van wesen, die is genomen uyt den naem Jehova, dat is te seggen wesen der wesen: en uyt de plaetse Erod. 3. 14. alwaer Moyses hadde ghevraeght / nae den name Godis / en Godt noemt hem selven / Ick sal zijn, die ick zijn sal. Als wy dan seggen dat Vader / Sone ende H. Geest / maet een wesen en hebben / soo is dit onse meyninghe / datter maer een eenighe Godthejt en is / die die dese geuygen t' samen gemeen hebben / alsoo dat hy zijn van eene eeuwighejdt / majestejt / heerlichhejt / mogenthejt / Ec. die niet en kan gheleyt noch geschepden worden. Dit bewijs wy nu aldus:

1. Dit Ioan. 16. 15. Al wat de Vader heeft dat is mijne. Noteere

Acaciani,
die dyede /
dat den
Sone van
een ander
wese was
als den
Vader / en
dat hy
met den
Vader
maer een
nigh en
was in
wille, siet
August. de
Heres. cap.
52. dese
bootinge
willen de
Weder-
doopten
op-halen.

Daer zijn
eertijds
Wetters
gheweest /
met name

Al / soo heeft dan den Sone oock het wesen des Vaders.

2. **Wt** Joan. 5. 16. Want gheslisch den Vader het leven heeft in hem selben / alsoo heeft hy oock den Sone gegeven het leven te hebben in hem selben. Nu dit leven Gods en is niet anders als sijn wesen / want soo beschijft Joannes den waren Godt / 1. Joan. 5. vers. 20. Dese is de waerachtige Godt / ende het eeuwige leven : soo heeft dan den Sone het selve wesen dat den Vader heeft.

3. **Wt** Joan. 10. vs. 30. Ick ende de Vader sijn een , welke eenighepd niet alleene van wille ende werkinghe en is te verstaen / maer oock van het wesen Godis : want daerom sepden de Joden dat hy lasterde / om dat hy een mensche zijnde hem selve Godt maecte. Ende Christus en antwoort niet / dat hy soo niet ghemeent en heeft / maer hy sepdt vers. 38. dat den Vader in hem is / ende hy in den Vader.

4. **Wt** 1. Joan. 5. 7. Die drie sijn een. Het welke oock niet alleene te verstaen en is van de eenighepd in wille ende gheruygentisse / maer oock van't wese. Want daer toe staet aen te mercken / dat Joannes sepd van de getuygen op aerden / die drie sijn tot eenē : maer van de drie getuygen in den hemel / sepd hy / die drie sijn een.

5. Soo dienen hier toe alle die plaatsen der Schijfure / die seggen datter maer eenen Godt en is / hier te lanck om die te verhalen. Siet hy name Deur. 6. 4. Iesa. 45. vers. 5. 1. Cor. 8. vers. 6. 1. Tim. 2. vers. 5. Nu obermits datter maer

een eenigh Godt en is / soo en kan der maer eene Godtheit sijn / ende dewijle de Godtheit ende het wesen Godis eben het selve sijn / soo en kan der oock maer een eenigh Godtlich wesen sijn.

6. Soo blijcket oock daer upt / om dat den Sone Godis soo wel wert genoemt de eerste ende laetste als den Vader. Den Sone wort soo ghenoemt / Apoc. 1. vers. 17. Apoc. 28. den Vader wort soo genoemt / Iesai. 44. vers. 6. Hier upt volght / inden den Vader ende den Sone elck een hsonder wesen hebben / soo moetender twee eerste ende twee laetste sijn : maer dat en is niet mogelijk / want een en kan maer de eerste sijn / ende een en kan maer de laetste sijn : soo moeren dan den Vader / Sone ende heylighen Gheest in wesen maer een sijn.

7. Soo bekent oock Menno Simons in sijn boeckhe van den Driecentighen Godt / fol. 135. van de Summarie / dat Vader / Sone ende heylighen Geest / inder Godtheit een sijn / ende dat sy van malkanderen niet en konnen gheschepden worden / niet meer als de Sonnegantz ende warmte : Het een moet hy dat ander staen (sept hy) oft de gantsche Godtheit is verloochent / Ec. Item / Dierick Philips in sijnne korte bekentnisse van den eenighen Almachtigen Godt / die bekent maer een Godtlich wesen / dat met drie namen (soo hy sept) Vader / Sone ende h. Geest wort ungesproken. Item / den selve D. Philips in sijn Tractaet van de Menschwerdinge / fol. 2. Item / in sijn korte Vermaninge / fol. 5.

Tegen-werpingen van de Weder-dooperen.

1. **Wt de verschijninge/ Matth. 3. 16.** alwaer den Vader riep upt den Hemel/ den Sone wierdt gedoopt/ ende den heyligē Geest verscheen in de gedaente van eē Duybe. Siet (seggen sp) daer zijn immers dize wesen. Antwoorde/ upt dese verschijninghe volghet wel datter dize onderschepdene personē ofte getuppen sijn / maer geen dize wesen: want anders moeste daer dize Goden sijn. Den Sone heeft altydt in den Vader geweest / ende den Vader in hem: wat belanghe de gedaente van de Duybe / die en was het wesen des H. Geests niet/ maer alleene een teeken / af-beeldinge ende getuppentse daer van/ gelijk de hyperige tongen Acto. 2. die daer saten op de Apostelen.

2. Tegen-werpinghe. Soo seggen sp dan wederom / dat by de eenigheyt Gods / maer ghemeent woort de eenigheyt van wercken/ wille/ liefde/ goetheyt: &c. Antw. Soo en soude den Sone ende den H. Geest geen eenigheyt meer hebben met den Vader / als de Engelen ende heylighe menschen / want die doen oock dickwils de werckē Gods / ende sp sijn eenigh in wille/ liefde/ &c. Mengaende de plaerse Joan. 17. vs. 21. die sp daer toe misbrycken/ die hebben wy brantwoort op het 13. Artijckel van Frans hier vozen.

3. Tegen-werpinge. Ten derde/ seggen sp / als ghy dize personen noemt / soo moeten daer oock dize Wesen upt volgen. Antwoorde: Sp missen grootseff / sp en weten

niet wat wy by personen verstaen. Wy en verstaen geen menschelike personen/ soo Cuyper meent/ dat zy verre: maer dize onderschepdene selfstandighede/ die Paulus noemt hypostasis, Heb. 1. 3. Het welcke ephentelich beduydt / niet Wesen/ maer selfstandigheyt. Ende al is't datter niet en is onder alle creaturen/ daer by dat men de Schepper recht ende volkomelich soude konnen gelijken/ soo mogen wy ebenwel upt de ghelijckenisse van de Sonne dit eenighs verstaen/ die Menno Simons selfs gebryckt / in de welcke Sonne dat glantz ende warinte te konnen onderschepden woorden / nochtans sijn sy t'samen in een wesen.

Van het Tweede.

Oft Christus syne Godlicke klaerheyt ende heerlickheyt door de Mensch-werdinge verlaten heeft.

De Weder-dooperen seggē hier op oock jaē / wy seggen neen/ ende dat bewijsen wy aldus:

1. **Wt Joan. 1. 14.** Wy hebben sijnē heerlickheyt gesien / een heerlickheyt als van den eenigh-geborn van den Vader/ vol genade ende warcheyt. Indien de heerlickheyt Christi nae de Mensch-werdinge gesien is / soo en hadde hyse niet verlaten.

2. **Wt Joan. 2. 11.** Oft begin der teekenen dede Iesus in Cana Galilea/ en openbaerde sijnē heerlickheyt: Ergo/ soo en hadde hyse niet verlaten.

3. **Wt Joan. 12. 28.** Daer roept de Vader upt den Hemel / Ich hebbe

Hypostasis.

Cuyper in sijn boeck: Ken/ Beden 20.

Cuyper in sijn boeck: Ken/ Beden 22. ende 25.

Cuyper, Bede 27.

be hem verklaert ende ick sal hem verklaren.

4. *Wt Joan. 13. 31.* Nu is den Sone des menschen verklaert ende Godt is in hem verklaert. Doctreert / dat hy sprecht dat hy alreede dese klaerheyt hadde.

5. *Wt Matth. 17. 2.* Daer heeft Christus sijne klaerheyt wat naerder bertoont vooz sijne dize Apostelen. Daerom dat Petrus seft / *2. Petr. 1. 16.* Wy hebbe sijne Waesest aenschouwers geweest: derhalven en hadde hy die niet afghelept.

6. Soo desen hier toe oock alledemirakelen Christi / daer mede dat hy sijne heerlichheyt gheopenbaert heeft / alsoo daer staet *Joan. 2. 11.*

Tegen-werpingen van de Weder-dooperen.

1. *Wt Joan. 17. 1.* Vader verklaert uwen Sone / *Ec.* Ergo soo en was hy noch niet verklaert (seggen sy) *Antw.* Christus en begeert anders niet / dan dat de klaerheyt die hy nae sijne Godtheyt hadde van eeuwigheyt / oock nae sijne menscheyt soude openbaer wordē. Soo is oock te verstaen de plaetse *Joan. 7. 39.* want Iesus en was noch niet verklaert / dat is nae sijne menscheyt op-genomen in de Hemelsche gloze: want anders nae sijne Godtheyt blijft hy altydt de selve / *Heb. 1. 11.*

2. *Wt Phil. 2. 7.* Hy heeft hem selvan vernieticht / *Ec.* Ergo / hy heeft sijne klaerheyt verlaten. *Antw.* Dat loochenen wy / want hy heeftse gedaent dooz sijne mirakelen / ende op den bergh: maer hy

heeft sijne klaerheyt eenighsing bedeckt vooz de dooz-hanch van sijn bleesch / *Heb. 10. 20.* gelijck de Arche des verbonts met den dooz-hanch bedeckt wserdt.

3. *Wt Heb. 2. 9.* Iesus heeft een klepne tijdt mindet geweest als de Engelen / *Ec.* *Antw.* Niet in sijne Godtheyt / want de Engelen hebben hem gediens / *Matth. 4. 11.* Maer ten aensiene van sijne menscheyt / ende om de ghedaente eens knechts die hy aen-genomen hadde / *Phil. 2. 7.*

Van het Derde.

Oft de Godtheyt Christi heeft konnen ghesien worden met lichamelicke oogen.

De Weder-dooperen seggen ja: wy seggen neen. Ende ons neen bewijzen wy aldus:

1. *Wt 1. Tim. 1. 17.* Alwaer Christus wort genoemt de onsenlijcken Koninck.

2. *Wt 1. Tim. 6. 16.* Daer wort van Godt geseyt: dat geen mensche hem ghesten en heeft / noch sien en kan. Maer Christus is waerachtigh Godt: Ergo / soo kan men hem met upterliche oogē niet sien. **D**e Weder-doopers seggen / dat dit alle den Vader aengaet / maer sy en hebben geen bewijs. Wy seggen dat het de gantche Godtheyt aengaet / ende insonderheyt den Sone / als't blycht upt het 14. vers. alwaer hy gewach maecht van de verschijninge Christi: ende in het 15. en 16. bertoont hy sijne heerlichheyt. Ten anderen / indien het alleen den Vader aengaet / soo moet den H. Geest oock sterfelijk

zijn. Want hy seght / dat desen Godt/ daer hy van spreekt/ Alleen onsterffelicheyt heeft.

3. *Wt Joan. 4. vs. 24.* Godt is een Gheest/ ende die en kan met lichamelijke ooghen niet ghesien worden: nu Christus is ware God/ soo en kan hy niet lichamelijke ooggen niet gesien worden. Siet oock Rom. 1. 20.

4. *Wt Joan. 14. vs. 1.* Ghy geloofst in Godt/ geloofst oock in my: maer het geloobe is een bewijs der dingē die men niet en siet/ Heb. 11. vers. 1. soo moeter dan in Christo wat onsenfex zijn/ namelijk sijne Godtheyt.

5. *Wt Joan. 1. vs. 10.* De werelt en heeft hem niet ghekent: soo en hebben sy dan sijne Godtheyt niet ghesien: want hadden sy hem gekent / sy en souden den Heere der heerlicheyt niet gekrupst hebben/ 1. Cor. 2. 8.

Tegen-werpingen van de Weder-dooeren.

1. *Wt Joan. 1. 14.* Wy hebben sijne heerlicheyt gesien: Ergo/ soo heeft men sijne Godheyt ghesien. *Antw.* Dat en is maer te verstaen van de teekenen ende bewijsingen der heerlicheydt Christi/ als van sijne mirakelen/ Joan. 2. vers. 11. ende sijne majesteit op den Berghe/ 2. Petr. 1. 16. maer het Goddelick wesen en kan niemant sien ende leben/ Exod. 33. 20.

2. *Wt Joan. 9. vers. 37.* Daer vraecht den blinden man die sien- de gewordē was/ wie is den Sone Gods dat ick in hem gheloobe? Christus antwoort/ ghy hebt hem gesien/ ende die met u spreekt/ die

is't. *Antw.* De meyninge en is niet dat hy de Godtheyt des Soons saght/ want die gheloofde hy/ gelijcker staet vers. 38. maer alleene van het bleesch Christi/ daer den Sone Gods in ver schenen is/ 1. Tim. 3. 16. gelijck men seyt/ Ick sie Jan/ Piter/ Paulwels/ daer wy nochtans maer het lichaem en sien/ ende niet de ziele.

3. *Wt 1. Joan. 1. 1.* Dat wy gesien ende ghetast hebben van den woorde des lebens. *Antw.* Het is te verstaen als het boozgaende/ namelijk van het bleesch Christi/ want dat is aengheschout end getast/ Luc. 24. 39. ende het staet wel aen te mercken dat Joannes niet en seyt/ wy hebben het woort des lebens gesien ende getast/ maer van den woorde des lebens/ dat is een deel van sijnen persoon/ dat sientlick ende tastelick was.

Van het Vierde.

Oft Christus oock na syne Godtheyt gestorven is.

DE Weder-dooeren seggen ja/ wy seggen neen/ ende dat bewijsen wy aldus:

Rom. 8. 3. Godt heeft de sonde berdoemt in het bleesch/ 1. Petr. 3. 18. Gestorven nae den bleesche/ lewendigh gemaccht nae den Geste.

1. Petr. 2. 24. Die onse sonden in sijn lichaem ghebdragen heeft op het hout.

1. Petr. 4. 1. Dewijle dan Christus booz ons in den bleesche geleden heeft.

Col. 1. 22. Hy heeft u leden berdoemt in het lichaem sijn bleesches booz den doot.

Joan. 2. 19. Breecht desen Tempel/

pel / ende in dize dagen sal ick hem oprechten / soo en kan hy nae sijne Godheyt niet gestozbē zijn: oft sijn woordt en soude niet waerachtigh zijn. Want dat doot is en kan niet werken: ende mercht hoe jammerlick de Weber-dooeren met dese plaerse ompyningen.

Joan. 10. 18. Ick hebbe macht mijn leven te laten / ende ick hebbe macht dat wederom te nemen / soo moet hy dan nae sijne Godtheyt lebendighe gebleven zijn.

Joan. 14. 6. Ick ben de wegh de waerheyt ende het leven. Is den Sone Gods selfs het lebē / hoe kan hy dan in sijne Godtheyt sterben?

Joan. 11. 25. Ick ben de opstandinge ende het leven / hoe kan hy dan sterben?

Joan. 5. 26. Gelyck den Vader het leven heeft in hem selven / alsoo heeft hy oock den Sone gegeven (nota) het leven te hebben in hem selven.

Joan. 16. 15. Al wat den Vader heeft / dat is mijne / daerom heeft hy oock het lebē ende onsterfelckheyt: daeromme wort hy oock genoemt het Woordt des lebens / 1. Joan. 1. 1.

1. Tim. 1. 17. Daer wort Christus ghenoeemt den Onberganckelicken Koningh.

1. Tim. 6. 16. Die alleene onsterffelckheyt heeft / dat gaet niet alleene den Vader aen / maer de gantsche Godtheyt: oft anders moeste den h. Geest oock sterffelck zijn.

Heb. 1. 11. Van den Sone wort geseyt / dat de creaturen vergaen / maer hy blijft.

1. Cor. 15. 45. Wort Christus, dē

tweeden Adam / daer inne verheben boven den eersten Adam / dat den eerste maer en hadde een lebendighe ziele / maer dat den tweeden Adam is den lebendighe-makende Geest: in den hy nae sijne Godtheyt ghestozben is / soo is hy deel minder als den eersten Adam.

Apoc. 1. 17. Ick ben de eerste en de laetste: Ergo / soo en kan hy na sijne Godtheyt niet sterben / want anders en ware hy de laetste niet.

Heb. 7. 3. Hy en heeft geen begijn der dagen / noch eynde des lebens: hoe kan hy dan in sijne Godtheyt gestozben zijn?

Maer souden wy alle de spreucken verhalen / die daer toe dienen / den tijdt soude ons ontbreken.

Tegen-werpingen van de Weber-dooeren.

1. Dit Rom. 5. 10. Wy zijn Gode versoent doot den doot sines Soons: Ergo (seggen sy) is hy in sijne Godtheyt ghestozben. Antw. Het en volghet niet / want den Sone Gods is wel gestozben / maer nae den bleesche / 1. Petr. 3. 18. gelyck men seyd / mijn Vader / mijn Zoeder is gestozbē: al is't schoon dat wy dat maer en verstaen van het lichaem ende niet van de ziele: ende op desen moet men alle de plaetsen verclaert worden / die seggen dat God met sijn bloedt sijne Bemeynte gekocht heeft / dat den Heere der heerlickheyt ghecruyft is / Et.

2. Dit Apoc. 1. 18. Ick hebbe doot gheweest / ende siet ick leve van ewigheyt tot ewigheyt. Antw. 't is al maer te verstaen nae den bleesche / want anders

ders en soude hy hem selven niet konnen verwecken hebben.

Du volgen sommige byagen die sijne Menscheyt aengaen/ te weten/ 1. Welck dat de oorspronck is van het vleesch Christi. 11. Ofst Christi sus oock eene menscheliche ziele heeft.

Van het Eerste.

Welck dat den oorspronck is van het vleesch Christi.

Hier sijn de Weder-dooperen seer on-eens/ want somtijds seggen sy dat het is upt den Hemelschen Vader/ somtijds dat het is upt den H. Geest/ somtijds dat het is van dat woort dat hy zaet geleyken wort/ Luc. 8. somtijds dat het is van dat woort daer van staet Ioan. 1. vs. 14. Dese verscheyden meyningen worden upt de boecken van hare Leeraren verhaelt/ in't Embder Prot. Act. 4. Act. 21. Reden 5. maer om hoort te maken/ soo sullen wy tot Cuyper komen/ die seyt in sijn boeckhē/ Reden 215. dat het vleesch Christi is van den woorde des lebens/ ghelijck een spruyte van den wortel: daerom hebbe sy gemeenlick in den mont/ het woort is vleesch geworden/ het welke sy verstaen/ niet door aennemnghe/ maer door veranderinghe. Siet in de Conferentie/ Reden 72. 74. Cuyper seyt oock in sijn boeckhē/ Reden 93. dat het vleesch Christi upt den Hemel is/ ghelijck het Manna upt den Hemel was.

Onse belijdentisse daer-en-tegen van den oorspronck des vleesches Christi / is eenvoudelick dese / dat hy nae luyde van de beloften / sijn vleesch heeft aengenomen upt den

zade Abrahæ, upt den lendenen Davids, dat is upt Maria de Maget. Ende die bewijssen wy/ Eerst upt de beloften Genes. 3. Genes. 12. Gen. 22. Genes. 26. Genes. 28. 2. Sam. 7. Jesai. 11. Psal. 89. Psal. 132. Ten tweeden, om dat hy genoemt wordt de byucht van het lichaem Mariæ, Luc. 1. 42. Ten derden, om dat hy genoemt wordt den sone Davids nae den vleesche/ Rom. 1. 3. ende upt den Vaderen/ soo beel het vleesch aengaet/ Rom. 9. 5. Gesproten upt Juda/ Heb. 7. 14. Ten vierden, om dat hy het vleesch ende bloet der kinderē desgelijcx is deelachtigh gheworden / Heb. 2. 14. Gheworden van eener byoutwen/ Gal. 4. 4. Maer dewijle dit in de Conferentie wat naerder ghy handelt is / soo laten wy het daer by blijven.

Hare voornaemste tegenwerpingen zijn dese:

1. Het woort is vleesch geworden: Ergo / en is Christi vleesch niet van Maria. Antw. Johannes en leert daer niet van den oorspronck van Christi vleesch / maer alleene wie datter mensche geworden is / namelick den Sone / het woort des Vaders / ende dat door aennemnghe / alsoo staet Phil. 2. 7. Heb. 2. 16.

2. Christus is de Sone Gods: Ergo / niet van Maria. Antw. Hy is't bejde / soo de Schrift seyt. Hy is Godts Sone van eeuwigheyt / maer den Sone Mariæ geworden in de volheyt des tijds.

3. Indien sijn vleesch upt Maria ware / soo moeste het sondigh sijn. Antw. Geenling: want de son-

sonde en is maer eenen toe-bal van onse nature / ende die is belet dooz den H. Geest / dooz wiens kracht hy ontfanghen is / daerom is hy heyligh / Luc. 1. 35.

4. De Vrouwen en hebbe geen zaede / hoe kan hy dan van Maria zijn ? Antw. Dat is een grof mis-verstant / strjdbende tegen de nature ende de Schyssture : want alle verstandige in natuurlijke dingen getuygen jae / ende de Schyssture desgelijcx. Siet daer van in het woozt vrycht hier achter.

Van het Tweede.

Of Christus eene menschelicke ziele heeft.

Hier op seggen de Weder-doo-peren / en met namen Cuyper , in't 2. stuck van Boeckarts boeck / dat men dat niet binden en sal van Genes. 1. tot Apoc. 22. toe.

Wp seggen ront upt jae : dat hy eene menschelicke ziele heeft als wp / ende dat bewysen wp :

1. Wt Jes. 53. 11. Daerom dat sijn ziele gearbejdt heeft / sal hy sijn lust sien.

2. Wt Matth. 26. vs. 38. Mijne ziele is bedroeft toitter doot toe.

3. Wt Luc. 23. vers. 46. Vader in uwe handen. sal ick mijnē Geest bevelen.

4. Om dat hy ons in allen ghelijck is / upt-ghenomen de sonde / Heb. 2. 17. Heb. 4. 15. Soo moet hy dan oock een ziele hebben.

5. Om dat hy anders onse ziele niet en hadde konné verlossen. Ende merckt hier datse niet geerne en sullen verklaren / wat sy hy dien Geest verstaen / Luc. 23. vers. 46.

Nu volght van het onderscheyt der naturen Christi.

Het woozt nature is Schysstuer-lick / ende beduydt somtijds eegen-schappen / als 2. Petr. 1. 4. somtijts wesen ofte substantie / als Gal. 4. 9. alsoo nemen wp't hier.

Wp seggen dan datter twee naturen zijn in Christo / eene Goddelicke en menschelicke / bepde waerachtigh / onbermenght / ende onverschepden in een persoon. Dit en berben de Weder-doo-peren niet bekennen / maer seggen dat het woozt in vleesch verandert is.

Wp bewysen onse bekentnisse aldus :

1. Wt Rom. 1. 3. Daer woзде gesepdt van Christo / dat hy is den sone Davids na den vleesche / ende krachtelick bewesen te zijn Godds sone nae den geest der heylighmakinge. Siet daer hy is den sone Davids nae sijn vleesch / en Godds sone nae den Gheest / dat is sijnē Godhejt / dat sijn naecktelick twee naturen.

2. Wt Rom. 9. 5. Wt den welcken Vaderen / Christus is / soo deel het vleesch aen gaet / de welke is Godt over al te wysen inder eeuwighejt / Arhen.

3. Wp is onsen Emanuel / dat is te seggen / Godt met ons / Jesai. 7. vs. 14.

Dese twee naturen zijn onderschepden ende niet vermenght / dat blijcke : want de Goddelicke nature is eeuwiggh / ongeschapen / onepndelick / onsterfelijk / onstientlick / alwerende / onberanderlick / alsoo over al in de Schysst geleert wozt / met name / 1. Tim. 1. 17. 1. Tim. 6.

16. De Menschelijke nature is in de volheyt des Ihdigs bereept / sienstlick / Ijdeltick ende sterffelick gheweest / niet al woerende / als blijckt Hebr. 10. 5. Gal. 4. 4. Marc. 13. 32. Luc. 2. 35. 52. Daer beneben soo blijcket oock upt Matth. 26. 39. Niet gelijck ick wil / maer ghelijck ghy wilt. Ende Ioan. 6. 38. Ick ben upt den hemel ghekomen / niet om mijnen wille te doen / maer des genen die my gesonden heeft. Hiet vraghen wy de Weder-dooperen / oft den wille des Vaders ende des Soons nae de Godtheit / niet eenen wille en is? Cuyper seyt jae / in sijn boeckhen / Reden 25. Want die eenigheyt daer Ioan. 10. ende 1. Ioan. 5. van staet / die verklaren sp van eenigheyt in wille en werken: hoe komt dan dat Christus hier seyt / Niet mijnen / maer uwen wille gheschiede? Hoe kan dit ondersecht bestaen / indien de naturen niet en sijn onderschepden?

Dochtmans in sijn dese naturen niet verschepden / sp en maken oock gheene twee Soons / maer eenen eenighen Emmanuel. Siet daer van de Conferentie / Reden 19.

Van het woordt Vrucht.

Dewille in de eerste ende tweede Conferentie menighmael ghewagh is ghemaecht van het woordt Vrucht, ende dat Frans soo rondelick ghesepdt heeft / dat de vuchten der aerden van de aerde niet aen en nemen / soo sullen wy oock een woort oft twee daer van seggen / ghelijck wy ons oock daer toe aanboden in de 62. Reden / upt de Schysure ende nature / bzeeder daer van te handelen.

Ten eersten / soo staet aē te merken / datter sijn verschepden vuchten: namelick / vuchten der aerden / ende der boomen / vuchten des bees / vuchten van het lictchaem des menschen / &c. De leste soozte dient in het stuck van de heylighe Mensch-werdinghe / epgentlick aengemercht / want Christus wort ghenoomt de vucht des lictchaems Marcæ. Ende mercht hier / dat Frans de twee leste speck naerlatende / is gevallen op de vuchten der aerden: die soo epgentlick hier niet en dienen / als wel de vuchten des lictchaems.

Ten tweeden / maer niet te mist soo seggen wy als noch van alle vuchten in't ghemeen / dat sy hare substantie hebben daer sp vuchten van sijn / gelijck wy geseyt hebben / Reden 8. Dit bewissen wy eerst upt de Schysure / Genes. 1. 11. Van de vuchten der aerden staet also: De aerde late op-gaen krupt ende gras / dat hem bezade / ende vuchtbare boomen / dat een pegelick naer sijner aert vucht vrage / ende hebbe sijn eppen zaet by hem selven / op aerden.

Ende vers. 24. staet van de dierē also: De aerde venght voort levendige dieren / elck nae sijn aert.

Ende vers. 22. van de visschen / Zijt vuchtbaer ende vermeert u / ende verbult het water.

Ende vers. 28. van de mensche / Zijt vuchtbaer ende vermeert u / ende verbullet de aerde.

Hier upt sien wy dat Godt alle levendige creaturen op aerden soo gheschapen heeft / dat sy elck nae haren aert souden voort-bringen / soo moet dan elke creature die voort-

boozt-gebzacht wozt mede-deplen van de substantie daer sy van komt/ oft anders en kan sy van een aert niet zijn .

Dit moet Frans oock bekennen in de Reden 62. Maer hy neemt desen upt-blucht/ dat dit maer aen en gaet de eerste scheppinge: maer na de scheppinge soo meyn hy dat de bzuchten der aerde van de aerde niet aen en nemen .

Maer wy antwoorde/ dat Godt daer een order in-stelt die dueren moet tot het eynde der werelt: want boozt de kracht van dit woort soo geseyt noch de boozt-feringe ende generatie van alle creaturen op aerden: ghelyck Paulus seyd/ Heb. 1. 3. Hy dzaeght alle dinc met synen machtigen woorde. En David, Psal. 104. 14. Dat Godt boozt upt der aerde boozt-bzenght/ ende zaet tot nutte der menschen . Maer het onderschept tusschen de eerste scheppinge ende de dagelicksche generatie / die bestaet alleene daer in / dat Godt de creaturen doen boozt-gebzacht heeft sonder het middel van boozgaende zaet: ende dat nu elck dinc syn zaet by hem heeft/ maer niet-te-min blijft die order/ dat elcke bzucht deelachtigh is van de substantie daer sy van boozt-komt.

Ende overmits Frans meest dzinght op de bzuchten der aerden/ soo isser ee schoone plaetse/ die hier aen te mercken is/ Hose. 2. 20. Ter selver tijde spreekt de Here / wil ick verhooren / namelijk / ick sal den hemel verhooren / ende den hemel sal de aerde verhooren/ende de aerde sal het hozen / den moest ende alle verhooren/ ende de selve sullen

Israël verhooren: daer sien wy datter vele oorzaken zijn/ die tot de boozt-bzenginge van de aert bzuchten noodigh zijn / te weten/ den seggen Godts booz-al / daer nae den regen ende de Sonne / ten verden/ de aerde ende den arbeyt des menschen. Sommige oorzaken zijn als werckende oorzaken/ den seggen Godts ende den arbeyt des menschen / sommige leberen de stoffe/ als de aerde ende den regen. Daerom heeft Frans onghelyck / dat hy meyn dat Tarwe/ Rogge/ Garste bander aerden niet aen en nemen .

Maer hy komt met een tweede upt-blucht/ ende seyt dat het hozen sijne substantie heeft van den zaede/ ende niet van d'aerde. Om hier op te antwoorden / soo dient aengemerckt / datter in alle natuerlike dingen twee deelen zijn/ namelijk/ de materie ende de forme/ dat is/ de stoffe ende het fatsoen . Nu waer het hozen belanght ende alle aerdt-bzuchten / die hebben haer fatsoen van het zaet/ naer de substantie upt de aerde. Want anders hoe souden daer natuerlike wijze van een graenken soo vele komen/ bystigh / tseftigh / hondert / t en ware dat de aerde stoffe daer toe leverde/ daeromme moet de aerde oock genest woorden / om dat hare beestghet allencxkens vermindert ende bereert wozt / het welcke anders niet noodigh en ware / indsen het zaedt daer van niet aen en name . Daerom wozt dit oock ghenomt het vermogē des ackers/ Genes. 4. 6. 12.

Woortz / dat Frans ons tot den Landt-lupden sent/ om dit te leerē/ dat het zaet van het landt niet aen

neemt. Wy antwoorden met den Heere Christus / *Maec. 4. 27.* dat de Land-lupde gemeenlich selfs niet en weten hoe dat het zaedt groept ende voort-komt: want het en is haer werck niet hooghe in natuerlike dingen te studeren / maer alleene den acher te bouwen. Daeromme als Frans immer hupten de Schysure wilde gaen / soo ware het beter dat wy de Naturalisten ende de geleerde hier van hoorde spreken / die sulcx verstaen / ende die upt eenen mont getuppen als wy / dat alle bychten / *tzp* bychten des acher / des bees ofte der mensche / datse alle deelachtigh zijn de substantie daer sy van voort-komen. Maer niet-te-min / alffer ware eenen verstandigen Landt-man / die soude met een half oogge wel merken de plompe doolinge van Frans, want indien het koren vander aerden niet aen en neemt / hoe komt dan datse metter tijdt mager woirt? ende hoe dat de bychten better ende stercker zijn / hoe dat het landt meer woirt upt-ghebuddelt. Aenggaende de bychten des bees ende der menschen / dat sy aen-nemen de substantie daer sy van voort-komē / dat is hupte tegen-spreken. Daerom en willen wy geenē tijdt daer inne verlijen. Alleene willen wy dat seggen / dat nae het gheboelen van alle gheleerde de kinderen niet

alleene deelachtigh en zijn van de substantie haerder Vaders / maer oock van hare moeders / ende die accordeert oock met de Schysure / als *Genes. 3. 15. Levit. 12. 2. Ruth 4. vers. 12. Job 10. vers. 10. Job. 31. vers. 2. Psal. 128. vers. 3.* Soo dat de Weder-dooperen seer doolen die de vrouwen geen zaedt toe en schijven. Wy souden hier ghetuppenissen van Naturalisten verhalen konnē / indien't noodigh ware: maer wy sullen't hier by laten om de korthet wille.

Soo sullen wy dan dit Tractaet beslupten met die slupt-reden / die wy gelept hebben in de eerste Conferentie / *Reden 8.* aldus: Alle het gene dat de bycht van eenige sake is / dat heeft sine substantie van die sake: Maer Christus is de bycht des lichaems Maria / *Luc. 1. vers. 42.* Ergo / soo heeft sy sine substantie (nae den vleesche) van Maria. Desen grondt staer vast / daerom bidden wy alle de ghene die de waerheyt van de kennisse Christi ontfanghen hebben / daer inne te volherden / ende met liden op te wassen: ende die met eentghe misverstanden verblinde zijn / dat sy sonder partijschap willen oordeelen / ende der waerheyt getuppenisse gheben tot haerder saligheyt.

A M E N.

Kort ende Waerachtigh verhael

Van een seker gesprek/

gehouden in Colijnf-plate, den 5. November,
1606. tusschen eenige Dienaers der Gereformeerder
kercken/ ende eenige Weder-doopers.

Hier is noch by geboeght een Copye van een
gheschrift by de Weder-dooperen over desen handel
upt-gegeven/ met een korte verantwoort-
dinghe daer op.

Rom. 1. vers. 18.

De toorn Gods ontdeckt hem van den Hemel over alle god-
loolheyt ende ongerechtigheyt der Menschen, die de waer-
heyt in ongerechtigheyt t'onderhouden.

T O T D O R D R E C H T,

Doo? Françoys Boels, Boeck-verkooper/ wonende by
't Stadt-huys/ in de witte Duf. Anno 1646.

A E N D E N
CHRISTELICKEN LESER.

Et gene ick hier uyt-geve, Christelicke Leser, en hadd' ick noch niet gemeent ten voorschijne te brengen, verwachtende oft daer wat meer mocht by-komen, ghelijck dat by gelegentheyt wel hadd' kunnen geschieden. De onbeschaemtheyt sommiger luyden in't uytgeven van seker onwaerachtigh Schrift, hier achter by-gevoeght, ende het vreemde gheruchte dat by eenighe partijdige over 't inhouden deses, wijdt ende zijdt gestroyt wort, hebben my dit af-gedrongen, om de onwaerheyt (die snel was) te achter-halen. Wat ick hier verhael, is fulcx, dat die de handeligh selfs gehoort hebben, haer met haer conscientie beradende, niet anders en fullen dorven seggen, dan dat haer dunckt de handeligh selfs te sien. Selfs de woorden aldaer omme-gegaen, hebb' ick soo nae by-gekomen, als nae seker schriftken, onder het hooren by eenighe beworpen, daer in sommierlick de hooft-stucken, ende hooft-redenen aen-geteeckent waren, ende nae deswackheyt der memorie immers mogelick was. Hier toe hebben my geholpen *Elias de Monier*, Dienaer des Godtlicken woordts tot *Nieuwerkercke*, ende *Abraham Stamperius*, nu Dienaer des Woordts tot *Elckerzee*, die daer mede waren gekomen om te hooren, die gevraeght zijnde, dit alles toe-ghestaen hebben, ende de eene van dien hadde oock de principaelste dingen aen-geteeckent. Ick hebb' my dickwils bedacht, ende bedencke my als noch, oft ick yet ghedenckwaerdighs nae-ghelaten hebbe: maer my en kan noch niet voorvallen. Indien my fulcx yet voor-viele, oft van andere konde aengedient worden, ick woude het geerne hier by voegen. Ick meene dat een yegelick nae conscientie oordeelende, uyt den eenvuldigheyt mijns verhalens wel mercken sal de wachheydt van dien: want indien ick yet daer by wilde doen, oft anders verhalen dan het ge-

gefchiet is, ick soude wel wat hebben, dat tot meerder verklaringe
fommiger dingen soude strecken, niet voor-gevallen in het spreken,
maer wel als ick my in stilheyt hebb' ghevonden: maer ick hoop
dat noch wel op een ander te passe te brengen. Ontfanght dit
danckelick: Leest ende oordeelt onpartijdelick. Dit is het
Christelick middel, daer mede ick dreyghde alle onwaerachtigh
na-geven te weder-staen, als dese handelinghe ge-eyndight was.
Vaert wel.

H. B. W.

Kort

Kort ende waerachtigh verhael,

Van een seker gespreck/ gehouden in Colijnf-plate, op den 5. November/ 1606. tusschen Dierick van Ecke, Frans de Knuyt, Victor N. Seem-verkooper / ende Claes Roone, van de zijde der Weder-dooperen: Ende Eduardus, Adriani Booms, Henricum Brand Willemsz. ende Anthonium Laurentij Stampers, respective Ministers van Colijnf-plate, Ziericzee, Dreyfchar, van de zijde der gherefoz-merde Gemeente.

In tijde ende plaetse als boven is buyten het Doop in een kamer vergaderinghe ghehoudt geweest van de Weder-doopers / in de welke veel toehoorders nae de gelegentheit der plaetse zijn verschenen / onder anderen de boven gheboemde Ministers mede. Dierick van Ecke, der Weder-dooperen Vermaner/ dede een vermaninge / beginnende van de saligheden/ Matth. 5. 1. de welke ontrent dize uren geduerde. Die volenyt wesende / besont Henricus Brand de toe-hoorders te biddt/ dat sy noch een weynigh by een wilddt blijven / om te hoozen aenwysen/ hoe grouwelick de Weder-dooperen het arm ende ellendigh volck waren berispdende. Hy verklaerde / dat de Leeraer in sijn vermaningh grootelick ghedooft hadde: Maer aengesien datter te vozen propoosten wart geweest tusschen

Eduardum ende haer luyde van het Godelicke wesen / dat hy daerom haer vermaninghe aen d'een zijde wilde stellen / ende komen tot het ghene dat tusschen Eduardum ende haer luyden was booz-gefelt.

Dit aldus van Hend. Brand gesproken zijnde / is Eduardus op-gesken / ende heeft gebaeght hoe sy nu gesint waren / waer op by van Ecke geantwoort worde/ wat oorzake ons moeuerde haer te quellen/ nae dien haer van de Heeren Staten bysheydt berleent is / om haer leere in aller stilheyt ende manselichheyt te prediken: hier op heeft Brandius geantwoort / dat hy niet en wilste wat bysheyt haer van de Heeren Staten berleent is / ende dat wy haer niet en sochten te quellen/ gelijk sy dat seiden/ maer dat wy onse neerstighet deden om het volck tot allen tijde te waerschouwen van die grouwelicke secte der Weder-dooperen / op dat sy die mochten blieden / ende alleen de Leere Christus aen-nemen / op dat sy mochten saligh worden: hier op

heeft van Ecke gesept/ dat Brandius genoech hadde te doe om het volck te vermanen in de Kercke van Ziericzee, in de welke hy al veel ongeregeltheit sagh. Brandius antwoorde / datter wel ongeregeltheit is/ maer dat die tot allen tijden wozt gestraft/ soo in't heymelich als in't openbaer / ende dat sy geensting en wozt dooz de bingeren ghesien/ het zy van wat personen die gheschieden/ ende dat het te beklagen is/ dat sulcke disozderen in de Gemeenten wozen gebonde / ende dat die niet alleen in onse Geresozmeerde Gemeenten gebonden wozen / maer oock in de hare. Dese dingen alsoo booz-gebragen wesende / heeft men haer gebeden haer te onthouden van lasteringhen / maer dat sy souden komen tot het ghene / ober het welke sy in wozen hadden gewest met Eduardo. Sy hebben haer laten verwillighen / ende zijn alle ghelijck up de Kamer gegaen op het ghelacke belt/ op dat alsoo een pegelich van de toe-hoozders te bequameliker mochten hoozen tegen aen beyde zyden soude booz-gestelt wozen.

Aldaer ghekomen zijnde / heeft Eduardus booz-eerst den naem Godts aengeropen / ende daer na Dierick van Ecke, en Frans de Blecker ghebraght oft sy inachtigh waren de yagen / die hy haer ober sommige weke hadde booz-gestelt Frans antwoorde hem alles noch inachtigh te wesen van Eduardo booz-gestelt. Eduardus, offer een eenigh Godt was? Frans, jae. Eduardus, oft dese Godt een in't wesen was / ende dize in personen? Frans bekent een Goddlich wesen/

ende datter is Vader / Soon / ende H. Geest: maer dat het wesen van den Vader een ander wesen was / dan het wesen van den Soon / oft H. Geest. Brand bzaeght wat sy by wesen verstaen? seggende, dat sy by abonture sulcx daer by verstaen / datter geê geschil om en soude zijn / want wy om geen woozde en wil den kijden / als sy de sake selfs verstaen / ende begeerden daer op dat sy milden verklaren / wat sy by wesen verstonen? Daer van en wilde Frans geen verklaringhe doen / waerom Brand septe / van dinghen die men niet en verstaet / dat men daer van niet handelen en kan / ende dat sy eerst moften de meeninge van haer wozen verklaren / soude men van de sake selfs spreken. Maer alsoo Frans by sijn propoost bleef / septe Eduardus booz / dat de Vader / de Soon / ende de H. Geest een wesen hadde / ende heeft tot bewijs van die by gebacht de wozen Joan. 4. Daer Christus tot Philippum septe: Die my stet die siet den Vader / en de woode Joa. 10. Ick ende de Vader zijn een. Op dese twee plaetsē heeft Frans geantwoort / dat sy geensting en dienē tot bewijs van een eenigh Goddlich wese in Vader / Soon / en H. Geest. En neemt booz-eerst Joan. 14. Indie (septe hy) dese plaetsē sprecht van het wesen des Vaders / so hebben de Discipelen de welke Christus gesten hebben / oock den Vader gesien / maer sy en hebben den Vader niet gesien (septe hy) want hy en kan niet gesien wozen / ghelijck de Schijft getupgt: Niemand heeft opt Godt gesien / Joan. 1. Hy woont in een licht daer niemant toe

toe en kan horen/ 1. Tim. 6. Hoe kan dan (sejde hy) dese spreuche bewyfen / dat de Soon eenderlep wesen heeft met den Vader. Brand antwoorde / dat wy dooz het sten niet en moeten verstaen een uytterlick sten / welke gheschiet met de oogen des lichaems / maer een innerlick sien / welke gheschiet dooz het geloobe / ghelyck Christus dat selfs verklaert / gheloofst ghy in Godt / geioofst oock in my / Joa. 14. ende 12. het welke niet anders en is te seggen / dan die my ster / die stiet den Vader. Frans vzaeght hoe het mogelijk is dat Godt kan ghesien worden? Eduardus antwoort dat hy dooz 't geloobe gesien wort: hier op swyghen sy. Daer nae komt Frans tot Joa. 10. de Vader ende sich zijn een. Ende vzaeght / of dooz het woort (een) de eenigheyt des Goddijcken wesens in Vader / Soon / ende heylighe Geest verstaen worde. Brand antwoort ja / indien sy daer mede de nature Gods willen verstaen. Frans vzaeght / wat de nature Gods is? Brand antwoort / dat de nature Gods is het wesen Gods / want wy nature Gods ende wesen Gods dooz eē dingh houden. Frans vzaeght een argument tegens Joa. 10. (ende sejt) Indien dooz hier woort (een) de eenigheyt des Goddijcken wesens verstaē wort in Vader / Soon / ende heylighe Geest / dat wy dan oock een wesen met Godt sulen hebben / gelyck de Schijf getuygt / dat wy een zijn met Godt / Joa. 17. Hier op antwoort Brand dat het woort (een) niet ober al op eenderlep maniere verstaen en wort. Indien Christus / seggen

de / sich ende de Vader zijn (een) niet anders en hadde willen seggen dan Joa. 17. dat wy ende de Vader een zijn / de Joden en souden hem niet hebben ghesocht te steenigen / ende hy soude hem selven daer mede hebben konnen ontschuldigen / dat sijn meeninghe niet en was te seggē dat hy Godt was / een Godt met den Vader / maer de Joden verstonden daer by / dat hy sulcx seggende hem selfs Godt maecte / ende Christus neemt dat aen. Ende daerom heeft hy hier met hie woort (een) verstaen / dat hy ende de Vader een Godt van wesen ende nature zijn. Frans vzaeght wederom (als boven) oft men den Vader wel sien kan / daer wort op geantwoort als boven: ende sy zijn dooz dese antwoorde ghedwongen gewest te bekennen een Geestelike maniere van Godt te sien / daer toe by vjengende Joa. 8. Abraham heeft mynē dagh gesien. Frans en hout nochtans niet op (en sejt) dat die Discipelen Christus gesien hebben / niet den Vader / en dat hy daerom een wesen met den Vader niet en kan hebben. Brand antwoort / dat sy den gehele Christus niet gesien en hebben met haer uytterlick oogen / ende dat sy oock niet den Vader niet gesien hebben: want sijn Godicheyt en kan nergens op een ander maniere gesien worden dan innerlick dooz den gheloobe / ende vzaeght of sy wat daer tegen hebben. Frans antwoort / dat hy wel verstaet 't ghene dat gesejt wort / maer dat hy oock by hem verstaet / dat alle 't ghene in Christo was / het is inwendigh of uytwendigh / men heeft konnen

sien/ende dat dat Godt was. Brand
bzaegt/ oft oock het lichaem Chri-
stus Godt was: Frans antwoort dat
hy booz alle toe-hoozders bekennt/
dat het lichaem Christus Godt was:
waer op Brand septe/ dat sulcx was
een groote blasphemie om te seggē:
en dat Christus lichaem niet Godt
en is/ want dat Christus leert dat
Godt Geest is/ Ioan.4. ende dat
eē Geest vleesch noch been en heeft/
Luc.24. maer wel een lichaem/en-
de daerom Christus Lichaem heb-
bende vleesch ende been/ niet Godt
en is. Frans seyt/ dat Ioan.4. wort
ghesproken van den Vader (als
Christus seyt) dat Godt Geest is:
Brand antwoort/ dat de Soon daer
niet buyten gesloten en wort/ noch
en moet wyden. Maer op dat
Frans soude bewysen dat het Lic-
haem Christus Godt was/ heeft hy
gebzaeght oft het Lichaem Chri-
stus/ dat aen den houte des kruyces
hinck/ Godt was. Brand ant-
woort/ dat Christus Godt ende
Mensch/ Gods Soon is: ende
dat het gene Menschelich was in
Christus/ aen den kruyce hinck/ en-
de noch niet alle dat aē hem Men-
schelich was/ maer alleen sijn Lic-
haem/ ende niet sijn ziele/ want die
eē Geest is/ ende daerom niet han-
gen en konde. Hier bzaeghte Frans
verscheyden bzage/ oft het lichaem
Christus/ dat in't graf gelept was/
Gods Soon niet en was? oft die
zielē van het Lichaem gescheyden
Gods Soon was? oft het Lic-
haem van den dooden verresen/
Gods Soon niet en was? ende
oft daer meer van de doode is ver-
wecht dan ghesoyden? op alle de-
welcke Brand antwoortende/ neens:

Frans septe/ dat Godt aen den hou-
te des kruyces gehangen heeft/ oft
soo hy daer niet gehangen en heeft/
waer Godt dan was? en boozig/
oft het niet de Soon en was/ die
aen den kruyce hingh? Brand an-
woort op de eerste bzage/ dat Godt
oer al is: op de tweede bzage ant-
woort hy/ dat de Soon aē het hou-
te des kruyces ghehangen heeft/
maer dat het gene dat aen de hou-
te des kruyces hinck/ welcke een
doot Lichaem was/ niet eē Soon
was eygentlich te spreken: hier op
septe Frans, dat Brand septe/ dat de
Soon Gods niet en was ghesoy-
den noch verresen. Brand antwoort
de/ dat hy sulcx niet en septe/ want
de Soon Gods ghesoyden ende
verresen is/ maer dat het lichaem
Christus/ dat daer hingh ende verre-
sen is/ dat dat eygentlich de Soon
Gods niet en was/ ende dat men
in desen most onderschept maken
tusschen die ende dat, ende datter
niet stonde ghescheyden/ dat't gene
daer hing/ dat dat de Soon Gods
was/ maer die daer hingh. Daer
woyde gebzaeght/ wat onderschept
is tusschen die/ ende dat? Brand
antwoorde/ het woort die beteet
kent hier den geheelen Christum/
maer het woort dat, sijn Godheyt
ofte Menschheyt. Frans bzaeght/
wat daer hingh aen den kruyce:
Brand antwoort/ niet dat/ het wel-
ke eygentlich de Soon Gods
was/ maer dat/ het welcke het Lic-
haem des Soons Gods was/ hier
tegens heeft Frans geseyde/ dat het
Lichaem Christus de Soon was/
het welcke hy heeft willen bevesti-
gen met een geschekens/ seggende:
Indien permant een Soon heeft/
die

die gefstozven is / dat hy het doode lichaem van sijn Soon stende / sal seggen / dat is mijn Sone / met het welke hy te kennen geeft / dat het doode lichaem noch sijn Soon is . Brand antwoort / dat dit een onepgentlike maniere van sprekken is / dat niemant het doode lichaem van sijn Soon stende / dat selfde soude sijn Soon noemē / nabemael hy maer een deel van sijn Soon en ster / ende niet den geheelen Soon / bestaende upt ijsf ende ziele . Frans bzaeght / oft van het doode lichaem Christi niet een Soon en was ? Brand antwoort / dat het lichaem Christi geen Soon en is eegentlick : Teghens dese antwoorde bzenghet Frans dese reden / dat wy versoent zyn dooz den doodt sijns lieben Soons / ende gemerckt niet meer gefstozven en is / dan het Lichaem / dat daer upt volgen moet / dat het lichaem Christi een Soon / jae de Soon Gods is . Hier op antwoort Brand , dat soo wanneer gesept wort / dat wy dooz den doodt sijns lieben Soons versoent zyn / het selfde wel toe-geepgent wordt den geheelen persoon / maer ebenwel / dat de Godtheit selfs niet en is ghestozven / maer alleen het lichaem Christi : daerom upt het boozsepde niet en volghet / dat het lichaem Christi eegentlick magh ghenaemt worden een Soon / veel min de Soon Gods / ende dat wy hier soodanigh onderschept moete maken / als Petrus selfs maecht / 1. Petr. 3. Christus is gefstozven na den bleesche / levendigh gemaecht na den Geeste / daer hy expresse onderschept maecht tussche Christus bleesch ende geest / dat is tusschen

het gene aen Christum mensche-lick ende sterffelich was / namelick : sijn lichaem / waer van de ziele schepde / als dat sterf. ende tusschen het gene aē hem Godlick is . Hier op antwoort Frans , dat in de woorden Petri niet en staet / dat de Geest levendigh gebleven is / maer dat hy levendigh ghemaecht is / ende dat nae dien Christus na den Geest levendigh gemaecht is / dat hy oock nae den Geest ghestozven is / want het gene dat levendigh ghemaecht wort / is doot gewoest . Brand antwoort / dat hy den Geest daer de Godtheit Christi moet verstaen worden / die niet sterben en konde / ende dat de meeningh is / dat Christus sijn lichaem (dat is) sijn bleesch dooz sijn Godlike kracht wederom levendigh ghemaecht heeft . Hier bzaeght Frans , ofe Christus dan hem selfs van den dooden op-geweckt heeft ? Brand antwoort / jae / ende bzenghet tot bewijs Joā. 10. Ick heb macht mijn ziele af te leggen / ende die weder tot my te nemē / ende Joā. 2. Bzecht desen Tempel / ende ick sal hem in drie daghen wederom op-rechtē . Frans antwoort op Joā. 10. Ick heb macht mīn leven te verlatē . Brand seyt datter staet / Ziele / want soo den oorspronckelicken Text heeft : Maer bzaeght wat sp seggen op Joā. 2. Frans bzaeght / wat Brand daer mede meent / Brand antwoort / dat Christus seggende / Bzecht desen Tempel / ende ick sal / &c. sprekent van den Tempel sijns Lichaems / ende dat de meeninge was . Indien de Joden sijn Lichaem dooden / dat hy dat selve in drie dagen van de dooden soude

verwecken. Sp vraghen/ oft alsoo geschiet is? Brand seyt/ dat het geschiet is/ ten derden dage als Chyrist Lichaem gebroken was/ ende dat daer up van bleech/ dat Chyristus sijn eeghen Lichaem had opwecht. Hier op swijgen sy eenen tijdt langh stillen: ende Brand seytde/ Geeft Godt die eere/ ende maecht onderschept tusschen het bleefsch Chyrist/ ende sijnen Geest. Frans vraght/ of Chyristus dooz dit woort te kennen geeft/ dat hy hem selfs soude opwecken? Brand antwoortde ja/ om datter staet: Ick sal hem opwecken/ waer op sy haer selfs wederom wat bedenckende/ ende Brand wederom seggende/ dat sy Godt de eere souden geben/ want daer op niet te seggen en viel. Frans seytde/ heyt wat. Ende wederom aenheffende/ seytde hy/ Chyristus seyt/ Die woorden die ick spreke/ sijn niet mijn woortde/ maer mijns Vaders/ ende alsoo heeft Chyristus gheseydt/ dat hy hem selve niet en soude opwecken/ maer de Vader. Brand antwoort datter staet: Ick ende niet de Vader/ ende Chyristus spreect alsoo van hem selven/ ende niet van den Vader. Frans vraght hoe dit arceordeert met de ander plaetsen/ alwaer staet/ dat hy is opgeweckt dooz de rechterhant sijns Vaders. Brand antwoort/ dat het beyde waerachtigh is/ dat de Vader hem opgeweckt heeft/ ende dat hy hem selfs opghewerkt heeft/ want daer staet: De Vader werckt tot noch toe/ en ick wercke mede/ en dat daerom de spreucke Petri wel is verklaert/ lebendigh ghemaect na den Geest/ dat die is te seggen/ dat Chyristus dat Lichaem dat was

gestozben/ dooz sijn Godtheit weder opgeweckt heeft/ ghelijck hy selfs te kennen had gegeben dat hy doen soude/ als hy seytde: Breekt desen Tempel/ ick sal/ Ec. Hier marcht Frans eē discours/ waer op onse seggē van de Godtheit Chyristi te wonen in sijn Menschep/ als dat de Godheyt Chyristi in sijn Lichaem soude wonē/ als in een Tempel/ als een Koningh in een Bedelaers rock/ als een kool byers in d'asche/ ende diergelycke: Hier op seyt Brand dat wy ons niet aen en trecken/ wat andere schyben/ ende dat het noch te vzoegh is daer van te spreken/ na dien dat het selfde de bereeninghe der twee naturen in Chyristo aengaer/ en mer het onderschept van de selfde/ en vraght oft sy geen onderschept en maken tusschen de Godtsche nature Chyrist/ en sijn Menschelsche nature. Frans antwoort/ dat alle 't gene in Chyristo was/ het zy innerlick oft ueterlick/ stienlick ofte onstienlick/ dat het selfde Godt was/ willen dat bewysen mer de woorden: Het woortde is bleefsch geuorden. Brand antwoort dat hy te voren gheseyt hadde/ dese hare bekentnisse een blasphemie te sijn/ dat sy alsoo van het lichaem Chyristi Godt maken/ het welke alleen gesten en gestozben is: Ende vraght voozt/ hoe hy upi de woorden wil beslypen dat alle 't gene in Chyristo was/ stienlick ofte onstienlick/ Godt was? Frans antwoort/ dat het woortde was berandert in bleefsch/ ende alsoo Godt ghetwoorden was alle het ghene in Chyristo was/ stienlick ende onstienlick: ende hy vraght voozt/ oft niet de gheheelen Chyristus ghestozben is/ als hy

hy riep: Vader in uwen handen beveel ick mijnen Geest / Luc. 23. Ende Stephanus seggende / Heere Jesu Christ! ontfanght mijnen Geest! Brand antwoorde, dat Frans selde eenen veranderingen Godt / ende dat men daer van hier nae spreken sal. Dat oock noch de geheele Christus / noch Stephanus niet gheskorven en is / alsoo de geest onsterffelick is. Hier op vraecht een van haer, wat de geest booz een personagie is? Brand seght eben dat, daer van Christus Matth. 10. spreekt: Weest niet den gene / die het lichaem dooden / maer die de macht heeft lichaem ende ziel in't hellsche vper te werpen. Soo is dan booz de geest de ziel te seggen. Ende blijft daeromme noch vast / dat Christ! ziel / ende 't ghene Godt in hem was, niet en is geskorven. Sy vragen of dan de Sone Godts niet en is gheskorven? Brand seght jae / maer niet 't gene dat Godt was in Christo. Het welcke twee ofte drie mael ghevraecht / ende op de selfde maniere geantwoort worde. Frans vraecht / wat aen het kruyce riep / Vader in uwen handen beveel ick mijnen gheest? of het niet die en was die daer hinghen scorf. Brand antwoort / Christus / maer niet al dat in Christo was / ghelijck oock niet al wat in hem was / sterft: ende dat sy moesten onderschept maken (ghelijck te voren upt 1. Petr. 3. was ghaylegeert) tusschen het vleesch Christi / ende sijnen gheest / dat is / tusschen sijn Goddelicke natuer / ende tusschen sijn Menschelicke natuer / gelyck oock daer tusschen onderschept wort gemackt / Rom. 7. Daer Paulus seght / dat

Christus den Soon Gods upt den zaden Davids is nae den vleesche / ende krachtelck bewesen te zijn de Soon Gods nae den Gheest der heplighmakinghe / dooz de opstandinghe van den dooden. Hier op sweghen sy. Brand vraecht oft sy niet boozt en wilden gaen? ende seyde: Dus verre hebben wy gehoozt upt Joan. 14. ende 10. Dat Christus ende de Vader een Godt van natuer ofte wesen zijn / want wy natuer ende wese hier booz een dingh houden: Daer na dat dese luyden gheseyt hebben / dat het lichaem Christi Godt is / daer-enteghen wy bewesen hebben / neen / upt dien te onderscheyden is tusschen vleesch ende geest / en dat men daerom onderscheydentlick moet verstaen / dat Godt gheskorven is / ende dat hebbe wy immers behouden. Sy antwoorde, dat Brand dat seyde / maer dat de omniscanders daer van souden oordeelen. Onder dese propoosten neemt Frans een papierken in sijn hant / ende als hy daer in gesien hadde / seyde hy ten leste / dat Joannes Tay in sijn Boeckken schrijft / dat Christus een personagie is geweest / booz het aenemen van sijn Menschelicke nature. Brand seght / dat wy ons niet aen en willen rekenen / wat andere gescheyden hebben / maer dat hy dat even-wel booz goet hout. Frans vraecht / of Christus de Soon Gods was / eer hy mensch was geworden. Brand antwoort ja. Frans vraecht wederom / of de Soon des Menschen niet meer Godts Soon was? Brand seght jae. Hier upt wilsde Frans bestuyten / datter twee Sonen zijn. Brand seght / dat
dit

dit aengaet de bereeningh der twee naturen in Christo / ende dat het noch te vooegh is daer van te spreken: **Maer** dat eben-wel de antwoorde daer op is / dat het gene in Christo was **Soon des Menschē** / niet en konde wesen sonder te bestaen / met sijn Godlike natuer / ende dat daerom 't selfde de **Soon des Menschen** in Christo was / **Mensche** wordende / met de Godlike natuer **Christ** vereenicht is / waer door die twee naturen in Christo niet meer dan een **Soon** en maken / die ten verscheyden respecte is **Soon Gods** / ende **Soon des Menschen** / het welke de **Apostel Thomas** in **Christ** heeft aenghesien / als hy hem naemde sijn **Heer** / sijn **God**. Want hy het lichaem **Christ** daer mede niet ghe-meent heeft / en dienvolgende niet 't gene dat **Mensch** in hem was. Hier op maecte **Frans** eē de duerte / als dat **Thomas** sijn vingeren in de zijde **Christ** hadde gesteken / ende met andere dinghen / die daer van staen **Joan. 20.** ende besluyt epideleick / dat **Thomas** dien naemde sijn **Heer** / sijn **God** / in wiens zijde hy sijn hant gelepdt hadde. **Brand** antwoort / dat het wel waer is / maer dat hy **Christ** Lichaem sijn **Heer** / sijn **God** niet en naemde / want anders soude hy van een geschapen creatuer **Godt** gemaecht hebben: hier op calumneren sy / ende seydē / dat **Brand** soude gesept hebben / dat **Thomas** van een creatuer **Godt** gemaecht heeft. **Brand** antwoort / dat sy hem calumnerden / ende dat hy dat niet gesept en hadde / maer dat hy van haer verklaringe sprack / ende seude: **In-**

dien die waerachtigh is / dat **Thomas** dan van een creatuer **Godt** gemaecht heeft: het welke **Thomas** meeninge niet en is geweest / want hy wiste wel / dat **Christ** lichaem / daer hy sijn hant had in-gelept / een geschapen creatuer was / ende dienvolgende niet **Godt**. **Frans** vragt / wat een **Creatuer** sy? **Brand** antwoort / een **Schepfel**. **Frans** begeert bewijs / dat **Christus** Lichaem een geschapen **Creatuer** sy. **Brand** vraght / oft hy hem dat ontkende? **Frans** en wilt noch kennen / noch ontkennen / maer met eenigh bewijs der **Schifture** (sept hy) dat **Christus** **Schepfel** is: dit bekent **Brand** / maer sept / dat hy **Schepfel** / ende **schepfel** t'samen is. Hier roepen sy dat de ene helft de andere geschapen heeft. **Brand** sept / dat sy soo spottelich niet en souden roeyē / om dat het waerachtigh is / dat **Christus** **Schepfel** / ende **schepfel** is / ende wil dat bewijzen. **Frans** begeert bewijs dat **Christus** eē **schepfel** is. **Brand** bewijst dit / en vragt **Acto. 17.** **Gal. 4.** en **Heb. 2.** ende 4. upt der welken eerste hy aldus argueerde: **Godt** heeft het gantse **Menschelike** gheslachte geschapen upt eenen bloede. **Christus** is van dat **Menschelike** gheslachte: Ergo / **Godt** heeft **Christus** geschapen. Hier op sept **Frans** / dat **Christus** van den bloede niet geschapen en was / dat hy ghern **Soon Adams** was. **Brand** antwoort / dat wy noch niet ooygentlicken spreken van den ooyprontch sijn **Menscheliker** nature / ende dat men daerom vooz desen tijdt noch geen acht en nam / of hy van dien bloede is / ofte niet: maer dat

hy doch niet en konde ontkennen/ dat hy was ware Mensch/ ende dienvolgende een geschapen Creatuer/ gelijk andere van het Menschelike geslachte/ of van Gods geschapen zijn. Hier op seydten sy alle/ dat hy niet en was van den bloede Adams. Brand septe/ om niet langh te cabilleren/ dat hy soude tot sijn ander bewijs gaen/ ende argueert ten tweeden aldus: Dat in de volhepde des tijds ghebozen wort/ dat is eē Creatuer/ Christus is nae den bleesche in de volhepde des tijts gebozen/ Ergo/ een Creatuer. Frans seyt datter niet en staet/ dat hy een schepel oft Creatuer is. Waer op dat Brand antwoort/ datter staet/ dat hy is in de volhepde des tijds gebozen/ ende beslupt/ dat hy daerom een Creatuer is/ want wat in de volhepde des tijds gebozen wort/ is een Creatuer. Ende septe/ dat sy dit argument behoorden te weder-leggen oft Godt de eere te geven/ ende te bekenen/ dat Christus na den bleesche een Creatuer is. Sy seydten/ dat sy dat aen het oordeel van de onpartijdsge toehoorders seiden. Brand argueert ten derden/ upt Heb. 2. ende 4. Christus is ons in allen gelijk geworden/ upt-ghenouwen de sonde: Wy zijn geschapen Creaturen/ ende dat en is geen sonde/ soo is van Christus mede een geschapē Creature ghesworden. Frans antwoort/ dat de Apostel sprack van de swachhedē/ die Christus met ons onderwoopen is geweest/ ende dat daerom dese plaetse ten propooste niet en diende. Brand septe/ datter niet upt-gesloten en wort van de sonde/ en dat sijn argument stont op alle/

dat geen sonde en was/ waer onder oock behoort/ dat wy gheschapen Creaturen zijn. Frans septe/ dat dit geen Schrijfuer en was. Brand bzaeght/ of dat geen Schrijfuer en is/ ons in alle gelijk? Frans seghet/ ja. Brand bzaeght wederom/ of het geen Schrijfuer en is/ dat wy gheschapen creaturen zijn? Frans antwoort/ ja. Brand septe/ dat hy nu sijn beslupt selfs maken soude. Sy hebben alle gelijk gestwegen. Brand spreekt haer aen/ ende septe/ dat sy tot een ander materie souden komen/ namelijk/ dat sy hadde geseyt/ dat het woort bleesch wordende is veranderd. Sy bekenen/ dat de Soon Godes/ die een Godt met de Vader is/ mensch geworden is door veranderinghe. Hier op antwoort Brand: Indien het woort verandert is/ dat sy twee Goden stellen/ eenen onberanderlick/ ende eenē beranderlick. Frans ontkent dat/ Brand bewijst/ dat sy bekenen immers dat de Vader onberanderlick is/ ende seggen/ dat het woort verandert is/ daer mede sy immers eenen onberanderlickē/ ende eenen veranderlicken Godt maken: Sy blijven hier op staen/ dat het woort bleesch geworden is/ ende maken een relais op den text. In den beginne was dat woort/ ende voort/ gelijk daer maer na volghet/ Ioan. 1. ende beslotē haer sake/ dat overmits daer staet: Het woort is bleesch geworden/ ende niet het woort heeft bleesch aengenomen/ dat sy daer in meenen/ datter eē veranderinge in de Menschwerdinge Christ is geschiet. Hier op antwoort Brand, dat hy wel wiste datter staet: Het woort is bleesch

bleesch gewozden / ende dat hy dat niet en wilde weder-spreken/ maer haer glose / die sy daer op maectre v. in de beranderinge des woordes in bleesch/ upt welcke nootsakelicken volghet sulck een blasphemie/ datter twee Goden zijn / eene beranderlick / ende eene onderanderlick. Ende seyde / Indien sy eenigse plaetse konden by bzengē / daer geschreben staet / het woort is in bleesch veranderet / dat hy niet een argument daer tegens maken en soude / het welke alsoo sy niet en konden doen/ dat hy sijn argument maectre tegens haer glose. Ende dat sy hem souden aenwijsen / hoe het niet upt haer glose volghet/ datter twee Goden sijn. Hier op antwoorde een van haer / dat sy dat al ober vijf-en-twintigh / en dertigh jaren hadde gehoozt. Brand bzaeght waerom dat sy dan dit noch niet en weder-leggen / naden sy dat ober soo langhe jaren gehoozt hadden : Sy seydē / dat sy ghenoech versekeret waren van haer Leere / ende dat men verlozen moepte soude doē om haer yet anders wijs te makē. Brand antwoorde / dat hy eygentlick niet ghekomen en was om haerent wille/maer om de swache/ende dat nu een pegelick genoegh saght / dat sy obertuyghet waren. Hier op antwoorde Frans , dat sy niet oberuyghet ware / ende dat sy vooz vast hielden dat het woort in bleesch berandert was / ende begeerde Schijfuer-plaetsen/ dat het woort heeft bleesch aen-genomen. Brand bzenght by Phil. 2. Hy heeft aengenomē de gedaente eens knechts/ den menschen gelyck ghewozden/ ende Heb. 2. Hy is deelachtigh ge-

wozden het bleesch ende bloedt der kinderen / ende hy en neemt niet de Engelen aen/maer Abrahams zaet. Frans verwonderet hem / dat Brand die plaetse van het aen-nemen der Engelen by bzenght/ seggende/ dat daer niet en wozt ghesproken van de Mensch-werdinge Christi / gelyck oock niet Phil. 2. Brand seght ja / Heb. 2. om dat daer gheseyt wozt / dat Christus is bleesch ende bloet der kinderen deelachtigh gewozden/ende Phil. 2. om dat daer wozt gesproken van de bernederinghe Christi / waer onder oock sijn Mensch-werdinge behoozt. Daer op seyde Frans , dat sy haer te bzedden hielden met die plaetse: Het woordt is vleesch geworden. Brand antwoorde / dat sy mochten schryden gelyck te hebben / indien het woort (woorde) anders niet en beteekent dan beranderen / gelyck als waanneer men seght / dat water is wijn gewozden/ maer dat het oock in de Schijfuer beteekent aen-nemen. Oock om dat haer verklaringhe sulcke onghegeschickheden mede bzenght als gehoozt is / dat sy daerom ongelyck hebben. Ende dat sy daer het woort worden moften verstaen aen-nemen, daer upt geen onghegeschickheyt en volghet. Frans antwoorde / dat Brand dat seyde. Brand bewijst / dat het woort worden, aen-nemen beteekent / Genes. 2. Adam worde een levendige ziel, het welke niet en beteekent hy berandert in een levendighe ziel/maer hy neemt een levendighe ziel aen/ die hem Godt in-bles. Hier op bzaeght Frans, ofte Adam niet berandert worde / dat hy van een dootd lichaem een levendig wozt.

woorde / ende maecht een groot re-
laes al hadt hy veel ghewonnen.
Maer Brand antwoorde / dat Adams
Lichaem gebleve is / dat het was /
ende en is niet veranderd in sub-
stantie / maer heeft noch een ander
substantie aengenomen / namelijk /
de ziele die Godt in-bles / ende dat
sulcx woxt gemeent met die woort-
den: Ende hy wert tot een lebendi-
ge ziele. Hier op antwoort Frans,
dat het woort oock in substantie
niet verandert is. Brand seide / dat
hy Godt danckte / dat hy soo veel
gewonnen hadde. Frans seide noch
niet met allen ghewonnen te zijn.
Brand bzaeght waer in het woort
verandert is / Indien het in substan-
tie niet verandert en is? Frans ant-
woort in ghedaente / ghelijck het
Manna / welke als Cozlander-
zaet van den Hemel viel / en woerde
gestooten ende gebroken / ende al-
soo tot broodt ghemaeckt. Brand
bzaeght wat onderschept was tus-
schen de substantie ende ghedaente
des woorts? Frans antwoort dat hy
dat niet en wiste / maer dat Godt
een gedaente toe-gescheben woxt /
Phil. 2. De welke was in de ghe-
daente Gods. Brand bekent dit /
maer bzaeght wederom / wat on-
derschept is tusschen de ghedaente
en substantie Gods? Frans en weet
het niet. Brand seyt dat Gods ge-
daente ende substantie eē dingh is /
ende dat men daerom geen veran-
deringe in de gedaente des woorts
en konde stellen / sonder oock een
veranderinghe in sijn substantie te
stellen. Maer (seide hy) hoe het is
ofte niet / ofte het woort zy veran-
dert in substantie / ofte in gedaente
alleen / Indien het in een van bep-

den is verandert / dat hy is een ver-
anderlick woort / ende dienolgen-
de een veranderlick Godt / ende soo
woort twee Goden / een die veran-
derlick is: het welke sy niet en
hebbē beantwoort. Brand bzaeght
de woort ofte sy van meer dingen
begeerden te handelen? Maer al-
soo de toe-hoorders seyden den tijt
verloopen te zijn / ende de houde te
groot was / soo is hier mede een
eynde gemaecht.

Ende Brand heeft een berhael ge-
daen van 't gene verhandelt was /
onder welke de Weder-doopers
murmureerde / ende seyden / sy sou-
den oock een berhael mogen doen:
Maer Brand seide dat sy dat mocht-
ten doen / ende gingh eben-wel
hoort. Ende als dat berhael gedaē
was / alsoo een pegelick hem toe-
scheyden stelde / heeft Brand de We-
der-dooperen vermaent dat sy wel
souden ter herten nemen / 't ghene
van hem gesept was: Ende sy sijn
woorden hy andere niet en wilden
verdraepen / gelijck sy alreede ette-
like malen hadde gedaen. Oft soo
sy dat deden / dat hy dat met alle
Chzistelicke middelen soude keere.
Gelijckertwijs dat oock ghedaen
heeft Anthonius Laurentius Scampe-
rius, haer seggende dat sy Brands
woorde wel soude verstaen / dat hy
geenstins gesept en hadde / dat Chz-
stus de Soon Gods niet en was /
maer dat het lichaem Chzist /
d'welcke daer sterf / eegentlich de
Soon Gods niet en was. Sy
bzaeghden wat onderschept was
tusschen Chzist / en Chzistus? seg-
gende dat sy van Elia de Monier, een
Minister van Nieuwerkerck in Duy-
velant, daer mede ghekomen om te

aenhoozen gehoozt hadden / datter onderschept tusschē was / het welke Elias ontkende geseyt te hebben.

Eyndelick hebben de Weder-doopers gebeden / dat men haer in bzyde wilde laten / ende niet quellē. Brand antwoozt / dat sy malhande-

ren noch altemet moften besoekē. Ende alsoo is men geseheyden.

Dat is het waerachtigh verhael van 't gene doe is gepasseert / sonder datter yet (soo veel men gedencken kan) na-ghelaten is / dat ter rechter materie dient.

Coppe uyt een Coppe van seker geschryft by de Weder-dooperen uyt-gegeven / over het gespreck van Colijns-plate, hier vooz beschreven.

Disputatie / gehouden den 5. November / 1606. binnen Colijns-plate met de Predicanten / met namen Eduard. Henricus Brand, ende Anthonis met sijn Soon van Dreyfel, ende Elias van Nieuwerkercke.

Op den kant stont: van onse zijden was Dierick van Ecke, François de Knuyt, Victor Aerts, ende Claes Roone.

In den eersten / komende tot de materie / heeft Eduardus begonnen te verklaren / dat wy vooz desen met den anderen hadden gesproken / aengaende den eenighen Godt / ende het eenighe Godlike wesen / ende verklaerde / dat wy eenigly waren in't bekennen dat Vader / Soon / en H. Geest een eenigly Godt was / verklaerde daer hy / dat dese drie eē eenigly Wesen was: ende dat wy daer tegen bekenden / dat elc sijn wesen hadde / het welke wy bekennē / dat het alsoo was / ende wy verklaerden / dat hy sijn belijdenisse soude betwiffen / dat Vader ende Soon maer een wesen was. Soo heeft hy tot sijn bewijs gestelt Joan. 10. Ich ende de Vader zijn een / maer de eerste reden was Joan. 14. Wie my siet die siet den Vader. Dese beantwoozt

zijnde / en weten wy niet / dat hy meer sehsften tot dat bewijs ghesfelt heeft.

II.

Alsdus tot wijder cabllatte komende van het lijden / ende sterben van den Soon Godts / heeft Henricus Brand in't spreken te verstaen gegeven / dat het gene in Christus Godt was / niet en was gestorben. Ende onder andere gebraeght zijnde / of hy het lichaem Christ / dat doodt aen het kruyce hingh / vooz Godts Soon bekende / antwoozde hy neen. Wijder gebraeght zijnde / oft het selfde lichaem / dat Joseph van Arimathea van het kruyce dede / in't graf leyde / ende ten derden dage vooz de heerlichheit des Vaders van den dooden berwecht is / oft dat niet Godts Soon en was / antwoozde neen / dan mist dat de
ziel

ziel weder met hem was beree-
 nigt / die in het sterben van hem
 was gescheppen. Gebzaeght / ofte
 hy van de ziele vooz Godts
 bekende / antwoorde neen. Hem
 gebzaeght / gemercht hy het doode
 lichaem / noch de ziele vooz
 Godts Soon niet en bekende / of
 Godt van meer dan de dooden
 verwecht hadde van de gestor-
 ven was. Hy antwoorde neen.
 Waer op wy antwoorden / dat
 daer mede cont verklaert was /
 dat Godts Soon niet en is ges-
 torven / noch oock niet van de
 dooden verwecht: Waer op wy
 hem upt de Schryft betoefen /
 dat Godts eenigh-gebozen Sone
 gestorven is / ende dat de Vader
 sijnen Soon verwecht heeft. Ober
 het voozgaende met hem noch
 handelende / heeft hy noch be-
 kent / dat het doode lichaem /
 dat doodt aen't krupte hingh /
 geen Soon en was: ende hem
 daer op ghebzaght / als dat
 vooziz lichaem geen Soon en
 was / in't graf gelept / ende
 van den dooden verwecht zijnde /
 oft het doe geen Soon en was.
 Hy antwoorde jae. Mercht dese
 ongerijmde bekentnisse / gheen
 Soon zijn als hy doot was /
 maer hy was een Soon als
 hem Godt van den dooden
 verwecht hadde.

III.

Wijder ghebzaght / ofte de
 ewige Soon Godts / die van
 ewigheit van den Vader ghe-
 baert is / ende daer alle dinge
 vooz geschap: zijn / ende vooz
 sijn Menschwerdunge sijn
 Vader gelijck was / niet en
 is gestorven. Hy antwoorde
 neen. Wi dit ende 't vooz-
 gaende bekent hy twee
 Sone / gelijck hem doe is
 betoefen.

IV.

Komende in questie ober de
 spreuke Joan. 20. Dat Thomas
 de mensche Jesus vooz sijn
 Heere ende Godt bekende /
 verklaerde hy: soo Thomas
 de mensche Jesus / die hy
 met sijn vleescheliche ooghen
 sach / vooz sijn Heer ende
 Godt bekent hadde / dat hy
 alsdan ee Creatuer vooz sijn
 Godt soude bekent hebben /
 want hy bekende dat de
 sielicke Mensch een Creatuer
 was. Daer op dat wy bewijs
 upt de Schryft van hem
 begeerde: soo heeft hy tot
 bewijs hy gebzaecht / de
 spreuke Actoz. 17. 26. Dat
 Godt gemaecht heeft / dat
 upt eenen bloede alle
 geslachten der Menschen
 op der aerden wonen / als
 oock Heb. 4. Dat Godt
 ons menschen in allen
 gelijck is / upt-genomen
 de sonde. Seggende: De
 menschen zijn geschapen /
 waer upt nootwendigh
 volghet / dat de mensche
 Jesus geschapen is / ofte
 hy en soude ons menschen
 in allen niet gelijck zijn.
 Waer op wy antwoorden /
 dat hy niet dooz de
 scheyppinge / maer dooz
 sijn verkleyninge Mensch
 geworden is / ons in
 allen ghelijck / upt-
 genomen de sonde.

V.

Onder anderen hebben sy
 ons gebzaeght / hoe de
 Mensch geworden was /
 doer anderlinghe ofte
 dooz aen-neminge. Wy
 antwoorden dooz
 veranderinghe / wel ver-
 staende in't wesen
 ofte ghedaente / maer
 niet in substantie / waer
 op hy seyde / dat wy
 twee Goden bekenden /
 dat Godt de Soon / die
 sijnen Vader ghelijck
 was / dooz sijn selfs
 verkleyninge een
 Mensch gelijck was
 gheworden / upt-

ghenomen de sonde / ende 't selfde met de Schryft bewesen ende daer berklaert / alsoo hy vooz sijn Mensch-werdinge her Woorz genaemt was / dat hy / nae dat hy Mensch gewozden is / met den selfden naem is genaemt ghewozden / ende volgende dien geblebē dat hy was / so beel de substantie aengaet.

VI.

Nae andere woorden heeft hy voozgewent / dat rē dingh wel kan wozen / dat het te vozen niet en

was sonder te veranderē / ende als wy daer op bewijs begeerden / soo heeft hy by gebacht Genes. 2. dat Adam van een klomp aerde van Godt was gemaecht / en dat Godt een lebendē asem in sijn neuse heeft gheblasen / ende dat dien aerden klomp een Mensch is gewozden. Wy hem op sijn ongefondeerde bewijs-reden berklaringhe ghedaen hebben / datter geen klepne / maer groote veranderinghe in't wesen ofte gedaente geschiet is.

Korte verantwoordinghe H. B. W. op het vooz. unt-gegeven Schryft der Weder-doozen / na het getal der gedeelten.

In de op-schryft wort geseyt / dat die genaemde disputatie is gheschiet met de Predicantē aldaer ghenaemt / maer Anthoni Soon / met name Abraham Stampers, en was noch geē Predicant / ende hy / mitsgaders Elias, en waren gekomen om te hoozen / ende en hebben oock niet anders gedaen / upt-genomen dat Abraham vooz. maer de vooznameelste stucken / ende redenen heeft op-geterkent.

Hoe het toe-gegaen is dat No. I. wert verhaelt van het bekennē der Weder-doozen van de dyle wesen in Godt / en het bewijs haerder parteyen van Godts een wesen / upt Joān. 10. en 14. gebrazgh ichs mp op het verhael hier vozen.

Wat No. II. staet / als ofte ick soude bekent hebbe dat het lichaem Chrysti niet en soude Godts Soon gheweest zyn nae de verrijfentse / dan midts dat de zfel weder met

hem was beeenicht / die in't sterben van hem was geschepdē / daer van en zyn geen ander propoosten geballen / dan sommersich in het verhael staet. Ende ick en heb de Menschheyt Chrysti alleen / ofte Chrystum nae sijn Menscheliche nature noyt bekent eghenlick Godts Soon te zyn / als upt vergelijkinge van alle 'rgene in't verhael staet kan blijcken. Ick en heb oock het lichaem Chrysti / noch in den doot / noch nae de verrijfentse bekent eghenlick Godts Soon genaemt te konnen wozen / gelijk dese lypden oock verhalen dat ick sulcx ontkent heb / want wat upt Beest gebozē is dat is Beest / Godt is Beest / maer het lichaem bleesch ende beenen / ende de Schryfuer maecht selfs onderschept tusschen Chrystus bleesch en Beest / Rom. 1. 3. 4. 1. Petr. 3. 18. dat oock dese lypden seggen dat het ongerijmt is

is te seggen/ dat geen Soon zijnde als hy doodt was/ maer was een Soon als hem Godt van den doot had op-geweckt/ en is soo geheel ongerijmicheyt niet/ want Soon te zijn bzencht leven mede/ ende daerom is yemant eens anders Soon/ dan om dat hy 't leven van hem heeft/ ende als dien doodt is (sepdt men) dat die Vader sijn Soon verloozen heeft. Wat Soonschap kan men van eygentlick een doodt lichaem toe-schrijven/ ende waerom een lebendige niet/ maer dat blijft altydts/ dat hoe wel Christus nae sijn Menscheliche nature lebende Soon des Menschē eygentlick is/ hy nochtrans nae de selve sijn Menscheliche nature niet eygentlick en kan Godis Soon ghenaemt worden/ noch booz noch naer de berijfenisse.

Datter staet No. III. dat ich soude gesepdt hebben/ dat de eeuwig-

ge Soon Godis/ die van eeuwigheyt aen van de Vader gebaert is/ ende niet en is gestozen/ en is soo niet gegaen. Maer dat 't gene in Christo de eeuwighe Soon Godis is/ van eeuwigheyt van den Vader ghebaert/ daer dooz alle dingh gheschepen zijn/ ende booz sijne Mensch-werdinge sijn Vader gelijk was/ niet en is gestozen. Het blijktt selst up 't gene sy stellen in 't begin van No. II. Ende ich hebbe ondersceypt gemaecht tusschen die/ ende dat/ ende hoe dat anders ghesproken wort van den geheele persoon Christo/ dan van elke nature in 't besonder/ ende daer toe aengewesen/ 1. Petr. 3. vs. 18. Gelyck oock daer niet up en volghet datter twee Sonen in Christo zijn/ besiet onse verhael.

Wat in de reste van dit geschysse staet/ daer van gedaeght ichs my rondelick aen onse verhael.

H. B. W.

T O T D O R D R E C H T,

Ghedrukt by Hendrick van Esch, wonende naest de
Wouwerpe van't Cruys. In't Jaer 1646.

